

СТАРОСВѢТСКІЙ
БАНДУРИСТА.

КНИГА ВТОРАЯ.

МАЛОРОССІЙСКІЯ
ПОСЛОВИЦЫ,
ПОГОВОРКИ И ЗАГАДКИ
И
ГАЛИЦКІЯ ПРИПОВѢДКИ.

СОБРАЛЪ

Николай Вакревскій.

Нема приповѣдки безъ правды.

МОСКВА.

ВЪ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ТИПОГРАФІИ:

1860.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ,

съ тѣмъ, чтобы, по отпечатаніи, представлено было въ Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Москва, 20-го апрѣля, 1860 года.

Ценсоръ И. Росковшенико.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Нѣтъ надобности доказывать въ наше время пользу изданія подобнаго рода сочиненій. Но только недавно стали обращать вниманіе на этотъ предметъ. Въ Галиціи, учитель при уѣздномъ (обводовомъ) училищѣ въ городѣ Коломыѣ, Григорій Илькевичъ издалъ особо собраніе Малороссійскихъ пословицъ подъ слѣдующимъ заглавіемъ: *Галицкіи приповідки и загадки, зібраніи Григоріи Илькевичемъ. У Виднѣи. Напечатано черенками о. о. Мехитеристовъ. 1841. въ 12-ю долю. VI и 124 страницы.*

Изданіе это отличается тщаніемъ и въ особенности полнотою; въ немъ помѣщено 2,706 пословицъ и 60 загадокъ. Но въ этомъ собраніи самая большая часть пословицъ суть чисто наши Малороссійскія, и только посредствомъ правописанія — съ которымъ нельзя, впрочемъ, согласиться — и чрезъ отличіе окончаній надежей и конструкцій онѣ примѣнены собственно къ нынѣшнему Галицкому нарѣчію.

Какъ образецъ этого нарѣчія, и какъ способъ правописанія, принятаго Г. Илькевичемъ, сообщаемъ здѣсь его предисловіе. Вотъ оно:

«Не такъ тѣшится погорѣлецъ, 'сли блукаючи на згарищи знищеннаго обиста своего, выдобуде аки дорогій недогарки своего имѣня, якъ я 'мъ радовався, списуючи сіи народніи приповідки и загадки, в надѣѣ подати ихъ честнымъ читателямъ руськимъ. — Тільки-то лише, миліи краєне! нашої народности; тільки-то, що в нѣснѣохъ, обрядахъ, казкахъ, приповідкахъ и пр. осталось богатства из колишнього умѣня и словесности давньої Словенщини и славного Галича! Є то скарбъ народности, котрый в памяти и в сердцахъ вѣрного народа заховався; а которого нѣ огонь, нѣ мечъ бесчисленныхъ ворогѣвъ досягнути не мѣгъ. Вамъ, любезніи краєне! посвящаю сей невеличкій, але дорогій подарокъ. Суть то правила предкѣвъ нашихъ, освященіи довголѣтнимъ досвѣдченіемъ, не разъ гѣрко окупленіи недолею, а переказаніи с поколѣня в поколѣннє, на внуки-правнуки для перестороги и поученія; суть то пам'ятники дѣяній правѣтцѣвъ нашихъ, с котрыхъ видко, якъ вони думали, гадали. В приповідкахъ проявляєся правдивое життє, моральное здоровье народа, тутъ заразъ узнаете, де го болить и долѣгає, дойдете и причины болю.... Приповідки показываютъ точный

образ народа — его домашнего життя — узнаете в нѣм народъ богобоязливый, робочій, гостинный, згодливый — познаете в сих плодах души его дух быстрый, глубоко мысленный, разум проникливый, що все изслѣдуе, доходить и ажъ до живого проймае — задивуетеся не раз, кѣлько мудрецъ рускій поняв и як коротенько выновѣвъ — переконаетеся, якій народный нашъ языкъ сильный, гнучкій, спритисный — зачудуетеся над тым коротким, а предцѣ точным и дѣйственным выразом, над буйностью зрѣваній, як далеко воны сягнутѣ, як глубоко понятѣ, як необычайнѣ, а однако'жь правдивѣ. — Загадки покажутъ Вам быстроту розума, лехкѣсть выдумованя, играющее остроуміе народное. — Посылаю Вам сіе собраніе..... пріймѣте го, милѣи краине! с тым пріятным сердцем, с которым Вам посвящае *Илькевичъ*.

Сверхъ того служили пособіемъ:

- 2) Малороссійскія пословицы и поговорки, собранныя В. Н. С. — Харьковъ. Въ Университетской Типографіи. 1834 г. 8 долю. 34 стр. Содержить 587 пословицъ.
- 3) Небольшое собраніе пословицъ въ Грамматикѣ І. Левицкаго. Всего 148 приповѣдокъ.
- 4) Тоже въ Грамматикѣ Павловскаго; всего 146.
- 5) Нѣсколько сотъ *присловокъ* въ сборникѣ, подъ названіемъ «Вжинокъ,» (Ужинокъ) Н. Куцаго.
- 6) Изрядное число пословицъ, разбросанныхъ въ сочиненіяхъ на Малороссійскомъ нарѣчїи, и наконецъ:
- 7) До трехъ сотъ пословицъ, которыя удалось мнѣ удержать въ памяти отъ молодыхъ лѣтъ.

Впрочемъ, можно замѣтить, что въ сравненіи съ Нѣмцами, Поляками и Великороссіянами, наши Украинцы — (можетъ быть по особенной наклонности своей говорить иносказательно и часто иронически) — владѣютъ тоже великимъ числомъ пословицъ, которыми они кстати и не кстати обильно испещряютъ каждый разговоръ свой. Какъ бы то ни было, но существующія собранія далеки еще отъ того, чтобы исчерпать весь запасъ этой, по словамъ Илькевича, народной мудрости. Мы сдѣлаемъ, что можемъ; другіе съ большими средствами и способностями, могутъ сдѣлать лучше насъ.

Николай Закревскій.

Ревель.

Юня 9-го дня,

1859 года.

МАЛОРОССІЙСКІЯ
ПОСЛОВИЦЫ,
ПОГОВОРКИ И ЗАГАДКИ

и

Галицкія приповѣдки.

Примѣчаніе. Буква Г. значить: пословица, употребляемая въ Галиціи.

А.

Або грай, або гроши вѣдай.
Або дай, або выдеру. Г.
Або добути, або дома не бути.
Або зеленежати, або нѣчого не мати.
Або зыськъ, або страта.
Або панъ, або пропавъ.
Або ній, або ся бій. Г. Albo ріу,
albo сіє біу.
Або такъ, або сякъ.
Або ты старій, абымъ ты про-
сивъ. Г.
Або ты, тату, иди по дрова, а я
буду дома; абожъ я буду дома,
а ты иди по дрова.
Абы, бабо, рябо.
Абы Бѣгъ ласкавъ, а батѣгъ тря-
скавъ. Г.
Абы були побрязкачи, то будуть
и послухачи. (або): Абы побрыз-
каче; послухаче буде.

Абы вамъ гарбузъ не покотився.
Абы день та до вечера.
Абы день переднѣвати, та нѣчь
переночовати.
Абы здоровъ: будутъ руки на мѣки.
Абы зубы, то хлѣбъ буде.
Абы (Щобъ) лиха не знати, треба
своимъ плугомъ, та на своѣй ни-
вѣ орати.
Абы лихо — тихо.
Абы люде, а пѣпъ буде.
Абы мѣнѣ (на мене) мѣсяць свѣ-
тивъ, а звѣзды дарма. (або): а
звѣзды коломъ (кругомъ, кула-
комъ?!) побью. См. Не дбаю.
Абы моя голова здорова, то все
гараздъ буде.
Абы нележачого Татары взяли. См.
Щобъ несядячого.
Абы узда, а кѣнь буде.
Абы хлѣбъ, а зубы будутъ.
Абы що до губы, будутъ ѣсти зубы.

- А бѣло? — бѣло. А черно? — черно. А biało? — biało! — Czarno? — czarno! — Ait quis, ajo; negat quis, nego См. Говори, чорте.
- А вжежъ мѣнѣ сая морква! — Буде за-що моркву скромадити!
- А вжежъ: не все бitemуть, колись и перестануть *Stünde Herrn teigst nicht lange*.
- А въ ёго головѣ будто не всѣ дома. См. У ёго нема дев'яток.
- А голено? — голено. А стрижено? — стрижено.
- Аже не статечная пріязнь вовку зъ бараномъ, такъ Христіанино-ви зъ бусурманомъ. (Аѣтон. Самовидца ст. 6).
- Ажъ ёму въ лыткахъ застигло. Г. (застыло, захоловуло).
- Ажъ жижки трусяться.
- Ажъ нѣдѣ п'яты пече.
- А зась!
- Ангельскій голосокъ, та чортова думка.
- А не суди, Боже!
- Андрѣю, не будьте свинею, коли васъ люде величаютъ. См. Куме Андрею.
- Андрушко, будешъ їсти юшку, а я мясе; бо мене дитина ссе.
- А нй бе, и нй ме не знае. См. Нй бе.
- А нй вбій, а нй влій. Г.
- А нй видкомъ не видати, а нй чуткомъ не чувати.
- А нй въ студеній водѣ не умиєшся.
- А нй го вѣдомолитися, а нй го вѣдокреститися. Г.
- А нй дзень, а нй кукурѣку. Г.
- А нй до рады, а нй до звады. Ані
- do rady, ani do zwady. (Ни къ селу, ни къ городу).
- А нй злому кары, нй доброму на-городы.
- А нй камѣня не дадутъ голову провалити.
- А нй ладу, нй складу.
- А нй лопата, нй мотыка ихъ не розлучить.
- А нй на нитку, нй на вырѣтку.
- А нй на селѣ, а нй въ мѣстѣ не вѣрь невѣстѣ. Г. См. Коня не бій. — Съ конемъ.
- А нй нашъ, а нй вашъ.
- А нй пѣчи, нй лавы.
- А нй пѣсна, а нй хѣсна. Г.
- А нй пришити, нй прилатати.
- А нй продати, нй промѣняти; лучшебъ було не брати.
- А нй свячена вода не поможе.
- А нй свяченою водою не вѣдохристишся.
- А нй такъ, а нй сякъ. — Ani tak, ani sak. — Vel ajas, vel negas.
- А нй ївши, а нй пивши, скачи, дурню, ошалѣвши.
- А нй я ся вѣѣвъ, а нй я ся внивъ. Г.
- А пророковъ що?
- А робивъ бы'сь? — «Найко» — А ївъ бы'сь? — «Дайко.» — Оженивъ бы'сь ся? — «Ого.» — А сорочка де? — «Мовчи.» Г.
- А ты зъ вѣтки? — «Я не зъ водки; я зъ доброй горѣлки».
- А тягнѣть Варвару на розправу.
- А хто (выбачайте) наб. . . . ? — «Невѣстка.» — Та ёе й дома нема. — «Такъ ёе плахта.»
- А щобъ тобѣ, та бодай тобѣ!
- А що? напекларакѣвъ?! — См. Пече.

Б.

Баба да чортъ, то собѣ рѣднѣ. Г.
Баба виновата, що дѣвка черевата.
Баба зъ воза, кобылѣ легше. (Ку-
ма пѣша, куму легче).

Баба зъ воза, конямъ легше. Г.
Баба зъ некла родомъ. — Баба,
якъ туръ. Г.

Бабина грѣвня усѣмъ людемъ дивна.
Бабина донька, а окомокѣвъ кѣнь
усе гладонькѣ. Г.

Бабы — на уторы слабы.

Багатого и серпъ голить, а убо-
гого и бритва не хоче.

Багатого покута, убогого бесѣда.
Багатого зъ хвастливымъ не роз-
пѣзнаешъ. См. Хвастливого.

Багато два гриба въ борщѣ.

Багато злого на одного (едного. Г.)

Багатому (Живому) багато и треба.

Багатому чортъ дѣти колыше, а
убогѣй и няньки не найде.

Багацько воды до моря уплыве,
закѣмъ то станеться.

Багацько говорити, а нѣчого (а
нема що) слухати. (Съ Русск.)—
Parturiunt montes, nascitur ridi-
culus mus.

Багачъ крае дрѣбно.

Багачъ рѣдко въ гараздѣ живе.

Багачъ ся дивуе, чѣмъ бѣдный дѣ-
ти годуе. Г.

Багачъ ся дивуе, що бѣдный обѣ-
дуе. Г.

Багачъ ѣсть калачъ, а бѣдный и
хлѣба не мае.

Байдуже паски, абы поросѣ.

Байки (Баглаи) бити. — Байдаки
бити. *Baŋki strzelać.*

Баране! не мути воду вовковѣ. (Съ
Латин.)

Барышъ, дурному товаришъ. Г.
Басъ гуде, скрыпка грае, Игнатъ
мовчить, а все знае.

Батога зъ пѣску не злетешъ.

Батька въ наймахъ не вжалуешъ.
См. Не вжаловать. — Нанявся.

Бачили очи, що куповали; ѣжте,
хочъ повывлазте. См. Плачете.

Бачъ, яка выкрутня, — мацапура, —
ялоза.

Бибехи вѣдбити.

Безъ барыша голодна душа.

Безъ Бога нѣ до порога.

Безъ Божои волѣи и волосъ зъ го-
ловы не спаде.

Безъ грошей до мѣста, безъ соли
до дому. *Bez pieniędzy do targu,*
bez soli do domu.

Безъ грошей — чоловікъ нехо-
рошій.

Безъ грошей, якъ безъ рукъ.

Безъ когута (пѣтуха), хата глуха. Г.
Безъ мѣки нема науки.

Безъ мѣры нема вѣры. См. Що
мѣра.

Безъ подпалу (поджоги) и дрова
не горять. См. Де не горить.

Безъ причины чоловікъ нѣколи
не живе.

Безъ силы надаремный гнѣвъ. См.
Якъ бы ѣму.

Безъ соли, безъ хлѣба худая бе-
сѣда. (Русск.).

Безъ сороба казка.

Безъ суду, безъ права повѣсили.

Безъ хазяина и товаръ плаче.

Безъ ямы гребля, а безъ накладу
зыськъ (позывъ) не буде. Г.

Берега пустився!
 Береженого и Богъ береже.
 Бере Лесько, хочъ не легко.
 Бере, якъ вѣтъ на роги.
 Бери, Петре, на розумъ.
 Бесѣды багато, а розуму мало.
 Б... (пробачайте ми чеснѣ люде)
 тому, що носа не має. Г.
 Бити не купити.
 Битися за масляні вышкварки.
 Бій бриндзю въ дѣраву дѣжку.
 (Переливать изъ пустаго въ по-
 рожнее).
 Бій забій на нѣго. Г.
 Бій пса, най буде добрымъ. Г.
 Бійся въ груди, лайся въ мать. Г.
 Бій ты сила Божа. Г.
 Блаженна вода, не мутяща ума.
 См. Добра вода.
 Ближча сорочка, якъ жупанъ.
 Ближча сорочка тѣлу, якъ рѣдная
 тѣтка.
 Блисне сонце и въ наше вѣконце.
 См. И мое вѣконце.—И передъ.
 Блудъ мя допытався. Г.
 Бога вzywай, а руки прикладай.
 Бога wzywaj, a ręki przykładaj.
 Бога не гнѣви, а чорта не дражни.
 Богомъ ся свѣдчить, а чортовѣ ду-
 шу запродавъ. Г.
 Богословъ, та не однословъ,
 Богу хвала, що ся душа на-
 пхала. Г.
 Богъ Богомъ, а люде людьми.
 Богъ грѣхомъ карае.
 Богъ давъ, Богъ взявъ. — Богъ
 дае, якъ самъ знае.
 Богъ до уроды розуму не привязавъ.
 Богъ єго святий знае, що вѣтъ ду-
 мае, гадае.

Богъ заплатитъ за обѣдъ, що на-
 вѣвся лармоѣдъ.
 Богъ любить праведника, а чортъ
 ябедника.
 Богъ людей не бракуе.
 Богъ не безъ милости, Козакъ не
 безъ щастья (долѣ).
 Богъ не дитина, слухати дурного
 Литвина. См. Жебы панъ Богъ.—
 Колибъ Богъ слухавъ.
 Богъ не карае прутомъ.
 Богъ не скорый, але лученъ.
 Богъ не трубить, коли чоловікъ
 губить.
 Бодай есь багато видѣвъ, а не мавъ
 за що купити. Г.
 Бодай жартовати, а не хоровати.
 Бодай и песь свою хату мавъ. Г.
 Бодай мѣй ворогъ знавъ, що нынѣ
 за день.
 Бодай такъ псы траву ѣли по тѣй
 правдѣ. Г.
 Бодай табе качки зтоптали.
 Бодай тобѣ повилазили.
 Бодай ты панъ Богъ мавъ — въ чу-
 жѣй коморѣ. Г.
 Бодай умерати, а въ свѣй горщокъ
 зазирати.
 Бодритъ ся, мовъ шкурать на огнѣ.
 Божевольный Марку, ходишь по
 ярмарку: нѣ купуешь, нѣ торгу-
 ешь, толькѣ робишь сварку.
 Боже дай добре, та не довго ждати.
 Боже поможи; аты, небоже, не лежи.
 Бойки, що роблять мало, а ходять
 по легѣйки. Г.
 Бѣйся єго, якъ лихой болести.
 Бѣйся Левку, коли пса бѣють.
 Г. См. Вѣвцю. — Коли пса. —
 Кѣшку.

- Бойться, щобъ ёму заецъ дороги не перебѣгъ.
 Бойться, якъ чортъ свяченой воды.
 Болить горло спѣвати дарма (дурно). (Сухая ложка родъ дереть). — *Boli garllo spiewać darma.*
 Бóльшая громада, якъ една баба. Г.
 Бóльше Бóгъ мае, якъ роздавъ.
 Бóльше въ нёго розуму въ нятѣ, якъ у тебе въ головѣ.
 Бóльше днёвъ, якъ ковбасъ.
 Бóльше заходу, нѣжъ празнику. *Więcej huki, niż ruki.* См. Зъ великои. — Не стала. — Стане. — Три дни.
 Бóльше страху, якъ переполоху.
 Бóльше, якъ шмать. — Бóльше, якъ много. Г.
 Бóльшій расходъ, нѣжъ прихолъ.
 Бóльшій чоловѣкъ громада, якъ панъ.
 Бóльшъ кони лиха не буде, а рублемъ чортъ ёго вóдбуде. См. Нехай гуляе.
 Боргъ умеръ, Зачекай не жие; хто не мае грошей, най не піе. Г. (Боргъ съ Нѣмецк. *Borgen* брать въ займы, въ долгъ).
 Борода велика, а розуму мало. См. Голова.
 Борода не робить мудрымъ чоловѣка.
 Борода, якъ у владыки, а сумлѣнье (совѣсть), якъ у шибеника. Г.
 Борода, якъ у старóго, а розуму нема и за малóго.
 Борщъ да каша — хата не пуста.
 Бо то не грушку, вкусити Марушку.
 Бочка меду, та ложка дѣгтю.
- Боятися вовка — въ лѣсъ не йти. См. Раховати.
 Братъ собѣ радъ, а сестра собѣ несла.
 Братъ, то не батько; сестра, то не мати.
 Брехали твого батька сыны, та й ты зъ ними.
 Брехати — не цѣномъ махати.
 Брехливу собаку дальше чути.
 Брехнею не вóдбрешешся. *Lügen haben kurze Beine.*
 Брехнею свѣтъ живе.
 Брехнею свѣтъ пройдешь, та назадъ не вернешся. См. Правдою цѣлый.
 Бреше не въ перше.
 Бреше, та на свою голову.
 Бреше твоя губа.
 Брѣдиться, якъ кóтъ сазомъ. Г.
 Бувъ въ буваличахъ. — *Był dawnieu równiezym, a teraz niezym.*
 Бувавъ на конѣ и подъ конемъ, на столѣ и подъ столомъ. *Kto bywa na koniu, bywa i pod koniem.*
 Бувай здорова, якъ рыба (верба). гожа, якъ вода, весела, якъ весна, робоча, якъ блжолла, а багата, якъ земля святая. — *Gesund, wie Fisch im Wasser.*
 Бувай здоровъ, коли змоловъ.
 Бувай здоровъ, розуме; не зобачимося, ажъ завтра. Г.
 Бувало стрыгало, а теперъ брые.
 Бувъ вóвкъ въ сѣтѣ и передъ сѣтью. Г.
 Бувъ у Римѣ, а Папы не бачивъ.
 Буде добре, якъ мине зле.
 Буде (Досить) одного сонця на небѣ.
 Буде дощъ; бо Жиды волочаться.

- Буде и на нашѣй вулицѣ праз-
никъ (Съ Русск.).
- Будемъ мати весѣлье; тата маму
выдае.
- Будемося гостити: то у васъ, то
у тебе. Г.
- Буде правда, буде й рада.
- Буде сорому за всѣ головы.
- Будешъ дула, будешъ ѣла; не бу-
дешъ дула, не будешъ ѣла. Г.
- Будешъ солодкій, то тебе проглы-
нуть (проковтнуть); а будешъ
гѣрькій, проклянуть, (то выплю-
нуть.) См. Не будь солодкій.
- Будь добрымъ выслухачомъ, бу-
дешъ добрымъ повѣдачомъ. Au-
diatur et altera pars.
- Буки. См. Се воно. — Въ ого-
родѣ.
- Була колись правда, та заржавѣла.
- Була не була, а якъ вошь изняла.
- Булобъ корыто, сабаки будуть.
- Бурмакъ свѣчки до церкви не
всуче.
- Бути козѣ на торзѣ.
- Бьеться за масляни вышкварки.
- Бьеться, якъ рыба объ лѣдъ.
- Бьютъ, и плакати не дають.
- Бѣгае, якъ кѣтъ загореный. (Съ
Русск.)
- Бѣгати за нимъ, та не знати за
кѣмъ.
- Бѣда бѣдному и безъ наймита.
- Бѣда бѣду породила, а бѣду — чор-
това мати. Bieda biedu porodzila,
a biedu czort. (czart.)
- Бѣда бѣду породила, а бѣды и
чортъ не вѣзме.
- Бѣда бѣду тримае (родить).
- Бѣда бѣдѣ на слободѣ.
- Бѣда, Гапко! — «Бѣда, Пане». — Дай
же, Гапко. — «А зась, Пане!»
- Бѣда. См. Горе дворовѣ.
- Бѣда зъ бѣдою ходитъ.
- Бѣда навчить. См. Нужда законъ. —
Хто въ морѣ. — Хто не умѣе.
Шкода учить. —
- Бѣда на престолѣ, коли нема ни-
чого въ столѣ (стадолѣ).
- Бѣда не знае приказу.
- Бѣда не спить, але по людяхъ хо-
дитъ.
- Бѣда не ходитъ по лѣсѣхъ, але по
людьохъ. Г.
- Бѣда тѣй курцѣ, що на нѣй сокола
заправляютъ на ловы. Г.
- Бѣда, у кого жѣнка бѣда; а у кого
румяна, то кажутъ, що пьяна.
- Бѣда учуть хлѣба.
- Бѣда чоловѣка найде, хочъ и сонце
зайде.
- Бѣда, якъ дуда: куды йде, то реве.
- Бѣдному усюды бѣда.
- Бѣды и грѣмъ не забье.
- Бѣды нѣ продати, а нѣ промѣняти.
- Бѣжитъ, якъ швецъ зъ чоботами
на торгъ.
- Бѣлый, якъ Арапъ, чорный, якъ
гусакъ.
- Бѣлый, якъ сыръ: сорока поба-
чить, та и вхопить.
- Бѣсяка пускати.
- Бѣсъ бѣду перебуде: одна згине,
десять буде.
- Бѣсъ та єго дѣти мутять на свѣтѣ.

В.

Валяється, якъ почка въ салѣ.
(Какъ сыръ въ маслѣ.).

- Вареники доведуть, що й хлѣба не дадуть.
- Вари. См. Воду.
- Варованей кїя, та палкою доставь.
- Ведмѣдї. См. Тягли.
- Вези, кобило, хочъ тобѣ не мило.
- Велетень въ громадѣ, якъ правда въ порадѣ.
- Велетньо на свѣтѣ не довго жити.
- Велика Руська мати. Г.
- Великій дубъ, та дупленатый (дуловатый) (або): Великій дубъ, та дупнастый, а маленький, та палотаный. (Велика Федора, да дура.) См. Животъ.
- Великій ротъ у вола, а говорити не може.
- Великій свѣтъ, а нема ся де дети. Г.
- Великій Татарскій конь, а дурный. Г.
- Великимъ панамъ трудно правду казати. — *Ranom trudno prawde powiść.*
- Велике дерево по волѣ росте.
- Велике свято, що Климко въ церкви.
- Величається, мовъ свиня въ бо-логѣ.
- Величається, мовъ сучка въ човнѣ.
- Величається, якъ (выбачайте) сви-ня въ дощѣ.
- Величається, якъ чумацкая вошь, (або): якъ г... підъ допухомъ.
- Вередує. См. Мутить.
- Верещить, якъ дѣдько.
- Верзи верзиця, покинь верзеться.
- Вертиться, якъ въ окропѣ муха. См. Звивається. — Крутиться.
- Вертиться, якъ швець въ ярмарокъ.
- Веселый, якъ жиччикъ.
- Весна разъ красна.
- Вже багато на одні плечи. См. Не животить.
- Вже двѣрской поливки хлѣснувъ, та оброкового хлѣба покушавъ. Г.
- Вже мѣнѣ и въ пеклѣ горше не буде.
- Вже по всѣму; вже клявка запала.
- Взявъ бѣсъ коня, най и уздечку бере. Г. *Wziąłszy mi konia, wziął biesza.* См. Взявъ чортъ.
- Взявъ годѣдько за старый довгъ. Г.
- Взявъ лычкомъ, а отдаси ремѣн-цемъ. См. За чужее лычко.
- Взявъ на часъ, та и въ добрый часъ.
- Взявъ убогому поле, а багатому давъ.
- Взявъ чортъ батогъ, най бере и пужало (бичево). Г. См. Взявъ бѣсъ.
- Взявъ чортъ корову, нехай же и теля вѣзме.
- Взявъ чортъ, якъ своє.
- Взявся за гужъ; не кажи, що не-дужъ (Съ Русск.)
- Вився, якъ галина.
- Видно азадъ, що Нархѣвъ. (Видна итица по полету.) — См. Пѣзнати.
- Видно пана по походцѣ. См. Пѣз-нати пана.
- Видюща смерть — страшна.
- Виноного двома батогами не бьють.
- Власна хвальба не платить. *Świe-żeb śmiesz.* См. Похвала.
- Власне зайно (шановавши слухи ва-шіи) ии смердить, ии пахне. Г.
- Влѣзъ (Улѣзъ) межи молотъ и ко-вадло. *Miedzy młotem a kowadłem.*
- Влѣзъ (Залѣзъ, Улѣзъ) у чужу со-лону, та ще й шелестить.

- Вмѣти — не вмѣти, треба говорити. Вода зъ водою зойдеться, а чоло-
Вовка ноги годують. вѣкъ зъ чоловѣкомъ, Г.
- Вовка пустити въ обору, а козла Вѣдважный Жидъ и въ школѣ (Си-
въ огородъ. Г. *Kozła ogrodnikiem* пагогѣ) — шановавши честь ва-
zrobić, wilka do obory puścić; (albo): шу — б.... Г. (або): Одваж-
Wilka do owczarni zamknąć. — См. ный Жидъ грѣшитъ и въ школѣ.
Замкнувъ.
- Вовка треба оженити. Вѣдай. См. Одай.
- Вовка у лаугъ, а вѣнъ къ чорту Вѣдай руками, та не выходить
въ дугъ. — См. Остатни. и ногами. См. Даси.
- Вовка щось все до лѣса тягне. — Вѣднала ёму вѣдъ рота цѣцька. Г.
Natura wilka do lasa ciągnie Вѣднусти, Боже, грѣха, коли при-
Вовка якъ годуй, а вѣнъ у лѣсъ годла лиха.
- дивиться. Вѣднусти, Боже, коли треба борон-
Вовки его зѣзли. (бавиться). Г. на (тра борше. Г.)
- Вовковъ барана зъ горла не вы- Вѣдсидивъ го, якъ кота вѣдъ сала. Г.
- дерешъ. Вѣдси рѣка, вѣдти гора, а въ се-
Вѣвкъ бере и лѣчене. (або): Вѣвкъ рединѣ бѣда. (Галичъ.) Г.
- и лѣченіи вѣвци бере. *I lezone wilk* Вѣду вари — вода буде.
bierze. Вѣду зъ нѣго варили.
- Вѣвкъ лежачи не утне. — *Leżąc wilk* Вѣдохрестнився вѣдъ дѣлька, а збу-
nieżyje. денъся грѣха. Г.
- Вѣвкъ старій не лѣзе до ямы. Вѣдченися, напаснику, я не була
Вѣвкъ сытый и вѣвци цѣла. на празнику.
- Вѣвкъ хованный, пріятель перепро- Вѣдъ берегу одставъ, та до дру-
шеный, сынъ прибранный, а гого не приставъ.
- Жидъ хрещеный; то все не пе- Вѣдъ голови рыба смерантъ. Г.
- ний. Г. — *Wilki chowane, przyjaćiel* Вѣдъ дошки до дошки, а въ се-
jednany, żyd chrzczony niepraw- рединѣ нѣ трѣшки.
- ny.* — *Fide, sed cui vide.* — *Schau,* Вѣдъ дурня чую, то ся не дивую. Г.
- trau, wehle.* Вѣдъ злого давця бери и канця. Г.
- Вѣвкъ черезъ послы не тые. Г. — Вѣдъ кѣнця до кѣнця.
- Przez posły wilk nieżyje.* Вѣдъ козика до пожика: вѣдъ
Вѣвцю скубуть, а козамъ наѣтки пожика до коника. Г. — *Od*
дають. См. Бѣйса. — Коли пса. — *łyeczka do rzemuka, od rzemuka do*
Кѣшку. — *kozika, od kozika do konika, a po-*
Вода все зпозоңе, тѣлькѣ (лише) *tyum na szubienicę.*
- злого слова нѣкѣли. Вѣдъ лихого довжника и позову
Вода въ рѣшетѣ не застоиъся Сирѣчь бери.
говорливый не затрѣмае тайну. Г. Вѣдъ Москала полы врѣжъ, та втѣ-
кай. См. Отъ злого.

Водъ напасти и полу врёжъ, та
втекай.

Водъ напасти не пропасти.

Водъ огня бѣжу, а въ воду скачу.

Водъ рогу до рогу; хто кого ошу-
кае, то хвала Богу.

Водъ свого пана мила и рана.

Водъ серця й дорога навпростець
до Бога.

Водъ серця до неба шляха не треба.

Водъ смерти а нй водхреститися,
а нй водмолитися.

Водъ (Одъ) чорта водхреститися,
а водъ Москаля не водобьешся.

Водъ чорта не буде добра.

Воза докласти (Доказать дружбы).

Возити Москаля, (або): Пона. Си-
рѣчь обдурювати.

Возити Пона въ решетѣ. Сирѣчь
брехати на сповѣдй.

Возитися. См. Носитися.

Возъ тамъ мусить, де го конй тя-
гнуть. Г. *Woz tam musi, gdzie ko-
nie ciągną.*

Вола вяжуть мотузомъ, а чоловѣка
словами. См. Коня кируютъ.

Воломъ зайця не догонишь.

Волось вышивати.

Волось довгий, та розумъ короткий.

Волось сѣвѣ, а голова шалѣ. (Сѣ-
дина въ бороду, а чортъ въ
ребро.) См. И въ старій пе-
чи. — И старому. — Старый
волъ.

Волочиться, якъ волоцюга у плуга.

Волочиться, якъ голодне лѣто. Г.

Волъ гребе, и самъ на себе персть
мече. Г. См. Самъ быкъ.

Волы, конй, по оборѣ; а бѣда по
передъ очи. Г.

Волы, коровы даю, але долы не
вгадаю. Г.

Вольно губиць въ своей халупцѣ.

Вольно собацѣ и на Бога брехати.

Вольному воля, а спасенному рай.

Des Menschen Wille ist sein Himmelreich.

Волѣнь свои воши бити, нѣжъ
чужім гроши лѣчити. Г.

Волѣ коловати, якъ просто вхати.

а бѣдовати. Г. См. Хто колуе. —

Якъ поѣдешъ.

Вона аъ молоду зѣньске щеня да-
вила. См. Зѣньскинь

Вона теперъ якъ у воду опущена.

Вона якъ глина стала.

Вонъ зъ Золотоноши, де поѣли

очкуръ воши. См. Золотоноша.

Вонъ по городу гавъ ловиць, та
вытришкѣ продававъ.

Вонъ собѣ байдуже.

Вонъ! — щобъ и духъ твой не пахъ.

Воробень на себе смерти не мае.
(Казка) Г.

Ворогъ то не птахъ, що въ свое
гнѣздо каляє. Г.

Ворона маленька, та ротъ великій

(або): Ворона хочъ мала, а ротъ
мае великій.

Воронъ вороновй ока не выклюе.

Вороти зъ дороги Гетманецъ; бо я,
Пикинеръ, за тебе лутчій. (Про-
изошла по поводу жалкихъ до-
носовъ Мельгунова о Новорос-
сійскомъ краѣ и вербованіи Ма-
лороссіянъ въ Пикинеры около
1763 года. Конисскій. Истор.
стр. 252).

Влавъ въ бѣлу, якъ курка въ
борщъ. (Какъ куръ во щи).

Враженна Ганна: то вяне, то гарна.

- Вродила мама, що не прийма й лма. Втѣкай, голый, обдеруть тя. Г.
 Все бери, а мене лишн. Г. Вхонивъ шиломъ патоки. См. Не
 Все въ арендѣ, брехня не въ арен- втис. — Хвативъ.
 дѣ. Г. Въ Бозѣ. См. Надѣя.
 Все въ сподѣ; не на верха. Г. Въ буддень по старецьки, а въ не-
 Все гараздъ; жѣнка ледащо: не дѣлю по паньски.
 сварить, не спече, коли нема що. Въ великомъ постѣ не ходи въ
 Все едно, чи кнышъ, чи пирогъ. Г. гостѣй. Г.
 Все йде въ снакъ; пішло на псѣ. Г. Въ голову му вилами укладали. Г.
 Все кунить, лише тата и мамы См. У ёго.
 нѣ. Г. Въ головѣ, неначе въ млинѣ.
 Все мае, хибѣ що птасього молока Въ головѣ токъ, а въ языкѣ цѣгъ;
 забажас (забагае). Г. де хоче, то змолоче. Г.
 Все мине, а грѣхъ зостане. Въ гуртѣ каша ѣсться. Ср. Тур-
 Все ми сорочка не мила. Г. томъ.
 Все може нагородитися, ино страхъ Въ добру хвилину чекай злон.
 нѣкоби. Г. Въ добрѣ ся не знае, а о бѣд-
 Все на бѣдного дригота. нымъ не гадае. Г.
 Все нѣкогда (нѣколы) бабинѣй Въ дорожѣ, въ гостынкѣ памятуй о
 дѣвцѣ. худобинѣ.
 Все паны, а хто буде (выбачте) Въ душу не лѣзе.
 свинѣ пасти? Г. См. Усе паны. Ja Въ живѣи очи бреше.
 ran, i ty ran; a kto z nas będzie Въ зимѣ сонце якъ мачуха — свѣ-
 swinie pasł? тить, а не грѣе.
 Все рыба и хрунцъ масо. Г. См. И Въ корчмѣ нема пана.
 жаба. Въ краинѣ (На смѣтно) шлюбъ
 Вставъ, оперезався — зовѣмъ зо- бракъ. Сирѣчь на вѣру жи-
 брався. ве. Г.
 Встанъ, жѣнко, будемо говорити; бо Въ кузюкъ нагорнути.
 люде объ насъ давно не гово- Въ кулакѣ трубити зъ голоду.
 рять. Г. Въ куну посадити, запропорити.
 Вступися, грибе, най козарь сяде. Г. Въ лѣсѣ бувъ, а дровъ не видавъ.
 Встѣби мене Боже, де мя не по- Vor lauter Bäume sieht er nicht den
 треба. Г. Wald.
 Всюды бѣда, лишь тамъ добре, де Въ лѣсѣ дрова рубаютъ, а до села
 насъ нема. грѣски надають.
 Всюды гараздъ, де насъ нема. (Вез- Въ лѣтѣ и качка прачка, а въ зи-
 дѣ хорошо, гдѣ насъ нѣтъ). мѣ и Тереса не береться. Г.
 Всюды гараздъ, а въ дома най- Въ мужа краду и передъ нѣго
 лѣнше. Г. См. У гостяхъ. кладу. Г.

- Въ мутной водѣ рыбу ловити. *Im trüben Wasser zu fischen. — W mętnej wodzie ryby łowić.*
- Въ нещастно нема ні брата, ні свата.
- Въ ночи всѣ коты буріи, а всѣ коровы сѣрыи. *Im Dunkeln alle Katzen grau. — W nocy wszystkie koty są bure. (szare).*
- Въ огородѣ лобода, а въ Кіевѣ дядько: тымъ я тебе сподобала, що на п'ятѣ перстень. — См. Буки. — Се воно. — Се малёваніи.
- Въ одной руцѣ палецъ, та не одинаковъ.
- Въ очеретѣ шукае сучка.
- Въ пригодѣ мысль о свободѣ. Г.
- Въ пригодѣ познавай пріятеля.
- Въ роду не безъ уроду.
- Въ свои чоботы хоче го взуты. Г.
- Въ семьѣ не безъ выродка.
- Въ середу постыла, а кобылу вкра-
ла. Г.
- Въ службѣ треба ухомъ земли при-
мати. Г.
- Въ Станиславѣ, каждый на своей
стравѣ. — Станѣславовъ, або Ста-
ниславовъ обводовое мѣсто (уѣзд-
ный городъ) надъ Быстрицею.
Нижеслѣд.
- Въ танцѣ два кѣнця: чи самъ зна-
дешъ, чи ты трутять, то ся по-
бѣдешъ. Г.
- Въ три вырвы выгнали у шію.
- Въ убогого все по обѣдѣ. Г.
- Въ убогого тогда не дѣла, коли со-
рочка бѣла. Г. См. У сироты.
- Въ хатѣ, якъ въ загатѣ. См. Домъ
не ворогъ. — Своя хата. — Свой
домъ.
- Въ часѣ погоды бѣйся великою
воды. Г.
- Въ чѣнци уролився, а на посто-
ронку згинѣ. Г.
- Въ чоботахъ ходить, а босми са-
ды робить. Г.
- Въ чоботяхъ іи чоловікъ умеръ.
Сирѣчь не мала чоловіка. Г.
- Въ чѣмъ паны бракують, въ томъ
убогіи смакують.
- Въ щастю не вмѣе чоловікъ стат-
ковати. Г. — *Fortuna statkować
nie umie.*
- Выбачайте: чѣмъ багаты, тѣмъ и
рады.
- Выбираешся, якъ за море стрѣляти.
- Вывѣвъ ёго въ поле.
- Выдавъ го на зарѣзъ. Г.
- Выйшовъ на Іудкову суку. Г. *Er
ist auf den Hund gekommen.*
- Вылѣтѣло, якъ макъ, а учинили,
якъ шпакъ. Г.
- Вымѣнявъ шило на мыло.
- Вымѣнявъ шило на швайку.
- Выори мѣлко (мѣлко), постѣй рѣд-
ко, уродиться дѣдько. Г.
- Вынѣмо по новинѣ, бо нашъ вѣкъ
не довгий.
- Вырвался, якъ заецъ зъ коновелъ.
- Вырѣсъ, та ума не вынѣсъ.
- Выслизнувся, якъ пискоръ зъ мат-
нѣ. Г.
- Высокій, якъ дуга.
- Высокіи пороги на нашихъ ноги.
- Выстрѣхнувъ го на блязна. Г.
- Вытришки куповавъ. (продававъ).
- Вытрищивъ очи, якъ зарѣзанный
баранъ. См. Очи.
- Вытрищився, якъ дѣдько.
- Выховавъ дитину въ добрую годину.

Выхопився, якъ Козакъ зъ маку.

(Казка). Г.

Выпциривъ зубы, якъ Цыганьски
лѣти до мѣсяця. Г.

Выють тее вже и вовки въ лѣсѣ.

Вѣкъ живы и вѣкъ вчись, а ум-
решъ дурнемъ. — *Quantum est,*
quod nescimus

Вѣно: або вѣвкъ зъѣсть, або зги-
не само. Г.

Вѣтеръ — Божій духъ. Г.

Г.

Гадина въ ёго словахъ дыхае. Г.
Гадину має за пазухою.

Гай, гай! та нѣгде правды дѣти!

Газда цѣлою губою; (або): Хаза-
инъ на всю губу.

Гадка гадку прошибае: журиться,
що нѣчого не має. (Сушитъ че-
ловѣка не работа, а забота.)

Гадка (Думка) за горами, а смерть
за плечами. См. Думка. — Смерть.

Гаду, гаду; а мыши въ крупахъ. Г.

Гада, драда, гоца дада. Г.

Галилауя зъ масломъ. — См. Тенде.

Галу, балу, а (выбачайте) свині
въ рѣпѣ.

Гараздовѣ не хоче, а бѣду мусить. Г.

Гаразду знести не може, а бѣду
терпить.

Гараздѣ, абы (кобы) вытрѣмати.

Гараздѣ тобѣ, сидижь собѣ.

Гарбуза наѣжся, а на вербу поди-
вися, то станешъ голодный. См.
Якъ наѣвся.

Гарбуза печеного поднесли; (або):
Наѣвся печеного гарбуза. (От-
казъ въ сватовствѣ.)

Гарбузъ мажѣ, а татовѣ дыня.

Гарна, якъ квитка у полѣ. — Гар-
ный, хочъ зъ лица воду пити.

Гей, гей! та не дома; куды мац-
ну, то солома.

Геть, лишень, до ката.

Гетьта впала — вѣстьта встала. Г.

Ги на тя, некъ тобѣ осина. Не до-
вастъ мовляючи. Г.

Гине, якъ рыба за водою.

Глазду одбити, (або): Памороки
забити.

Глаздѣ за розумъ завернувъ; (або):
Умъ за розумъ зайшовъ.

Глухій, що не дочуе, то выгадае.
(або): Глухій не вчуе, такъ выдума.

Глухого пытайся, а вѣнъ Богу мо-
литъся.

Глухому пѣсню спѣвати. См. Тое
му такъ. —

Глядижь, щобъ нѣхто не знавъ,
нѣ сычъ, нѣ сова. См. Щобъ
нѣ сычъ.

Глядитъ, якъ чортъ на пона.

Глянъ на себе, буде съ тебе.

Го...омъ городъ городити.

Говори (Кажки) Грицю богородицю.

Говори до горы, пане Григоре; а
гора такъ дурна. Г.

Говори до неи; а въ неи Маковен.
Sermo datur cunctis, animi sapientia
paucis.

Говори до стовпця, а стовпъ стоять.

Говори (Кажижь, Кажы) Климе,
нехай твое (твоя) не гине. —
См. Нате и мѣй. — Якъ такъ.

Говори, Цестре, съ хвостомъ.

Говори, чорте, за паномъ, (або) за
пономъ. См. А бѣло. — А го-
лено. —

- Говорила небѣжченка до самой Голоде, дай ѣсти! Г.
 смерти; а якъ умерла, то ѣ поти Голодне око не засне.
 задерла. Г. Голодной куѣ хлѣбъ на уѣ.
 Говоримъ за вѣжа, говоримъ и Голодой курѣ просо спитъся.
 по-за вѣжа. Г. См. Що курѣ.
 Говорить, якъ бы въ нѣго кунити. Голодному завсюды полудне. —
 Говорить, якъ бы три дни хлѣба Głodnemu zawsze południe.
 не ѣлъ. Голодному и вѣсяныкъ добрый. Г.
 Говорить, якъ зъ бочки. Голодному — кожда страва доб-
 Говорить, якъ на мукахъ. ра ёму. Г.
 Говорить, якъ спить. Голодному хлѣбъ на гадѣ (на уѣ).
 Говорить, що елика до губы при- Голодный и кѣ не боится.
 несе. Голодный, якъ несть. Г.
 Годѣ, дѣвко, нечи колупати. *Uwa-* Голодныхъ и муха повалять.
ga: Отъ сее кажутъ на сватанѣ. Голому розбой не страшень. (Съ
 Годѣ, куме, чесати. Русск.); (або): Голый розбою не
 Годѣ, куме, ѣсти; бо не буде на боится; мокрый дощу не ля-
 нирѣти мѣсце. Г. кається.
 Година платить, година тратить. Голубецъ гукае, якъ пары шукае.
 Годить, якъ болящѣ. Голый и босый, а голова въ вѣн-
 Годуй мене до Ивана, а я зъ тебе ку. Г. См. Дѣдъ. — Чоловѣкъ. —
 зроблю пана. Я о прибулѣ.
 Голова болить; а хлѣбъ, якъ на Голый, якъ кѣстка; а гострый,
 огнѣ трѣщить. якъ бритва. См. Хоть голый.
 Голова велика, а розуму мало. См. Голый, якъ Турецкій святой; —
 Борода. якъ пенѣ; — якъ бубень; — якъ
 Голова вѣдъ клопоту трѣщить. мати на свѣтъ народила.
 Голова головѣ, а хвѣстъ хвостовѣ. Гонится за вѣтромъ въ невѣдомый
 не при вась мовляючи. Г. мѣстца. (Самуйловичъ 1686 року).
 Голова — кость, а задъ — мясо; Гоняться, якъ хмары.
 въ голову цѣлуютъ, а въ задъ бьютъ. Г. Гора зъ горою не збѣдється, а чо-
 Голова мѣсця шукае. ловѣкъ зъ чоловѣкомъ завсегды.
 Голова не до рады, а задъ не до Горбатого и могила не зправить.
 кресла. *Ani głowa do rady, ani* (Дурака учить, что...).
d... do krzesła. Горда душа въ убогѣмъ тѣлѣ.
 Головою и стѣны не пробьешь. Горе (Бѣда) дворовѣ, де корова
 (Плетью обуха не перешибешь.) розказуе воловѣ. *Biada temu dwo-*
 Головѣ клопотъ, а бѣдѣ весѣлье. Г. *rowi, gdzie cięle rozkazuje wołowi.*
 Голого легко голити. См. Де голова. — Лихо тобѣ. —
 Тамъ макогонъ.

- Горе — море; не выпьешь усе́го. Граду, тучи увойшовъ, а злыхъ рукъ не увойшовъ.
- Горка гостина, коли лиха година. Грай, Петре! а все шумки (каа-ка). Г.
- Горкій свѣтъ: тато й мама ослѣпъ, а дѣти нѣмацьки ходять. Грицю! не спускайся на паляныцю.
- Горко ароблю, солодко зѣмъ. Громада — великій чоловікъ.
- Горнецъ котловъ доганяе, а оба смольни. Грѣника му упала. Г.
- Горнецъ казана ганьбуе. (або): Горщокъ горшку насмѣхаються, а обидва чорни. (И въ Русск.) — *Kocioł garłowi przysugała, a oba smola.* Грѣнику добру убивъ въ неи. (Евсид. кн. I).
- Горохъ да капуста, той хата не пуста. Грѣхъ не лычкомъ звязати, та пѣль лаву сховати. *Grzechi trzymać nie bardzo dobrze żywać.*
- Горохъ на стѣну видае. См. Мовъ горохомъ. — Якъ горохомъ. Грѣхъ по дорожѣ бѣгъ, та до насъ павѣгъ!
- Горѣвка (горѣлка) — не дѣвка, а мачуха — не мати. Г. Губа въ нѣго, якъ халыва. *Gęba u niego jak cholewa.*
- Горѣвка — не дѣвка, а Семенъ — не дурень. Г. Губа, якъ на коловоротѣ лѣтае.
- Горѣвка — не дѣвка, не треба ёй цѣловати. Г. Губою говори, а руками роби.
- Господарь слуѣѣ не выкае (не каже: Вы) Г. Губою, що хочъ пасти, а руки при собѣ держи. См. Языкомъ.
- Господи, благослови стару бабу на постолы, а молоду на кожаницѣ. Гуку, пuku за таларъ, а чоботы за шостакъ. *Huku, puku za talar, a roboty za szostak. Wid ŚciŃci wid keniŃ Kelle.* См. Гучно. — Зъ великон. —
- Господи, дай свѣй часъ добрый! Гулае, якъ собака на привязѣ. См. Погуляеъ.
- Господи, допомагай, перше на хрестины, якъ на коровай. См. У нашон. Гуляй, душа, безъ кунтуша, шукай нана безъ жупана. Г. *Hulay, dusza, bez koniusza, szukay Pana bez żupana.*
- Господи, зѣмъ та подивися! Гуляй, душа въ тѣлѣ, коли кости виѣлаѣ. Г.
- Гостѣ первого дня — золото, другого — сребро, а третѣго — мѣдъ, хочъ до дому ѣдъ. Гуманьскій дурень зъ чужого вѣза бере, а на свѣй кладе. Г.
- Гострый, якъ на бритѣ сталь. (Евсид. кн. I). Гуртомъ добре й батька бити. См. Въ гуртѣ.
- Гость лавы не засидить, дѣжка не залежить. Гучно, бучно; а въ нѣлы зимно. Г. *Buczno, a w pięty zimno.* См. Гуку. — Зъ великон.
- Гость непрошенный не дуже буває тученый. Г. См. Незванному — Непроханный.

Гучно, бучно, не дорогимъ кош-
томъ. (Недорого и великолѣпно).
Гуща дѣтей не розганяе.

Д.

Давали, а не выймали.

Давъ Богъ душу, якъ въ грушу;
волѣвъ бы козу, то бы молока
дала. Г.

Давъ бы ему и сорочку зъ себе.
Давъ бы жъ на колебень; але самъ
потребенъ. Г.

Давъ ей Богъ долю, якъ фандолу. Г.
Давъ есь, Боже, тому, що не може;
а я бы змогъ, та не давъ Богъ.

Давъ му бобу залѣзного зъѣсти. Г.
Давъ му кукѹ въ руку. Г.

Давши пригоды боронять вѣдъ шко-
лы. Г.

Дасе собѣ по носѣ граги.

Дай, Боже, бѣды, а гроши будуть.

Дай, Боже, гостя въ дѣмъ, то й я
напьюся при немъ. Г.

Дай, Боже, здорово зходити, а на
друге заробити.

Дай, Боже, и нашимъ и вашимъ.

Дай, Боже, напередъ больше.

Дай, Боже, нашему телати, та вов-
ка поймаи.

Дай, Боже! — Робижъ, небоже. —
См. Роби.

Дай, Боже, часъ добрый!

Дай кому волю, а собѣ неволю.

Дай кому жѣнку, а самъ труби въ
кужиаку.

Дай коневѣ овса, а гони его якъ
пса. См. Даси.

Дай курцѣ граду, а вона летить
на банти. Г.

Дай мѣнѣ, Боже, той розумъ напе-
редъ, що Русиновѣ напоследѣ. Г.
(Русскій крѣпокъ заднимъ умомъ).

Дай, не дай — а не лай.

Дай серцю волю, а самъ поленѣ
у неволю.

Дай, старче, налицю; а тебе най
неси ѣдять. Г.

Дайте и сало; абы за мое стало.
Дайтѣ, Боже, тѣлькѣ гадки, абы съ
о мнѣ забувъ. Г.

Дай хлѣба-солѣ вороговѣ, хотѣ
якъ скаженому псовѣ. Г.

Дай чоловіку лусту хлѣба жит-
нѣго, а слово пшеничне.

Далеко куцоу до зайця. (Далеко
кузину до Петрова дня).

Далеко, якъ небо вѣдъ земли.

Дали му по Московськи, ажъ ся
лобъ закуриль. Г.

Дали ѣсти, а не було де сѣсти.

Дальше въ лѣсъ, бѣльше дровъ.
(Русск.) См. Що дальше.

Дано тобѣ вѣсточку: хотѣ тлѣжи,
хотѣ на дальнѣ бережи.

Дареному коню у зубы не дивляться.
*Dem geschenkten Gaul sieht man nicht
ins Maul* См. Дарованному.

Дармо козодку черезъ сѣнь валити.

Дармо зъ сухой кирици (крыни-
ци) воду брати. Г.

Дармо сѣшити голову, небоже; кру-
па ишономъ бути не може.

Дармо — треба бренькнути. Г.

Дарованому коневѣ не заглядають
у зубы. Г. *Darowanemu koniowi
nie patrzy w zęby*. См. Дареному.

Даръ за даръ, слово за слово.

Даси коневѣ половы, буде робижъ
поволѣ. См. Дай коневѣ.

- Даси руками, не выходниъ нога-
ми. См. Вѣдай.
- Дастъ Богъ и вѣдъ квасу окраеу.
Дастъ Богъ свѣтъ, дастъ и советъ.
(Утро вечера мудренѣе). *Kemmt
Zeit, kemmt Rath.*
- Два Жиды, а двѣ невѣстѣи зроб-
лять ярмарокъ въ мѣстѣ. Г. См.
Три бабы.
- Два вѣста, нанъ третій. Г.
- Два когута, два дымы а двѣ гос-
подиный нѣколи ся не згодять. Г.
- Два плута въ селѣ, и селу безче-
стѣ не роблять. (*Kommlerssen.*)
- Два третѣго не ждуть. *Napisano u
bialego lwa: nie czekaja jednego dwa
dwóch lęta nie buwa.*
- Двое рѣдкихъ, третій борцъ. *Les
extrêmes se touchent.*
- Двоимъ панамъ слѣжить, а сорочки
не має.
- Двоихъ недужныхъ еѣли, та й хлѣбъ
зѣѣли. Г.
- Де багато господиныхъ, тамъ хата
не метена.
- Де Богъ церкву ставить, тамъ дѣдъ-
ко коршму. Г. См. Де въ Бога.
- Де борошно, тамъ и порошно.
- Де великая рада, тамъ рѣдкій борцъ.
- Де верба, тамъ и вода.
- Де все гостина, тамъ голодъ неда-
лекій.
- Де голова блудить, тамъ хвѣстъ
рядить. *Gdzie ogon rządzi, tam
pewne głowa błdzi* См. Горе. —
Лихо тобѣ. — Тамъ макогонъ.
- Де громада церковь ставить, тамъ
нанъ коршму. Г.
- Де густа рука, не треба й дрѹка. Г.
- Де густо, тамъ не пусто.
- Де два бѣются, третій не мѣшай-
ся. См. Де ся двоихъ. — Не мѣ-
шайся. — Не пхай.
- Де дерево рубаютъ, тамъ трѣски
падають.
- Де добре пиво, не треба и вѣхи.
- Де дѣдько не постѣ, тамъ ся баба
вродить. Г.
- Де кого долѣгае, тамъ руковъ ся-
гае. Г.
- Де кого не просятъ, то кіеми вы-
носятъ. Г.
- Де кого не свербить, тамъ ся не
чухае. Г.
- Де Козакъ, тамъ и слава.
- Де козакъ роги править. См. За-
провадили.
- Де кумъ? — де коровай? Г.
- Де люблять, не части; де не люб-
лять, не ходи. См. Де тобѣ ра-
ды. — Де ты.
- Де люди, тамъ и лихо.
- Де люди ходять, тамъ трава не росте.
- Де мило, тамъ очи: де болить,
тамъ руки.
- Де мужъ старій, а жѣнка молода,
тамъ рѣдко згода. См. Коли мо-
лодой.
- Де не горить, тамъ ся не курить.
Es raucht, folglich brennt. П н'у а
point de feu sans fumée. См. Безъ
вѣдналу.
- Де незгода, тамъ часто шкода. См.
Згода.
- Де нема лица, тамъ нема встыда.
- Де нема, самъ Господь не вѣзме.
*Wo nichts ist, da hat der Kaiser sein
Recht verlohren.*
- Де не можно перескочити, тамъ
вѣдѣть.

- Де не стае повчон скиры (шкуры), Де той хлѣбъ дѣлся, що есьмо вчора зѣли? Г.
- Де нѣ поще, тамъ и уродиться (збѣде).
- Де одвага, тамъ и щастье. *Źtyśch de waag iŹt halb dastem.* См. Одвага.
- Де поїде Лесь, то всюды увесь. *Mesum mea sunt ciasta.* См. Куды.
- Де поїде Тера, все ей гѣрка вечера. Г.
- Де поїде, то все золотѣ грушки за нимъ растутъ.
- Де пьють, тамъ и льють.
- Де розуму не стае, тамъ силы добуае. — См. Пѣшовъ.
- Де руки и охота, тамъ спора работа.
- Де сила (множество), тамъ и моць. Г.
- Де страхъ, тамъ и Бѣгъ.
- Де-сь давѣнь великій льпоть, що пустили таку ноголоску.
- Де-сь не дакъ гроша, тамъ не пхай носа. Г.
- Де ся двоѣмъ варить, третій ся поживить. Г.
- Де ся двоѣхъ бѣе, тамъ третій за калитку бере. Г. См. Де два.
- Де ся тыи часы дѣли, коли сами ковбасы до губы легли? Г. См. Мишули.
- Де сѣсти, тамъ сѣсти: абы що зѣсти.
- Де те ще теля; а вѣнь зъ довбнею посылъся. См. Нѣ сѣдо. — Хочъ уроды. —
- Де тобѣ рады, тамъ рѣдко бувай; а де не рады, тамъ не загладай. См. Де люблять. — Де тя.
- Де тоньше (коротко), тамъ и рветься. — *Wz GaliŹin:* Де тоньше, тамъ ся рве. — *Gdzie cienko, tam się gwie.* См. На похиле. — На убогого.
- Де тя (тебе) просить, не вцадай; де не просить, не бувай. См. Де люблять. — Де тобѣ рады.
- Де хата не метена, тамъ дѣвка не плетена.
- Де хлѣбъ да вода, тамъ нема голода. *Ubi panis, ibi patria.*
- Де храмъ, то й я тамъ. Г.
- Де хто дѣтовавъ, най тамъ и зѣмье. Г.
- Де худоба, тамъ и школа.
- Де чортъ самъ не зможе, тамъ бабу пошле. *Gdzie diabel niezmoe, tam babe poszle.* *Wo der Teufel selbst nichts ausrichten kann, da schickt er seine Großmutter.*
- Де щастье упало, тамъ и прѣтедѣвъ мало.
- Де ѣдятъ, тамъ ся тѣснѣ; де гроши лѣчуть, тамъ ся не пхай; а де бѣють, утѣкай. Г.
- Де ѣсься смачно, тамъ и шеться. (Енеид. V. 15).
- Дере коза лозу, а хлопъ—козу, а хлопа Жидъ, а Жиды—пана, а пана—юриста, а юристу—триста. Г. См. Панъ лунить.
- Держись берега, а рыба буде.
- Держись, якъ вонъ (рѣньхъ) ко-жуха.
- Десята вода на кисѣлѣ.
- Десять разѣвъ мѣрь, а разъ утти.
- Дешева рыбка, дешева (погана) юшка. (По Сенькѣ шапка).

- Дивиться, якъ вѣтъ на новыи во-
рота, (або): якъ теля на новѣ
дверѣ.
- Дивного фельо чоловікъ. Г.
- Диво у решетѣ: (не решето) ба-
гацько дірокъ, а нікуды вы-
лізати.
- Диво, що у нашої жінки хороша.
- Диво, якъ сито; а чудо, якъ ре-
шето.
- Дірявого мішка не пановинишъ. —
Wojni dziurawego nieparwnisz. —
См. Судна.
- Дитина не плаче, мати не чує.
- Дитина, що ся постуїть, то лу-
їть. Г.
- Дитину люби, якъ душу; а траєи,
якъ грушу.
- Дитину серцемъ люби, а руками
гнети. Г.
- Для пріятеля нового не пускайся
старого.
- Дмесься, якъ легке въ борщѣ.
- Дметься, мовъ шкурать на огнѣ.
- Днесъ мѣнѣ, а завтра тобѣ.
- До Бога важкій шляхъ, а до некла
прямесенькій.
- До Бога високо, до Царя далеко.
- До Бога зъ прозьбою.
- Добра вода, бо не мутить ума.
- Добра воля стане за учинокъ (Доб-
рое начало половина діла). —
- Добра дівка, якъ старосты йдуть,
тогда хату мете.
- Добра птиця свого гнізда не ка-
ляє. Г.
- Добра рада, (совѣтъ), якъ готовѣ
гроши: а лихая готове нещастье.
- Добра справа не потребує суду.
- Добра то рѣчь, що є въ хатѣ пѣчь.
- Добрався, якъ вѣвкъ до кошары.
(або): якъ вѣтъ до сала.
- Добре багатому красти, а старому
брехати.
- Добре все умѣти, а не все робити.
- Добре глухому, не скаже нікому.
- Добре говорити, а злее творити. Г.
- Добре говорити, у кого не болить.
- Добре господишъ, коли повно въ
суднишъ. Г.
- Добре гудѣти, коли є въ чѣмъ шу-
мѣти. Г.
- Добре дурѣти, коли приступає. Г.
- Добре знайте: зъ Ляхами пиво ва-
рити а тирайте. (Дума).
- Добре ковалю не боятися молота.
- Добре на мою мішку, нехай мене
бють. Г.
- Добре ніколи не укучиться. Г.
- Добре роби, добре й буде. *Es
reicht und fehne niemand.*
- Добре рѣцѣ съ потоками. Г.
- Добре само ся хвалить, а злее по-
хвалы не годно. Г.
- Добре слово стоить за завдатокъ.
- Добре ся довго памятає, а злее що
довше. Г. *Non omnibus dominio.*
- Добре ся нестиги, коли ся є де
змѣстити. Г.
- Добре ся ширити въ чужбѣ. Г.
- Добре того страшити, же ся бо-
ить. Г.
- Добре той радить, хто людей не
звадить.
- Добре то люди повѣждають.
- Добре тому ковалєви, же на обѣ
руки кує. Г.
- Добре чуже лихо мѣрять, змѣрай
свое.
- Добре шумѣти въ чужбѣ. Г.

Добри дѣти вѣнецъ, а лихіи кѣнецъ.
 Добри тѣ зубы, що кисѣль ѣдять.
 Доброго коринна не зѣсую, а ли-
 хого и церковь не направить. Г.
 Добро дурня одурити (одурити). Г.
 Добро псу муха.
 Добро тиць, якъ ниць. Г.
 Доброй (мудрой) головѣ досить двѣ
 словѣ. *Sapienti paucis.*
 Доброму чоловіку продовжъ, Бо-
 же, вѣку.
 Добрый доброго слова боятся, а
 ледачий и убою не боятся.
 Добрый жнецъ не пытає, чи ши-
 рокій загѣнецъ. Г.
 Добрый интересъ, коли повинъ
 чересь. Г.
 Добрый курецъ, коли е люлька и
 тютюнецъ.
 Добрый панъ нѣ бѣе, нѣ лає, да
 нѣ въ чѣмъ не дбає.
 Добрый пѣсѣ лучшій, якъ злий
 чоловікъ. Г.
 Добрый хлѣбъ, коли нема калача. Г.
 Добрый чоловікъ—та Москаль. —
 См. Хоть.
 Добувсь. — См. Згинувъ.
 До булавы треба головы. — *Говори:*
 Булава мнитъся тутъ гетманська,
 або полковнича.
 Довгъ мутить, а голодъ крадетъ.
 Доведе языкъ до Кієва, але и до
 кія. — Кієвъ, або Кыевъ, старый
 городъ надъ Днѣпромъ, перве-
 нецъ вѣры Христіанской на Руси.
 Мати градомъ Руськимъ, якъ Нес-
 торъ пише. *Полковникъ.* См. Языкъ
 Довелось червяку на вѣку.
 Довжникъ весело бере, а смутно
 вѣддає.

Догадався Ляхъ. Якъ у ёго покрали
 конѣ, то вѣнъ станю ставъ за-
 мыкати. См. По шкодѣ.
 Догаждає, якъ чираковѣ на рѣтѣ; ша-
 новавши соненько святее и день бѣ-
 лый и вась якъ хрещеныхъ. Г.
 Догана мудрого бѣльше стѣнть, якъ
 похвала дурного.
 До готового хлѣба знайдеться губа.
 См. При готовѣй.
 До Дмитра (каже дѣвка): А мош-
 ки! бо ты перескочу; а по Дмитрѣ:
 А ката! бо ты наздоучу. Г.
 До Дмитра дѣвка хитра, а по Дмит-
 рѣ хоть нею трубу вытри
 До доброй кирици (крыници) стеж-
 ка утоптана. Г.
 До жаги приспѣло.
 До Ильѣ рѣй нѣдѣ гилѣ, а по Ильѣ
 рѣй на гилѣ. Г.
 До кривои дѣры тра (треба) кри-
 вого кѣлка. Г.
 До кума треба розума.
 До милованья нема силованья. *Die*
Siebe lässt sich nicht erzwingen. Chetnie
ma dala geby i onego. (Для милого
 дружка и сережка нѣтъ ушка). —
 См. Силою.
 До мого берега нѣчого не приплы-
 не, хибѣ трѣска, або.... Г.
 До мѣста по гроши, а на село по
 розумъ.
 До оружа, до хлѣба, та до пожа. Г.
 До пѣдного тѣла сорочка лишне.
 До права (въ судѣ) треба мати два
 мѣшки, одинъ грошей, а другій
 бачности.
 До святого Духа держись (не ски-
 дай) кожуха, а по святомъ Ду-
 сѣ ще ходи въ кожусѣ. Г.

- До сѣго торгу й пѣшки.
 До сѣмъ лѣтъ (допо) чени, по
 сѣми лѣтахъ стережи, ще запла-
 ти кому, щобъ взявъ лихъ зъ
 дому. Г. См. Мый.
 До сто бабъ не ходи.
 До сѣтъ впаде, хто зъ дурнымъ
 краде.
 До тарѣлки напіймося горѣлки.
 Доки сѣтъ сѣтомъ, доти Ляхъ
 Русину братомъ бути не може.
Увага. Сюю пословицю скомпо-
 новали Ляхи, а оголосивъ ёй
 Иванъ Брюховецкій у своѣмъ
 Универсалѣ року 1663.
 Доки ся не намучить, доти ся не
 научить. Г.
 Дома левъ, а на войнѣ тхѣрь. Г.
 Домового (Хатнѣго) злодія не вбе-
 режешся (не встережешся).
 Домъ не ворогъ, коли запалишь,
 то згорить. См. Свѣй домъ.
 Доробився хлѣба, ажъ збѣйшовъ
 на дѣда.
 Дорога ложка до обѣда.
 Дорогѣ лѣчко къ Великодню.
 Дорогій, якъ за денежку вистолеть.
 Досй збавокъ воду носитъ, доки
 му ся ухо не урве. Г. *Póty dzban*
do wody idzie, póki się nie urwie. —
Do czasu dzban wodę nosi, aż się
ucho urwie. См. Ловить. — По-
 вадився — Понадмалась.
 Доскулишь, якъ пугою по водѣ.
 Доходився нѣжки, доробився
 ручки.
 Дочекався Грицько гречанои паски.
 Доць аѣ, якъ зъ дуба, — якъ зъ
 коновки, — якъ зъ бочки.
 Драла дати.
 Дреся горло—цыбы спало—цыбы
 жерло. (?) Г.
 Дровъ до лѣса нѣхто не носить.
 Дрѣжакѣвъ наѣлся.
 Дрѣжитъ, якъ Гуцуль надъ дѣть-
 ми. Г.
 Другимъ разомъ, иншимъ часомъ.
 Дуба дати.
 Дуешся, якъ донухъ на вогнѣ. Г.
 Думка (Гадка) за горами, а смерти
 за плечами. См. Гадка.—Смерть.
 Дурень думкою богатѣе.
 Дурень нѣчѣмъ ся не журить, го-
 рѣвку (горѣлку) нѣе, и люльку
 курить. Г.
 Дурень нсовѣ очи несе. Г.
 Дурневѣ вѣчна память.
 Дурневѣ законъ не писанъ.
 Дурнемъ бути — не дуба гнути.
 Дурневѣ и Бѣгъ не противиться.
 Дурный, дурный! а въ школѣ
 вчивсь!
 Дурный дае, а розумный бере.
 Дурный и въ Кіевѣ не кунить ро-
 зуму. Г. См. Що дурному.
 Дурный, коли мовчить, то за муд-
 рого уходитъ.
 Дурный носить сердце на языкѣ,
 а мудрый въ серцѣ. Г.
 Дурный, якъ Турецкій конь. *Głupi,*
jak Turczyzna koń.
 Дурнѣвъ нѣ сѣють, нѣ орють; а
 сами родяться. — *Głupich nie oga,*
nie sieją; sami się rodzą.
 Дурня бѣють и въ церквѣ.
 Дурня на ноги тручай (ставъ), а
 вѣнъ на голову паде. Г.
 Дурѣе, бо му ся добре дѣе. Г.
 Душа въ мене вступила.
 Душа въ нѣго спати ходить.

Душа въ тѣлѣ, а сорочку воши зѣдали.

Душа зъ лонуцька. См. Хибажъ то у насъ.

Дѣвка, якъ верба: де ю посадишь, тамъ и прійметься. Г.

Дѣвка, якъ огонь; невѣста, якъ коруговъ. Г.

Дѣвчина, якъ у лузѣ калина.

Дѣй (Роби) швидко, такъ брідко; дѣй тихо, и такъ лихо. Г. См. Иди швидко.

Дѣль о хлѣбѣ, а баба о фіалкахъ. Г. *Chacun à son goût.* См. Голый и босый. — Чоловѣкъ. — Я о цибулѣ.

Дѣду, село горить! — «Я торбу беру, на друге йду.»

Дѣдка посѣй—дѣдко сявродитъ. Г.

Дѣдковѣ очи промывъ.

Дѣдко дванадцать паръ постоловъ зтоптавъ, поки ихъ до купы зобравъ. См. Не мало чортъ.

Дѣдко ёго суды принесть.

Дѣдко тое зна.

Дѣравого мѣха нѣхто не нанхае. Г.

Дѣтей годовати — вѣкъ коротати.

Дѣти — чужа корысть.

Е.

Е въ глеку молоко, та голова не вѣзаетъ.

Е де свѣти, а нема що фсти.

Е (Буде) камяе, та воронята не буде.

Е разумъ надъ разумъ. Г.

Е сало, та не для кота. См. Не для пса.

Е, то зинеться; нема, то обойдётся.

Ёго и въ ступѣ не потрапишь.

Ёго отецъ того не любить. Г.

Ёго тѣло не дае уже тѣлѣ.

Единъ гроши складае, а другій мѣшокъ шіе. Г.

Единъ до лѣса, другій до бѣса. Г.

Единъ за вѣсемнадцать, а другій за безъ двоухъ двадцать. Г.

Единъ (Одинъ) кѣтъ плота не удержитъ.

Единъ кѣтъ стала мышей не бонться. Г.

Единъ мудрый стѣиць за десять дурныхъ. Г.

Единъ мужъ въ дѣль, другій въ дѣмъ. Г.

Единъ скаче, другій плаче. Г.

Единъ тримае печеню, а другій роженъ. Г.

Единъ цѣвть не робить вѣлка. Г.

Единъ шіе, другій поре. Г.

Една бѣда чоловѣковѣ не докучить.

Една ластѣвка не робить весны. Г.

Една парнива кѣвця всю череду заразитъ.

Една сорока зъ лѣса, а десять у лѣсѣ.

Една то бурса. Г.

Еднако убогому нѣчого не мати. Г.

Единъ дѣлки бояться хреста, а другій багога. Г.

Единъ руки права пишуть, единъ и мажутъ. Г.

Едно збѣрай, а друге давай. Г.

Едно пишуть, другее звишуть. Г.

Едно око мае бѣльше вѣры, нѣжъ два. Г.

Едно пиши, а друге лиши. Г.

Едного пригода, другого пересторога. Г.

Едного скаранье десятёмъ пока-
анье. Г.

Едного то плота колы. Г.

Едному шила голють, а другому
и бритвы не хотять. Г.

Едною ногою въ гробѣ стоять, а
ще злое творить. Г. (Съ Нѣмецк.)

Еднымъ багачько не прибуде. Г.

Еднымъ воломъ нѣхто не доро-
бился. Г.

Еднымъ зубомъ треба ѣсти. Г.

Еднымъ махомъ стодунуть побѣхонь.

Ёму де съ кислицѣ сняться.

Ёму не позычати розуму.

Еще мачоха не забила въ го-
лову. Г.

Еще на тое въ великій (вѣчовый)
звонъ не звонили. Г.

Еще не зловивъ, а вже скубе. Г.

Еще ся дымъ не уродить, а вже
по свѣтѣ ходить. Г.

Еще ся той не уродивъ, жебы
всѣмъ догодивъ. Г. *Jeszcze się ten
nieurodził, któryby wszystkim do-
godził.* См. Той ще.

Ж.

Жалуе Царь, та не жалуетъ царь.

(Съ Русск.) — См. Кобы мя. —

Не море. — Не шукай. — Не-
решилъ.

Жаль не має уваги. *Żal nie ma
uwagi.*

Жартуй гладущикъ, поки ухо не
урвеса. Г.

Жартуй глечичокъ, поки не лус-
нувъ.

Живавый, якъ опецѣкъ, — якъ ракъ
на греблѣ, — якъ бѣсъ въ почі.

Жебы вовкъ бувъ сытый и баранъ
цѣлый. Г. *Żeby i wilk był syty,
i owca cała.* — *Żeben, und leben laß-*

sen. См. И сѣно цѣле. — Щобъ
и сѣно. —

Жебы вовкъ не сидѣвъ за горою,
бувъ бы за другою. Г.

Жебы кѣтка не скакала, то бы
нѣмки не замала. Г.

Жебы (Якъ бы) мѣгъ (примѣгъ): то
бы ёго въ ложцѣ воды утопивъ.

Жебы мѣгъ, то бы нѣжъ въ нѣго
встромивъ. Г.

Жебы не гѣба, не бузабъ золота
шуба? Г.

Жебы не дѣти, лише бы въ корчмѣ
сидѣти. Г.

Жебы Бѣгъ настуха слухавъ: то бы
весь товаръ выдыхавъ. Г. —

См. Бѣгъ не дѣтыва. — Колибъ
Бѣгъ.

Жебы песь не сидѣвъ: то бы заца
зловивъ. Г.

Жебы песь робивъ: то бы въ хо-
дакахъ ходивъ. Г.

Жебы (выбачайте) свиня роги ма-
ла, всѣ бы люде выколола. Г.

См. Не давъ Бѣгъ.

Жене, якъ дѣвко вѣтры.

Жени сына, коли хочъ; коли мо-
жешъ, давай дочъ.

Женитися — не дощову годину не-
ресидѣти (перестояти). См. За-
мѣжъ. — Оженися.

Живе дѣвка за парубкомъ, якъ за
ск.... сыномъ.

Живе собѣ: нѣ втѣкъ, нѣ пѣймавъ,
а якъ Бѣгъ давъ.

Живе хочъ не такъ, якъ люде; а
хочъ по-бия людей.

Живе, якъ горохъ при дорожѣ.

Хто не хоче, той не вкубує.

См. Мається, якъ горохъ.

Живе, якъ кѣшка зъ собакою.

См. Жіють.

Живи за брата, торгуйся за Жида.

См. Любимосся.

Живи ні шатко, ні валко, ні на сторону. (Русск.).

Живому (Багатому) багато й треба.

Живому чоловіковій ніхто не вгодить. *Nemo ante mortem beatus.*

Животъ товстий, а лобъ пустий. —

Brzech husty ma leb pusty. —

См. Великій дубъ.

Живуть зъ собою, якъ рыба зъ водою. См. Мы съ тобою.

Живый живе гада; (або): о живомъ гадає, думає. *Dum spiro, spero.*

Жидъ а винниця мати, не дасть загигати. Г.

Жидъ и молячи вчиться обманути. Г.

Жидівске а панське не пронаде. Г.

Жидівскій заразъ.

Жижки трясуться. См. Ажъ.

Жіють съ собовъ (собою), якъ песъ съ котомъ. Г. См. Живе.

Жменею придева не вѣдбудешъ.

Жметься, гнеться, якъ кургузый дѣдько.

Жѣнка Ивася боялася, пѣдъ припечокъ сховалася. Г.

Жѣнка — няггинка, а хата не метена. Г.

Жѣнка — лозинка: куды схочъ похилинъ.

Жѣнка, якъ жижка: коли схочъ — потягнешъ.

Жѣнкѣ довге волосся мають, а розузь короткій. См. Волосъ.

Жѣнку люби якъ душу, тряси якъ грушу, а трѣнай якъ шубу. Г.

Жѣноча рѣчь: коло припечка.

Журба сорочки не дасть.

Журбою поля (лиха) не перейдешъ. — См. Плачешъ.

Ж.

Забажавъ печеной криги. См. Захотѣло му ся.

Забажас му ся печеного лѣду. Г.

За батькомъ на вѣрѣвку, (на шпяхъ, на шибеницю). (Убирайся къ чорту).

За битого двоухъ небитыхъ дають, та ще й не беруть.

Забувъ вѣль, коли телятемъ бувъ.

Забувъ, що оженився, та й побитовъ у солону спати. См. Оженився.

Завѣруха, — треба кожуха.

За всѣ головы и за Мартыновѣ дѣти. Г.

Загонься, поки весѣлье сконться. (До сватѣбы заживетъ).

Загонься, загонть, нѣмъ ся весѣлье сконть. Г.

Загразъ въ довги (долги) по самѣ узи. Г.

Загубивши сокиру, добре й топориско. Г.

За-для ставу — гребля. *Wedlug stawu grobla.*

За дурною головою та погамъ лихо.

Задушивъ ёго, якъ злу личину.

За единного винного сто невинныхъ гине. Г.

За однимъ присѣдомъ вечера зъ обѣдомъ.

- Займи и пану на пану; нехай по-
нається.
- Закалець на палець. См. Такъ ся
хлѣбъ.
- За кашю молочка та такъ бити
бычка?
- Закрутивъ носомъ, якъ бы терто-
го хрѣну понюхавъ.
- За компанію Жидъ повѣсився.
См. При компаніи.
- За кѣмъ Богъ, за тямъ и люди.
- Заливъ за шкуру сала. *Въ Галиціи:*
Заливъ му сала за шкуру, ски-
ру, скѣру. (Пронія; т. е. не
разкурѣвешъ отъ чужихъ подмо-
стей). См. Кривда.
- Залѣзъ. См. Влѣзъ. — Улѣзъ.
- Заміжъ (За мѣжъ) вийти (Зашпо-
битися), не дощову годину пе-
рестояти (пересидѣти). — См. Же-
нитися.
- Замкнувъ новка межн вѣнци. Г.
(Пустилъ козла въ огорода). *Деп*
Вед' zum Gärtnen machen — См. Вовка.
- За мое жито, та менезъ (ще мня)
й побито. (За тычкомъ не го-
нись).
- За мою голову на твоїй и во-
лоска не стане. Г.
- За море по зѣмѣ поїшовъ. Г.
- Замѣшався, якъ ополоникъ межн
ложками.
- Замѣшано не вамъ, а свинамъ.
- За наши грѣхи находить Ляхи.
- Заново ситце на кѣлочку, а якъ
зостарѣється, то и підъ лаву.
(або): Нове ситце на клинцѣ, а
старе підъ лавою.
- За нѣсь кого водити.
- Запюхавъ ковбасу въ борщъ.
- За одинъ разъ (*Галицк.* На одинъ
разъ) не зотнешъ дерева.
- За очі тільки яйця купувати.
Запасъ бѣды не чинити.
- За правду бують, а за неправду и
дѣды пьють. Г.
- Запровадили туды, де козамъ ро-
ги правлять. См. Де козамъ.
- Запродавъ чортовій душу.
- За пташкою у свѣѣ вигати. Г.
- За разъ не вѣшають. Г.
- Зароби кривне, та и проїий пенне.
- Заробивъ на солѣ до оселедця.
- Засватана дѣвка усѣмъ хороша.
См. Кожда дѣвка.
- За своїй грошъ кожний хоронъ.
- За сѣмъ верстѣ кисѣля ѣсти.
См. Сѣмъ миль. — Три дни.
- За сидженье нема ѣдженье. Г.
- За сиротою Богъ аъ каштою.
- Засмѣшся ты ще и на кутній зуби.
- Засмѣвай собѣ о липовѣмъ клинью,
та о бѣлої березѣ Г.
- Застався — а постався. (Растанись,
но дай.)
- Заставъ дурни Богу молитися, то
вѣнь и лобъ собѣ пробье (ро-
зобье).
- Застели стѣлъ. — «Нема чѣмъ». —
Дай ѣсти. — «Нема що». — Такъ
сховай. Г.
- Застивбы'сь, якъ зазула. Г.
- Засѣвъ, буцѣмъ въ болотѣ чортъ.
- За твое добро кадукъ тобѣ въ
ребро. Г.
- За тымъ, Боже, хто кого перемо-
же. Г.
- Заховався у закопелку, а хвостикъ
й видко. (Рыльцо въ пушку. —
Крыловъ), *

Захотѣвъ зъ вѣщій хлякѣвъ?

Захотѣвъ торѣшняго снѣгу.

Захотѣло му ся въ Петровку змерзлого. Г. См. Забававъ.

Захотѣлося гирѣ противъ почи кисничка (кѣспычка).

Захтѣвъ у дѣда выпросити хлѣба. Г.

Захтѣлося — запрягайте. Вѣдхтѣлося — выпрагайте. Г.

Заченился за пень, та ѣ стоитъ цѣлый день.

Зачмутовала кумася коло своего Ивася.

За чужее добро вылѣзе ребро.

За чужее лычко даси своѣй ремѣнецъ. — *Kto cudze lyczko zgubi, rzemyczkiem swoim przysplaci.* См. Взять лычкомъ.

Зашморгомъ дивиться.

Завхавъ за Дунай, та ѣ до дому не думай.

Збився зъ пантылыку.

Збулся батько лиха, збулся грошей зъ мѣха.

Збудуй. См. Поставъ.

Збѣгаются, якъ на солоннице. Г.

Звоитъ до церкви екликае, а самъ въ неи не бувае. Г.

Звивається, якъ муха въ мазі; (або): якъ несъ въ саввахъ. См. Вертиться.

Звяжися зъ дурнемъ, та ѣ самъ дурень будешъ.

Згинувъ (Добувъ, Пропавъ) якъ Шведъ підъ Полтавою. (По поводу знаменитой побѣды Петра Великаго въ 1709 году).

Згода домъ будье, а негода руйнуе. *Concordia parvae res crescunt; discordia magnae res dilabuntur.* См. Де негода.

Злався (Златній) на вытребенски.

Злався Цыганъ та на свои дѣти.

См. Свѣдчиться Цыганъ. — Хвалиться.

Здеруть, якъ зъ Сидоровои козы.

Здоровъ носи, (або): зносишъ.

Здоровъ, сволоче, коли нѣхто не хоче. Г.

Здоровъ трамъ, выныю ѣ самъ.

Здохъ якъ несъ, окроме души святой.

Здыбавъ ёго (го), якъ чайку на гнѣздѣ.

Здыбався хлѣвъ съ цыбулею; перше ся позневажали, потѣмъ ся повеличали: «Помогай Бѣгъ, гѣрка.» — Бодай здоровъ, шаленый. — «Помогай Бѣгъ, смаковита.» — Бодай здоровъ, веселый. Г.

Земля бы го святая не прѣймила. Г.

Ззираются, якъ на тура. Г.

Зѣньскимъ щенямъ копалася.

Зѣйшовся Якимъ зъ такимъ. См. Якій дѣдько.

Зда искра все поле спалила и сама згасла.

Зланати на гарячому вчнику.

Злодій злодія заразъ пѣзнае. См. На злодію.

Злому сыну не въ честь наука.

Злый зъ сына старый дундукъ.

Злый сховокъ и найлѣпшого попеуе. (Что плохо лежитъ, то брюхо болитъ). *Ungut macht Liebe, Seligkeit macht Diche.*

Змариѣвъ, якъ полова.

Змѣривъ го вѣдъ ногъ до голѣвъ. Г.

Змѣшався, якъ Омелькова мати передъ смертью.

Зна́йшавъ, якъ горохъ зъ капустою.

Pomieszac co jak groch z kapusta.

Знае Богъ зъ неба, що кому треба.

Знае господи́нь, хто чого годѣнь. Г.

Знае, де зимують раки. См. По́знавъ. — Чус, де.

Знае ко́тъ, чіе сало зъѣсть (або):

Знае ко́шка, чіе сало зъѣла.

Знае за курячу пірку. — Знае зъ носа канъ, а въ губу ханъ.

Знае песь середу. *Wie küß dich Semta.*

Знае свиня (шановани́и слухи ваши), що перець; вона каже, що то гречка. Г. (Знаесть вкусъ, какъ свинья въ апельсинахъ).

Знае чорне на бѣлымъ, — не слѣпый. Г.

Знаете насъ самыхъ; знайте и между людьми.

Знай, Ланце, по Случъ наше!

Ланца. Ся пословица зложилася за часу найславнѣйшого Гетьмана, Богдана Хмѣльницького, реснекторомъ кнѣзюкратіеи битвы и вѣкторіальнаго звитѣжства Козакѣвъ надъ Ляхами при Кодаку, Жонтихъ Водахъ, Каманцю, Корсуно, Бару, Пилявницяхъ, Львову, року 1648, и взглядомъ звитѣжства и пакту подѣль Зборовымъ року 1649. Бо Лянскихъ панѣвъ и державцѣвъ прогнать старый Хмѣльницкій тогдѣ въ Польшу и очистивъ вѣдѣль ихъ Украину ажъ по саму рѣчку Случъ. Н. З.

Знай, Ланце, поки наше!

Знай, свиня, стойло. См. Знайся.

Коли ты швецъ. — Чешися. —

Швецъ, знай.

Знайдешь—не веселися; агубишь—не смутися.

Знайшовъ сокиру — за лавою.

Знайшовъ церковцю Богу молятисѣ. Г.

Знала кобила, на що вѣзъ бѣла.

Знатимешъ (Тямитѣмешъ) до новыхъ вѣникѣвъ.

Знатимешъ, коли лиха (дѣлька) матѣманъ.

Знати свое добро и въ капожѣ.

Знають сусѣды, що вѣтъ багачъ на обѣдѣ. Г. — *Wiedza sąsiedzi, jak kto siedzi.*

Знаються, якъ лысыи конѣ.

Знавши голову, по волосѣмъ не плачуть. — *Ирим.* Г. Максимовичъ пишеть, что эта половица относится къ пострадавшимъ Кочубею и Искрѣ отъ коварнаго Мазеты.

Зѣбрався, якъ убогій на кисѣль.

Зѣбнавъ ёго на скѣльцѣ.

Зо злон травы не буде доброго сѣна.

Золота швайка муръ пробивае. Г.

Золотѣ горы обѣдае. Г. *Goldene Berge.*

Золотѣ руки, а вражій нысокъ. Г.

Золото, сребро губу затыкае. Г.

Золотоноша—кругомъ хороша. См. Вѣнъ зъ Золотоноши. —

Золотый ключъ до каждаыхъ дверей придаеться. Г. *Złota szwajca wszystko przenikne. Goldener Schlüssel ist schließt jede Thür auf.*

Зомнути (Зомати) на кабаку.

Зомявъ, мовъ Швець Семенъ шкуру.

Зѣрвався зъ шибеницѣй.

Зосталися сами вышкварки.

Зробивъ дѣло и коньцѣй въ воду.

- Зробимъ дѣло—потай Боже, щобъ
и чортъ не знавъ.
Зробити такъ, щобъ ажъ ворогамъ
було тяжко (нудно).
Зубъ за зубъ заталися.
Зъ бабиного сына а дочки пѣного
людиного не буде. Г.
Зъ бабою и дѣдко справу програвъ.
Зъ Богомъ, Парасю, коли ты люде
хотять. Г.
Зъ Богомъ — на быструю воду.
Зъ брехий люди не мруть, та вже
имъ бѣльшъ вѣры не ймуть.
Зъ великими панамъ не за пани-
брата. *Mit großen Herren nicht gut
Kirschen essen.* См. Ніколи.
Зъ великою хмарою малый дощъ. —
Z wielkiej chmury mały deszcz. —
Wiel Geschrei und wenig Witz. См. Бѣль-
ше. — Гуку. — Гучно.
Зъ вовками мусишь по вовчій жи-
ти. *Nauczy się wyc, kto z wilki
przystaje. Mit den Wölfen muß man
heulen.* См. Зъ якимъ. — Межи. —
Съ чимъ.
Зъ глузду сунувся.
Зъ губы мѣнѣ вийнявъ. Г.
Зъ дѣтиновъ (дѣтиною) на вѣд-
нустъ, а зъ лиховъ долевъ (ли-
хою долею) на весѣлье. Г.
Зъ доброго плота добрый кѣль.
Зъ доброй stodолы и потята добрин.
Зъ другого ся насмѣває, а за се-
бе забуває. Г. *Quid ridet? mutato
nomine de tefabulanarratur.* (Virgil.)
Зъ другой бочки починає.
Зъ дужчимъ боротися — смерть за
плечима. Г.
Зъ дужчимъ не борись, а зъ ба-
гатымъ не судись.
Зъ дурнемъ. См. Звяжися.
Зъ дурной головы та на здорову.
Зъ дурнымъ нѣ знайдешъ, нѣ по-
дѣлишся. См. Пѣди зъ дурнемъ. —
Пошли дурня.
Зъ дуру, якъ зъ дубу; (або): якъ
зъ пети. См. Попавъ.
Зъ дѣдкою не слгай до одной
мыски.
Зъ одного дерева хрестъ и лоп-
та. Г.
Зъ жиру собака бѣсится (кѣзится-
ся). *Haßt sich.* См. Не писанин. —
Худый. —
Зъ ледачою собаки (вовка) — хочъ
шерсти клокъ.
Зъ малою искрою великій огонь.
Зъ милого сѣсти купити вѣст. Г.
Зъ Москалемъ знайся, а камѣнь у
пазусѣ держи.
Зъ нашего Захарка нѣ Богу свѣч-
ки, нѣ чортовѣ утарка. Г.
Зъ неба зѣбавы хвата, а пѣдъ по-
сомъ пѣного не бачить.
За нимъ нѣ стѣй, нѣ погоди. Г.
Зъ одного вола по двѣ шкуры не
деруть. *Въ Галиціи:* Зъ одного
вола двѣ шкурѣ не деруть.
Зъ одною правдою напростець не
пѣйдешъ.
Зъ осычины не роблять колесъ.
Зъ пѣсни слова не выкидається.
Зъ разу лычко, а потѣмъ ремѣчко. Г.
Зъ разу фли логазу, а якъ ся за-
помогли, то и безъ вечерѣ дѣ-
ли. Г.
Зъ тобою розмова, якъ зъ вѣтромъ
полова.
Зъ Хама не буде вана. См. Изъ
Хама. — Не дай Боже.

Зѣвши калачъ, берися зновъ до
хлѣба. Г.

Зѣси мусульку. Г.

Зѣсть несь пса, коли нема ба-
рана. Г.

Зѣ jakimъ пристанешъ, такимъ ся
останешъ. Г. См. Зѣ вовками.—
Съ чимъ ся.

Зѣ якого дѣла?—Зѣ якои рѣчи?

III.

Иванъ зробишь, Иванъ зѣсть. См.
Хома.

Иванъ — не панъ, а сто золо-
тыхъ — не гроши.

Иванъ плахту, Настя булаву носятъ.
Левин: За часу Гетьмана Ивана
Скоронадского, чоловіка дуже
доброго, але нехарактерного;
бо надъ нимъ орудовала жѣнка
ѣго Анастасія Марковна, уро-
женая Марковичова.

И вошь кашля.

И въ мое вѣконце засѣтитъ сон-
це. См. Блисне.—И передъ.

И въ погоду часомъ грѣмъ ударить.

И въ старѣй печѣ дѣдько топить.

*I w starym piecu czasem djabel
pali. Wie Wódz springen auf. См. Во-
лосъ сѣвѣ. — И старому. —
Старый вѣтъ.*

И въ тата не своя хата.

И голову повѣсивъ.

И голодно и холодно и до дому
далеко.

И горѣлки не хочу, и лица не
дамъ. Г.

Игумену дѣло, а братѣи засѣ. См.
Кому, кому.

Иде бѣда, вѣдчиный ворота.

Иде зима, а кожуха нема.

Иде зѣ своимъ дворохъ.

Иде, вѣначе въ ярмо.

Иде, якъ вода на потокахъ.

Иде, якъ зѣ камѣня.

Идеи до суду, то треба: «прій-
дѣте, поклонимся».

Иди на чужіи руки.

Иди на чотыри вѣтры, а на пѣ-
тый шумъ. Г.

Иди швидко, то се брідко: иди
тихо, и такъ тихо. См. Дѣи
швидко.

И дома мене не лишн, и зѣ собовъ
(собою) мня не бери. Г.

Иду, иду, на мѣстѣ стою. Г.

Идучи до войта, оба ся бойта. Г.—
*Idąc do wójty oba się bójta. См.
Чія сирава.*

И дурень кашн наварить, абы пше-
но та сало.

И едно око спати хоче. Г.

И жаба рыба: бо въ водѣ сидить.
См. Все рыба.

И заводити не вмѣ.

Ивидитъ тобѣ Богъ (Богъ тебѣ
судья).

Изъ нехотя изѣзъ вовкъ пороса.

Изъ огня да въ поломя. *Z deszezu
pod gupnę. Aus dem Feuer unter die
Staufe. (И въ Русск.) См. Попра-
вився. — Трафивъ. — Утѣканъ.*

Изъ хама не буде пана. См. Зѣ Хама.

И кашн не хочу и по воду не поїду.

И квасницю гробакъ гризе.

И калачемъ ѣго не заманишь.
(Русск).

И кѣньцѣ у воду. (Русск: И дѣло
въ шляпѣ).

- И малыи каміницѣ роблять сѣнь-
цѣ. Г.
- И мы люди добры, и наша мати
не сиинця.
- И на мудрымъ дѣлко на Лысу
Гору їздитъ.
- И наша губа не фляша; такъ бы
зѣбла, якъ и ваша. Г. См. Хи-
банъ то у насъ.
- И небоя вѣвки зѣбли. Г. См. И
свѣлого.
- Иньшій любить нова, иньшій нова-
до, а хто и новову дочку, або
й наймычку. *De gustibus non dis-
putandum est.*
- Иньша рада гѣригъ, якъ зрада.
- И передъ панними воротами колієсь
сонце засвѣтає. (або): И надъ
моими воротами зѣйде сонце.
См. Блисне. — И въ мое.
- И песь дарма (дурно) не бреше. Г.
- И песь за нимъ не завье. Г.
- И песь познає чоловіка. Г.
- И вѣдъ столомъ не вѣдѣрешешя.
(Казка. Г.).
- И рыба не плыве (не плыве) про-
тивъ быстрой воды (Плетью
обуха не перебьешь).
- И самъ не їсть и другому не дає.
См. Собака лежить. — Песь.
- И святий Боже не поможе.
- И слѣна курка деколи найде зерно.
- И свѣлого псѣ кусають. Г. См. И
небоя.
- Иетка (Сиракия) кѣстка, викона-
ный батько.
- И старому собацѣ дрыгають жи-
лы. См. Вѣлъ свѣфе. — И въ
старій печѣ. — Старый вѣлъ.
- И стѣны мають уха.
- И сѣно цѣле и козы сыты.
См. Жебы вѣигъ. — Щобъ и
сѣно.
- И сюды гаряче и туды боляче.
(або): И спереду гаряче, и зъ
заду боляче.
- И то їму не до соли, коли грають
на басовѣ.
- И траця не бере бѣгъ причины.
- И у владыки два языки. Г. См.
Нема кости.
- И у сына гѣрка година, а у дѣн-
ки прибуде бѣдѣньки. Г.
- Ихъ же саломъ, та по ихъ же шку-
рѣ и мажуть.
- Увага.* Якъ Ляхи, за часу Геть-
манщины, прикидалися пріате-
лями Козакѣвъ, и щобъ ихъ
одурити, та добромъ, що къ
Украинѣ нагробовали, Козакѣвъ
же и обдаровали: то выдачи
ее, товариство и казало отъ
сю саму приказку. II. 3.
- И часъ мѣнѣ не змѣнѣється.
- И червоини чоботы мулять. См.
Нѣхто не знає.
- И чортъ багато грошей має, а въ
болотѣ сидить.
- И чортовѣ треба часомъ свѣчку
запалити.
- И що воно, и якъ ѣго! Сказано—
не тямлю. *Der Teufel kann davon
nichts werden.*
- И я научуся по сѣмій дитинѣ дѣ-
вочити (дѣвовати) Г

В.

Каже дитина, що бита; але не
скаже: за що.

- Кажись, кажи, Клим. См. Говори
- Казавъ панъ: кожухъ дамъ; та й слово ёго тепле.
- Казавъ панъ, а зробивъ самъ. — Kazal pan; musil sam.
- Казавъ Сенека: стой собі здалека, та потакуй. Г.
- Казала Ося, що обійдешся.
- Каламутна вода, якъ кисіль, якъ журъ. Г.
- Калёка не до вѣка и не до смерти.
- Кануста не тлуста, а Матвій не гордий.
- Карає Богъ старыи кости за грѣхи въ молодости.
- Карай, Боже, до вѣка такимъ хлѣбомъ. Г.
- Катюш по заслузі. (По дѣламъ вору мука).
- Катъ ёго не вѣзме.
- Каша наша, батькѣвъ борщъ.
- Кашу треба зварити; бо граматку зкончивъ.
- Кѣлько вѣску, стѣлько й свѣчки. См. Тѣлько свѣчи.
- Кѣлько свѣта, тѣлько дива.
- Кивувъ слово, якъ въ маточину.
- Кириу гнути.
- Кій на кій вадить, а хлѣбъ на хлѣбъ не завадить.
- Кіине, Кіине, панове громада, дурна ваша рада!
- Клектъ орлячий зъ-підъ хмары чути.
- Клинь клиномъ выбивають. (Русск.)
- Клинь ёму въ голову забивъ.
- Кобиляча голова, якъ на дорозѣ знайдешъ, то повстаи и бій ю. Г.
- Кобы мя гризъ чобѣтъ, то бы не жалъ; а то ходакъ, та й ще не такъ. Г. См. Жалує. — Не море. — Не шукай. — Череплявъ.
- Кобы не хлонъ, та не вѣлъ, не булѣбъ панѣвъ. Г.
- Кобысь пустивъ свои уха на торгъ, вчувъ бысь багато о собі. Г.
- Кобы Тома (Хома) робивъ, то бы дома роботу мавъ. Г.
- Кобы тута пшениця добра була, тобы йи и такъ змеломъ. Г.
- Коваль клепає, доки тепле. См. Тодѣ коваль.
- Коваль згрѣшивъ, а шевця пофесили. (Кавка). Г.
- Ковинька. См. Отъ се тобѣ
- Кого Богъ любить, того напѣждає.
- Кого Богъ сотворить, того не уморить.
- Кого Богъ покарати хоче, тому розумъ вѣдбере (або): Кого Богъ хоче наказать, то перше розумъ вѣднине. *Wem der Herr verurtheilen will, schafft derjenigen verstand blind.* См. Кого щастье
- Кого гадъ укусивъ, той и глисты боится. См. Кого мѣхъ.
- Кого люди за люди мають, зъ тимъ ся кумають. Г.
- Кого мѣхъ налякає, тому й торба не дасть спати; (або): Научить мѣхъ, то й торбы страшно. (Ожегся на молокъ, будешь дуть и на воду.) См. Кого гадъ — Налякавъ мѣхъ.
- Кого не припѣкає, той ея не вѣсує. Г.
- Кого стане на юшку, стане й на петрушку. Г.

- Кого ся бѣда вчепить зъ ранку, того держиться ажъ до оставку. Г.
- Кого ся бѣда учепить, того ся тримае и руками и ногами Г.
- Кого щастье изгубити хоче, тому перше розумъ вѣдбере См. Кого Бѣгъ.
- Кожда голова своѣй розумъ мае.
- Кожда дѣвка гарна, котра заручена. См. Засватана.
- Кожда корова свое теля лиже.
- Кожда лисича своѣй хвостикъ хвалить. *Każda liszka swóy ogon chwali. Jeder Fälscher lobt seine Waare.*
- Кожда пригода до мудрости дорога — *Szkoda, przygoda do mądrości droga.*
- Кожда птаха свое гніздо хвалить. (Всякій куликъ свое болото хвалить).
- Кожда птица знайде своего Гриця. (Каждый мерзавецъ найдетъ свою мерзавку.)
- Кожда рука къ собѣ крива. См. На своѣй. — Рука. — Своя рука. — Тягне
- Каждому добрый, собѣ злый.
- Каждый блазень своимъ строѣмъ. Г.
- Каждый Ивась на своѣй ласѣ.
- Каждый дѣдько въ свою дудку грае. (Всякій мастеръ на свой образецъ.)
- Каждый когуть смѣлый на своимъ смѣтью. Г. *Wichtig, wie ein Hahn auf seinem Dünghaufen.*
- Каждый край мае своѣй обычай. — См. Що городъ. — Що край.
- Каждый мае своего моля, же го гризе. Г.
- Каждый небѣжчикъ — добрый. Г.
- Каждый несе на своемъ смѣтью гордый. Г.
- Каждый свое знае.
- Каждый только для себе, а Бѣгъ для всехъ. *Chacun pour soi, et Dieu pour tous! — Jeder für sich und Gott für alle.*
- Каждый Цыганъ свои дѣти хвалить.
- Каждый человекъ свое лихо носить (мае).
- Коза зъ вовкомъ тигалася, только шкурка осталася.
- Козаки, якъ дѣти: хочъ багачко — зѣбать, хочъ мало — наѣбаться. Г.
- Козаки, якъ дѣти: хочъ багачко, то все зѣбать; хочъ и мало, то нічого не оставлять. (*Въ Киевѣ*).
- Козакъ зъ бѣды не заплаче.
- Козакъ, коли не пье, то людей бье, а все не гуле.
- Козакъ не гордунъ, що обѣрве, то въ ковалунъ. См. Не гордунъ.
- Кокотить, якъ Бойко жовточереватый Г.
- Коли (Кому) Бѣгъ годить, то и огонь горить. См. Кому Бѣгъ.
- Коли бѣда, не йди до Жиды, лише до сусѣда.
- Коли бѣда, то и плачь не поможетъ.
- Колибъ Бѣгъ слухавъ чередника, то за лѣто уся выдохла бы череда. См. Бѣгъ не дитина. — Жебы панъ Бѣгъ.
- Колибъ все тее робилося, що на думцѣ згодилося?
- Колибъ знатя, де впаду; тобъ и соломы пѣдмостиць. См. Що бы'мъ бувъ вѣщимъ.

- Колибъ отъ такъ воювати, щобъ Коли'мъ не гѣдна молодця, то не шаблюки не выймати. Хочу голубця. Г.
- Колибъ свинѣ роги. См. Не давъ Коли мое не въ ладъ, то и зъ своимъ падаѣ. Г.
- Колибъ хлѣбъ. См. Якъ бы мѣнѣ Коли молодой зо старѣю оженить-ся: то воно такъ, якъ бы молодого неuka кони до старѣго по-за запрятъ: бо вѣнъ скоро вѣзъ розѣбѣе. Г. См. Де мужъ.
- Коли взявся за гужъ; то не кажи, що не дужъ. (Русск.).
- Коли вѣнчикъ у порога стоить, то дощъ иде. *Vasulum in angulo, ergo pluit.*
- Коли голова не по тому, най ся мають ноги на бачности. Г.
- Коли горѣлка пройде зъ мною, не буде въ ней першого хмѣлю.
- Коли гроши говорятъ, то всѣ мусять губы постулювати.
- Коли двое кажутъ: пьяный, то лягай спати.
- Коли двѣцѣ сходить на вѣнцѣ, то абабѣе. Г.
- Коли еси въ свободѣ, то гадай о пригодѣ.
- Коли есть. См. Якъ есть.
- Коли але галаещъ, чомъ же Бога благаетъ?
- Коли зозуля правду скаже?
- Коли зъ розумнымъ говору, то ся розуму наберу; а коли зъ дурнымъ, то и свѣй згублю. Г.
- Коли идешъ до вовка на обѣдъ, бери пса зъ собою. Г.
- Коли любишь, люби дуже: а не любишь, не жартуй же.
- Коли мае Бога въ животѣ.
- Коли маєшъ сто кѣнъ, то и будешъ пѣнъ. *Reichthum die Mittel, fehlender Glück.*
- Коли медъ, то и ложкою.
- Коли'мъ бувъ молодъ, не бѣзъ мене голодъ. Г.
- Коли Москаль каже: сухо, то поднимайся по уха: бо вѣнъ бреше.
- Коли мыши кота не чуютъ, то собѣ безпечно гарцюють.
- Коли мѣсяць въ сериъ, то чарѣвницѣ бѣдуть на граньцѣ. Г.
- Коли назвався грибомъ, то лѣзь у кузовъ. См. Коли ся обравъ.
- Коли на медвѣдя мала галузь впаде, то бурчить: а якъ велика, то мовчить. Г. — *Mucha uwaga nie, a bak sie przebiję — Nicht Sticht hängt man, die großen läßt man laufen.*
- Коли не було на молоцѣ, а вже на сыроватцѣ!
- Коли нема на молоцѣ, то и на сыроватцѣ не буде. Г.
- Коли не коваль. См. Якъ не коваль.
- Коли не пѣнъ, то и не мыкайся въ ризы.
- Коли прїйде вѣддавати, то нема що брати.
- Коли пса бьють, най собѣ козы на розумъ берутъ Г. См. Бѣй-ся. — Вѣнцю. — Кѣнку.
- Коли пьяный, то лѣзь въ болото, а не зачинай.
- Коли (шановавши людей добрыхъ) свиня въ болотѣ, то мовить, що красна. Г.

Коли сидишь въ раду, давай ко-
ладу.

Коли сова зяэструбѣ, то выше
сокола лѣтае. Г. *Sowa gdy zia-
strebiecie, wyżej niż sokół chce latać.*
Seesthet Knechte regieren streng. См. Не
уродить. — Сова.

Коли стало на хлѣбъ, то стане и
на обѣдъ.

Коли страшишь, то самъ не бойся.

Коли стыдасися, накрой реше-
томъ голову. Г.

Коли сусѣдъ якъ медъ, тогда проси
его на обѣдъ. Г.

Коли сынъ выгона изъ хаты, на печь
укладайся: колижъ зять стане
ворчать, то за двери хватайся.

Колнсь и до насъ прійде: «прій-
дите, поклонимся.» Г.

Коли ся обравъ грибомъ, то лѣзь
въ кошель. Г. См. Коли назався.

Коли ся зачинае свада, не поможе
и рада. Г.

Коли ся рыба ловить, тогда хлѣбъ
не рѣдитъ. Г.

Коли ся сиротѣ жинити, тогда пѣчь
маленька. См. Якъ сиротѣ.

Коли сѣно въ стозѣ, то забудь о
Бозѣ. Г.

Коли тревога, то до Бога; а по
тревозѣ забудь о Бозѣ. Г.

Коли ты швецъ, пылуи своего
копыла. (Знай сверчокъ свой
шестокъ, а кошка свое лукош-
ко.) — См. Знай свиня. — Че-
шися. — Швець знай.

Коли цвѣте бѣбъ, то тяжело о
хлѣбъ; а якъ макъ, то не такъ.

Коли хочешь пріятеля позбутися,
то позычь ему грошей.

Коли шукаешь рады, стережися
зрады (звaды).

Коли я тее, або отъ тее; такъ
нехай мѣнѣ абы що, Бѣгъ зна
що, отъ що; а не только что!

Коло борошна — порошно. См. Де.

Коло бука (*азбука*) велика мука.

Коло мене, абы не на мене. См.

Хоть черезъ.

Коломно гудьмо, а въ Коломын
будьмо. Г. — Коломня старо-
давнее мѣсто, при Прутѣ, нынѣ
обводове. *Ильменъ.*

Колосъ полный гнется до земли,
а пустой до горы сторчить.

Коло сухого дерева и сыре згорить.

Комаръ изъ дуба впаде, та спочине.

Кому Бѣгъ поможе, той все нере-
може.

Кому Бѣгъ разуму не дакъ, тому
и коваль не укус. Г.

Кому веселье, а курцѣ смерть.

Кому — кому, а куцому засы! См.
Игумену.

Кому на вѣкъ, тому на лѣкъ. Г.

Кому на вѣкъ, тому на лѣкъ (лякъ).

Кому сбудѣтся, а тобѣ скрутится.

Кому ся веде, тому ся и когутъ
несе (сирѣчь яйцѣ). Г. (Хоть
песь, лишь бы яйцы несъ).

Кому ся змеле, тобѣ ся скрутить. Г.

Кому чарка, кому двѣ, кому нема
и однимъ.

Кому честь, тому хвала.

Кому щастье рачить, той и на
клевѣ (кѣю) выплыне. Г.

Конецъ дѣло хвалить, (рѣша). *Finis
coronati opus. Ende gut, alles gut.*

Конецъ и вѣнецъ.

Конецъ у воду. См. И коньцѣ.

- Кѡнь знае, де ёму сѣдло долягае. Кѡнь молодой въ гроши иде, а старый выходитъ.
- Кѡнь надсилу не потягне. *I koń nad siłę nieskoczy.*
- Кѡнь на чотырохъ ногахъ, (а предцѣ потыкаеся. Г.) то и той спотыкается. *Koń ma cztery nogi, a przecię czasem szwankuje. Egga-ge hupnaniem est.*
- Коня въ позычку (позыку) не давай, а жѡнки въ приданки не пускай. См. Люльки.
- Коня кируютъ узлами, а чоловіка словами. *Konie rzadziemy wozkami, ludzi mądrociami mowami.* См. Вола вяжутъ.
- Коня куютъ, а жаба ногу подставляетъ. *Koniowi nogę kuja, a żaba też swojej nadstawia.* См. Кула кѡнь.
- Коня не бій, слуги не проклинай, а жѡнки не дражни: коли хочъ, щобъ статковали. Г. *Konia nie bij, sługi nie lżuy, żony nie drażnij, jeśli chcesz, żebyś statkowali.* См. А нй на селѣ. — Съ конемъ.
- Корова за дѣломъ, а теля безъ дѣла.
- Корову трімае, а хто другій молоко зѣдае. Г.
- Коростяве порося дарма чесати.
- Корчма розуму не учить.
- Кота въ мѣху не торгуютъ. См. Кушивъ.
- Котора корова багацько реве, то таа мало молока дае.
- Котора собака багацько бреше, та мало кусае.
- Кѡтъ ловный, хлѡтъ мовный, усюды поживишься. Г.
- Кѡтъ неловный, хлѡтъ немовный, обое ледащо.
- Кошено! — Нй! стрижено, такъ стрижено!»
- Кѡшку быють, а невѣстки дають на вѣнки (замѣтку). *Waga, kocię, idzie o cię.* — См. Бѡйся. — Вѡвцю. — Коли неа.
- Кракала ворона, якъ въ гору летѣла; а якъ до долу летѣла, то и крыла опустила. Г.
- Красная мова находить добрыя слова.
- Красне личко — серцю непокой.
- Красне пѣрѣ на вудвудѣ (удодѣ), але самъ смердитъ. Г.
- Красы на тарелѣ не крають. Г. См. Съ красы.
- Кривого дерева въ лѣсѣ наибѡльше.
- Кричить на пущь, — на чѣмъ свѣтъ, — пробй, — якъ опареный.
- Кричить не своимъ голосомъ, якъ бы чортъ зъ нѣго лыка деръ. Г.
- Кровъ не вода, розаливати шкода. См. Людська кровця. — Руда.
- Кругомъ дурень. *Ciemny, jak tabaka w nogu.*
- Круковй (Вороновй) и мыло не може. См. Не pomoже вороновй.
- Крути, вѣрти, треба вмѣрти. См. Хочъ верти.
- Крутиться мѣнѣ на азыцѣ.
- Крутиться, якъ дурна вѡвця.
- Крутиться, якъ жирне порося.
- Крутиться, якъ муха на окропѣ. Г. См. Вертиться. — Звивається.
- Крутиться, якъ посоленный вѣзюгъ. — *Kręci się, jak posolony piskorz.*
- Крутить, якъ швецъ шкирою (шкурою). Г. — шыкою, носомъ.

Крутый, якъ криве дерево.
Крында людская бокомъ вылазитъ.
См. Заливъ.

Крый, ховай погане, а воножь
таки глане.

Крѣпится, якъ дыня (баба) на
морозѣ. Г.

Куда голка, туда й штка.

Куда ёму за грошъ танцѣва-
ти? Г.

Куда (Куды) квась; чомъ ёго не
пити?

Куда кинь, туда винь, то все го-
лымъ на пьюту. Г.

Куда кѣнь зъ коньтомъ, туда и
жаба зъ хвостомъ. (ракъ зъ
клевшею). См. Коля куютъ.

Куда кумовй до коровы? Г.

Куда кухтѣ до патыны? Г.

Куда махъ, туда махъ, то все бѣду
по лубахъ. Г.

Куды ни кинь, то клинь. (Русск.)

Куды ни оберни, то все дѣрки
аверху.

Куды пѣйде Лесъ, то всюды увесъ.
Ошнѣ месин рога. См. Де пѣйде.

Кулѣ лье. — Холоде въ серцѣ. —
Дзигары быють.

Кули мине; а материне слово не
мине.

Кума не бити, горѣлки не пити.
См. Не бити кума.

Кумѣ зъ кумою тирири, а свинй
моркву порыли.

«Куме Андрею, не будьте (выба-
чайте) свиннею.» — Якъ же мѣнѣ
не бути, коли мене люди знаютъ.
Г. См. Андрѣю.

Кумъ красно говорить, але кривый
нысокъ має Г.

Кумъ — не кумъ, не лѣзь въ горохъ.
Кумъ не свиня; абы яйце у борщѣ
зѣбѣ. Г.

Кунецъ, якъ стрѣлецъ.

Кунить бѣду, да за свои гроши.

Купивъ бы и село, та грошей голо.

Kupiby wieś, ale pieniądze gdzie?

Купивъ (Продавъ) kota въ мѣшку.

См. Кота.

Купило — пригнуло.

Купити — не купити; поторговати
можно. См. Утѣкъ.

Кѹнить, якъ иса облунить. Г.

Кунне — шунне. Г.

К... плуи въ очи, — вона каже,
що дощъ иде.

Курка збѣжѣ розгребѣе, а въ смѣ-
тѣю зерна шукае.

Кукурѣку — мандерику. Г.

Курямъ на смѣхъ.

Кусай мене, исе, пока кровь не
потече. Г.

Кута — безъ путя.

Куць выгравъ, куць програвъ.

Кыевъ не вѣдь разу збудованный.
См. Не разомъ Краковъ.

Л.

Ладна баба безъ едваба. См. Нѣ-
що бабѣ.

Лайка — байка, битва — молитва.

Ласиться, якъ кѣтъ на сало.

Ласкаве телѣ двѣ короны ссе, а
буйне нѣ одной. См. Покорне.

Ластовки вылетаютъ, погоду обѣ-
щаютъ.

Лацино дурѣти, коли приступае. Г.

Легше говорити, нѣжъ аробити.

Легше хвалити, якъ терпѣти.

- Ледача дитина, которой батько не вчивъ.
- Ледача шкана скрѣзь припинки має.
- Ледачому животу. См. Поганому.
- Ледачо (Ледачій) сынъ — батьковъ грѣхъ.
- Лежаний хлѣбъ грѣхъ ѣсти.
- Лежачи и камень яхнатѣ. С. На одиомъ мѣсцѣ.
- Лежачого не быють.
- Лежухъ лежить, а Богъ ему долю держить. Г.
- Лехко прійшло, лехко и поійшло. См. Що легко. — Якъ прійшло.
- Лижки мѣкѣ губы, коли торькѣ; а коли солодки, то й самъ злижу. Г. См. Тогда ми.
- Лисицю зловити.
- Лисомъ подбитый, бѣсомъ (исомъ) подбитый. Г.
- Лиха то радѣсть, по которой смутокъ наступае. Г.
- Лихее доброго не любить.
- Лихе швидко приходитъ, а повогѣ вѣдохать. Г.
- Лихій грошъ не загине. — Лихого гроша нѣхто не украде. Г.
- Лихій лихомъ погибаетъ.
- Лихій набытокъ неспѣрный.
- Лихій набытокъ не дойде третѣхъ рукъ. Г.
- Лихій передобѣдокъ и найлѣпшій обѣдъ поцусе. Г. См. Первый кусъ.
- Лихо Литвина нападе, щобъ не дѣкнувъ, (якъ не даѣне). *Въ Харьковск. губ.*
- Лихо Литвина нападе, якъ вѣнь не дѣкне. Г.
- Лихомъ обѣ землю вдарити. (або): Ударъ лихомъ обѣ землю.
- Лихо на козацка, нема хлѣба, а нѣ пшца. Г. Огъ такъ по.
- Лихо не безъ добра. (Нѣтъ худа безъ добра) *Зѣди Задѣ їди їди їди.*
- Лихо та й годѣ.
- Лихо тобѣ, воле, коли тебе корова коле. См. Горе. — Де голова. — Тамъ макогонъ.
- Ловить вѣвкъ, ловить; а колисъ и вѣвка зловлять. Г.
- Ловить вѣвкъ; а якъ вѣвка поймавъ, то и шкуру здеруть. (або): то набереться лиха. См. Досѣ абанокъ. — Повадився. — Понамаласъ.
- Лоша—вовчій подпалокъ.
- Лубъ лице, — очи трѣска. Г.
- Лугъ — батько, а Сѣчъ—мать. См. Сѣчъ. (Запорожська пословица).
- Лунъ его вхонить.
- Лучилося слѣпой курцѣ зерно, та й те порожне.
- Лучша една свѣчка передъ собою, нѣжъ двѣ за собою. Г.
- Лучша соломяна згода, якъ золота звада. (Худой миръ лучше доброй ссоры). *Sine ira et studio.*
- Лучша цюта въ болотѣ, якъ нецюта въ золотѣ. Г. — *Dla mag-nego zlota dziurawieje snota.*
- Лучше вѣдъ разу ковтугъ зъ головы збути.
- Лучше годовати, якъ поминати.
- Лучше горобецъ (синиця) въ жме-нѣ, нѣжъ журавель въ небѣ. См. Не сули журавля.
- Лучше гуето, нѣжъ пусто.
- Лучше давати, нѣжъ брати.

Лучше дома, ніжъ на празнику.
 Лучше живой хорунжій, якъ мертвый сотникъ.
 Лучше зъ добрымъ згубити, якъ зъ лизымъ знайти.
 Лучше кривду терпѣти, якъ кривду чинити.
 Лучше мати, якъ позичати.
 Лучше мое, ніжъ наше. См. Чуже красне.
 Лучше не грѣшити, ніжъ покутовати. — *Lepiej nie grzeszyć, niż pokutować.*
 Лучше не обѣцати, якъ слова не адержати. Г. См. Кто багато обѣщае.
 Лучше око золота, ніжъ камень олова. Г.
 Лучше одно око свое, ніжъ чужіе двое.
 Лучше неси муха, якъ позауха.
 Лучше свое латане, якъ чужее хватане (ханане).
 Лучше свое лычко, якъ чужій ремѣнець.
 Лучше їсти хлѣбъ зъ водою, ніжъ буханецъ зъ бѣдою.
 Лучшій дома горохъ да кануста, ніжъ на войнѣ курка тлуста. Г.
 Лучшій мудрый, хочъ лихій; якъ добрый, да дурный.
 Лучшій нынѣ горобецъ, якъ завтра голубецъ.
 Лучшій пиякъ, ніжъ дуракъ. Г.
 Лучшій прикладъ, ніжъ наука. Г.
 Лучшій пьяница, якъ недбалница. Г.
 Лучшій розмысль, якъ замысль.
 Лучшій разумъ прирожденный, якъ наученый.

Лыгай, якъ Мартынь мыло.
 Лыкомъ авязанный.
 Лыкомъ пастернаку не выкопашь.
 Лысѣ ся теля уродило, лысѣ и агине. Г. (Каковъ въ колыбельку, таковъ и въ могилку). — *Co się było urodzi, było zginie.* См. На що быкъ. — Понадїалась.
 Львовъ не всякому здоровъ. Г.
 Лѣнливый въ своей хатѣ змокне.
 Лѣнливый двѣчи ходитъ, скудный двѣчи платитъ.
 Лѣсъ нарубай, то тажъ бѣда.
 Лѣта уплывають, якъ вода.
 Любимоса, якъ браты; а разуймоса, якъ жида. Г. *L'entente cordiale. Stetliche Eintracht. Сердечное согласие.* (1854 г.) См. Живы за брата.
 Любить, якъ собака цибулю.
 Люде не мрутъ вѣдъ хлѣба, але вѣдъ голоду.
 Люде о людяхъ говорить.
 Людей слухай, а свой разумъ май. См. Чужихъ.
 Людей ся рядъ, а свой разумъ май.
 Людска кровця не водиця, розливати не годиться. См. Кровь не вода. — Руда.
 Люльки та жѣнки нікому не позычай. См. Коня въ позычку.
 Ляда бѣсъ чоловіка удре. Г.
 Липаса (Лица) дати у пыку.

III.

Мабуть кѣнци не зтыкають.
 Мае губу вѣдъ уха до уха. Г.
 Мае тільки гадокъ, що несь стежокъ. Г.

- Мається, якъ горохъ при дорозѣ: хто йде, той и скубне. См. Живе, якъ.
- Маєшъ вѣзъ и перевѣзъ.
- Маєшъ дочку, держи варенуху въ плечикъ.
- Маєшъ рураты, дѣдкѣ зубатый. Г.
- Майстеръ майстеру не уважчикъ.
- Макогона облизаваъ.
- Малѣ ворона, а великій кусокъ мяса ковти.
- Малѣ дитина, не виспипся—бѣльша дитина, не наѣлся—велика дитина, не уберешся.
- Маленька галка, та рѣтъ великій. См. Ворона.
- Маленьке, але важеньке. См. Хочъ мале.
- Малѣ дѣти, малый клопотъ — велики дѣти, великій клопотъ. (або): Мала дѣти, мале й лихо.
- Мало вкусишь, бѣльше ковтиешъ.
- Мало ёго очима не зѣвѣъ.
- Малый зъ нѣго спасибѣтъ.
- Маларъ поки бога змалюе, а чорта зѣвѣтъ.
- Ману нанустивъ.
- Марево мрѣється, неначе дѣється.
- Марево — не вариво, не нагодус.
- Марево, паноче, увесь свѣтъ мороче.
- Марусю, душко, мыйся, чешися.
- Масною бесѣды чоловѣкъ.
- Масті голову, поплювавши въ руки.
- Маханье за битье не рахується. Г.
- Маю выѣти за одну ногу; волѣю за обѣ. Г.
- Маюся, якъ голый въ терну. Г.
- Маю я руки, на тоті руки. (?) Г.
- Медвѣдя коли вчать танцювати, то ёму на сопѣлку грають.
- Медокъ солодокъ, а язычокъ дере.
- Межи двома своими сокира агинула.
- Межи людьми треба бути людьми. — *Kedy przyydziesz między wrogu, musisz krakać jak i ony.* — См. Зъ вовками. — Зъ якимъ. — Съ чимъ.
- Мѣнѣ зъ устъ, а тобѣ за пазуху шустъ.
- Мертвого зъ гроба не вертають.
- Мизинный палець мѣнѣ тоє повѣдакъ.
- Милость о голодѣ не сыта. Г.
- Минеться, и не змигнется.
- Минули тѣ роки, що роспирались боки. *Sic transit gloria mundi.* См. Де ся тѣи.
- Мислѣте по землі писакъ.
- Мистъ, якъ гостецъ бабу. (Коверкаетъ, какъ дѣшій въ омутѣ).
- Много зла, коли на одного два. Г. — *Sila złego, dwóch na jednego.*
- Мова мовиться, а хлѣбъ ѣється.
- Мова — не полова. См. Слова.
- Мова ся мовить, а хлѣбъ ся ѣсть. Г.
- Мовлявъ кійсь, або якійсь. — Мовлявъ той, гей той казавъ. Г.
- Мовчанка не пушить, головоньки не сушить.
- Мовчене, де схочешъ, то поставишь.
- Мовчи, коли писѣма не знаешъ.
- Мовчи, та дулю дай пѣдъ нѣсъ.
- Мовчи, та дышъ. — Мовчи, та потакуй.
- Мовчи, язычку, будешъ ѣтъ плотичку. Г. См. Помовчъ язычку.
- Мовчокъ! розбѣвъ батько горщокъ: а мати й два, та нѣхто не зна.
- Мовъ варомъ обдало.

- Мовъ горохомъ объ стѣну. См. Горохъ. — Якъ горохомъ.
- Мое щастье такое, якъ той курки, що качата выводить. Г.
- Мокрымъ рядомъ напала.
- Молода дѣвка, якъ у Спасѣвку яглиця.
- Молоде — золоте, а старе — гниле.
- Молодость — буйность, а старость — нерадость.
- Молодой — дурной.
- Морозъ невеликъ, та стояти не велить.
- Москалики, соколики, ноѣли вы наши волики. А якъ вернетесь здоровы, то поѣсте й коровы.
- Примѣч.* Пословица, произшедшая при Мюнхѣ, утѣснившемъ съ 1736 по 1740 годъ Малороссію зимнимъ походомъ во время войны съ Турками.
- Москаль (дорогу) зна, та ще пыта.
- Москаль не великъ чоловікъ, та ба!
- Москаля везе.
- Московське пожалованье. Il a été bien chargé d'appointemens. — Ruski dar.
- Московский часъ подожди.
- Мощный, якъ зъ ключа батѣгъ.
- Моя хата скраю, я нічого не знаю. См. Не наше.
- Мруть люде, и намъ буде. Smutne.
- Мудрагель куронатву зѣбѣвъ; та казавъ, що ся вѣдгризла. Г.
- Мудра голова не дбає на лихія слова. Г. Mądra głowa nie dba na głupie słowa.
- Мудра жона, коли є мѣхъ мукі, а другій ишона.
- Мудрейшія теперь лица, нежъ курны. — Mądsze dziś jąja, niż kokesze. См. Сталн.
- Мудрому доволь. (або): Розумному досить. Sat sapienti.
- Мудрый не дається за нѣсь водити.
- Мудрый не лѣзе нѣдъ стѣлъ. См. Розумный.
- Мудрый, якъ бы всѣ разумы поѣвъ.
- Мудрымъ ніхто не родився.
- Мужикъ каже: лчмѣнь; жѣнка каже: гречка. Не мовъ мѣнѣ ни словечка, нехай буде гречка. См. Нехай буде.
- Мужикъ якъ ворона, а хитрейшій чорта.
- Мужича правда есть колюча, а паньска на всѣ боки гнуча. (*Боталревскій*).
- Мужъ да жона, то една сатана.
- Мужъ жонѣ законъ.
- Мутить, (Вередує) якъ у греблѣ бѣсь. (або): якъ нѣдъ греблею бѣсь.
- Мутить, якъ у селѣ москаль (Особенно въ царствованіе Анны Ивановны (1730—1740) потворствовали многимъ безпорядкамъ развратный братъ сильнаго и злобнаго временщика Бирона.) См. Тату, тату, иде чортъ у хату.
- Муха ёму сѣла на нѣсь.
- Мый, чеши, строй, и ховай (доню); а потѣмъ заплати кому, щобъ взявъ бѣду зъ дому. См. До сѣмъ лѣтъ.
- Мы объ людяхъ, а люде объ насъ говорятъ.
- Мысли въ небѣ, а ноги въ постели.

Мысли до еуду не позывають.
Gedanken sind Zöllner.

Мы собѣ свояки: ёго мама и моя
мама у вѣдній водѣ хустки пра-
ли. (або): Мѡй батько и ёго
батько коло одной печи грѣлися.
Мы съ тобою, якъ рыба зъ во-
дою. См. Живуть.

Мы-то груши, кислицы, зъ насъ-то
квасъ.

Мышь въ голову зайшла, поки зер-
но згайшла. (Пустой человекъ).

Мышь не одну має дѣру до ямы.
Myśzy nieważa kilka dziur.

Мясомъ хвалиться, а вѣтъ и юшки
не ѣвъ.

Мягкій, якъ пампухъ, якъ по-
душка.

Мѣняй, свату, слѣну кобылу за
посату.

Мѣньба одному науе.

Мѣсто помощи — помощи.

Мѣсяць свѣтитъ, — та не грѣе.

Мѣшка дѣравого. См. Дѣравого. —
Судна.

III.

На безрыбьи и ракъ — рыба.

На Бога складайся, розумужь трѣ-
майся.

На Бориса и Глѣба берися до хлѣ-
ба. (або): На Глѣба и Бориса до
хлѣба берися.

Набравъ у богатыхъ, та убогимъ
кидае.

Наважи, надрожни — а жито збѣде.

Наваривъ юшки, нехай хлыщуть.

Наварили доброй вареной, да якъ-
то вона выньється? (Гонимъ).

Наварили киселя. (Заварили кашу).

На вербѣ груши не родятся. (або):

На вербѣ груши, а на осницѣ
кислицы не растутъ.

На весѣльи всѣ сваты, на хрести-
нахъ всѣ кумы. Im Tauschen alle
Kätzchen grau.

На вонка помовка, а злодѣй кобы-
лу вкравъ.

На воротахъ слава не висить.

На всѣ зѣставки (Во всю Иванов-
скую). Es geht los.

Навчить ляха зъ саломъ коржѣ
ѣсти. (Бѣда научить калачи съ
медомъ ѣсть.)

На выборъ, Господи. Г.

На вѣку даси й Комляку.

Нагадай козѣ смерть, то все буде:
«ме».

На галай—балай. (По пустякамъ.)

На гвалтъ дзвонити.

Нагнай гиляку, доки молода.

На гнѣвъ не запертый хлѣвъ.

На гнѣвъ нема лѣковъ.

Наговоривъ на вербѣ груши. См.
Показуе.

На голій кости нема що гризати.

На голій толоцѣ тяжко доробитися.

На головѣ стрѣй, а коло заду зъ
лопатою стѣй.

На границѣ не ставъ (не будуй)
свѣтлицы.

На гроши нема пущеня (пущенья).

На двое баба ворожила, або вьре,
або буде жива. (Во Галицѣн);
або буде жила.

На двоухъ стѣльцахъ сидить.

На добрый камень що насыплетъ,
то змеле.

На догадъ буракѣвъ, дайте канус-
ты. Wurst nach dem Schinken werfen.

- На другого примова, а о собѣ нї слова. См. Зѣ другого. Самъ блудить.
- Надувса, якъ пѣвтора нещастья. (або): якъ вощь на морозѣ, — якъ ковальскій мѣхъ, — якъ той сычъ, — якъ їоракъ, — якъ на огнѣ лопухъ, — якъ на огнѣ шкурать, — якъ мышъ на крупу.
- Надѣя въ Бозѣ, коли хлѣбъ въ стозѣ, (въ торбѣ). См. Товаръ у возѣ. — Якъ жыго.
- Надѣя въ кутъ скрылася.
- Надѣявса дѣлъ на медъ, та воды не пий.
- Надѣявса дѣлъ на обѣдъ, та безъ вечеря лѣгъ спати. См. Снується.
- Надѣявса Цыганъ на пироги, та борщу не ѣвъ.
- На ёго видѣ (лицю) дѣдько горохъ молотивъ.
- Наживса на свѣтѣ; мабутъ болить у ёго головка.
- На злодію шанка горить. На злоdzieju szarka gori.
- На зломану шпю (шѣю).
- На злость моѣй жѣнцѣ нехай мене бьють.
- Най (нехай) буде бабѣ плескано. Г.
- Най буде хоть при людехъ, коли не на люде. Г.
- Най бы го чортъ на глубоке не носивъ, то бы вѣтъ ся не втонивъ.
- Най вже разъ той горѣхъ розгрызу.
- Най го злыдни побьють. Г.
- Найдеться кунецъ и на дѣравый горнецъ.
- Най жаба голову здѣйме, то и Царъ не поставитъ. Г. См. Най слѣпый. Одинъ дурень. Що малый.
- Най иде своимъ ладомъ. Г.
- Най и то-то здобрѣе. Г.
- Най кобыла журиться, що велику голову мае. Г.
- Найлучша сполка: чоловікъ та жѣнка. Г.
- Найлучше ся своєю шадью мѣрити. Г.
- Най не буде вѣдъ Бога грѣху, а вѣдъ людей смѣху. Г.
- Най слѣпый у воду камень верже, то и вѣщій не найде. Г. См. Най жаба. — Одинъ дурень — Що малый.
- Най ся твое меле—не выбѣрай. Г.
- Най ся тобѣ не бажить неченого рака. Г.
- Най ся того не бажить, що ся хаты не держить. Г.
- Най того ошануе, хто свого не шануе (не пильнуе). Г.
- Най у ката, абы була заплаца. Г.
- Найшовъ, не радуїся; а якъ згубишь, то не тужи.
- Найшовъ чернецъ клябукъ — не скаче; а згубивъ — не плаче.
- Накадивъ ёму пѣдъ пѣсѣ.
- На коньскій Великдень. Г.
- На кого Бѣгъ, на того и люде.
- На кого ворѣны, на того и сороки.
- Наколотивъ гороху зъ канустою.
- На конѣ ѣде, а коня шукае. На koniu jedzie, а konia szuka.
- На кны: — щобъ ся дивовали такн дурнї, якъ ты. Г.
- На круте дерево крутого треба клина.
- На ладанъ дыше.
- На ласый кусокъ знайдеться кутѣ.

- На лёду дурень (дурный) хату
поставить.
- На лёд ёго посадивъ.
- На ловця звѣрь бѣжить. См. Наскочивъ. — Ученому.
- На лѣченѣй кобылѣ недалеко поѣдешь.
- Налякавъ мѣхъ, то и торбы боя-
тиса будуть. *Durch Schrecken wird
man klug* — См. Кого гадъ. — Кого
мѣхъ. — Кто на окропѣ.
- На медъ, не на жовчъ, люде мухъ
ловлять.
- На мельника вода робить.
- На Миколы, та й нѣколи. См. Объ
Миколѣ.
- На міру смерть красна.
- На мои руки найду усюды мѣки.
- Нанілся—продавца. См. Батька.—
Не викаловать.
- На одній сѣножаті и вѣлъ пасеть-
ся и бузько жабы ловить. Г.
- Na jednej łacie wol trawy patrzy,
a boscian żaby.
- На одній мѣсцѣ и камень пора-
стае. См. Противуположную:
Лежачи. — Подъ лежачій.
- На одно (одно) око слѣпый, а на
друге не бачить.
- Напасть и на гладкой дорожѣ
здыбле.
- Напередъ не вырывайся, зъ заду
не оставайся, а середины дер-
жись.
- Наперъ на мня, якъ люгъ на теля.
- На Петра-вериги разбиваются
крыги. (16-го Свчя. *Налкевичъ*,
т. е. 16 Января, слѣдовательно
гораздо раньше, чѣмъ у насъ въ
Малороссіи. Н. 3.
- Нанійся воды, коли зѣльнѣ пов-
бѣды.
- Наниши пропало.
- На Подблю хлѣбъ по кѣлю, аков-
басами плѣтъ гороженый. Г.
- На посулѣ, якъ на студѣ; посиди,
да встань.
- На похиле дерево и козы скачуть.
- Na pochylę drzewo i kozy skaczą.
- См. Де тоньше. — На убогого.
- Напраслина не по дереву ходить,
а по людяхъ.
- На проханого гостя багацько
треба.
- На прямець ворѣны лѣтають.
- На пса уроки, на kota помысль.
- На пуцання, якъ завязано.
- На Рѣзтво обѣйдешся и безъ па-
ски, про макъ буде й такъ, а
безъ олію не зомѣю. Г.
- На роженъ махаты — зъ рогатымъ
боротись. Г.
- На свитѣ (одежѣ) стѣлькѣ латъ,
якъ у селѣ хатъ.
- На свѣй млинъ воду обертае. См.
- Кожла рука. — Рука кожда. —
Своя рука. — Тягне.
- На свою голову.
- На Святого Луки нема хлѣба, а
нѣ муки.
- На село пойді дурѣти; бо тутечка
мѣщане знають. (або); бо у насъ
мѣсто (городъ). Г.
- На Симеона Юды боятся кѣнь
груды.
- Наскочивъ (Наскакавъ) звѣрь на
ловця. См. На ловця.
- Наскочила (Шонала) коса на ка-
мень. — *Trafila kosa na kamień*.
- На смерть нема зѣльа.

Насмѣлалася (Насмѣлалась, Глумила-
лась, Г.) верша зъ болота:
коли огляднѣться, ажъ сама въ
болотѣ. (Лоната кочергѣ; или
горшокъ котлу насмѣхаются, а
оба чорны).

Наставилося вовковъ въ зубы.

На старе смѣтье вертайся.

На столѣ тарѣлки, напіймося го-
рѣлки.

На Стрѣтеніе стрѣтилася зима зъ
лѣтомъ. Т. е. 2-го Февраля.

Насунився, якъ Сычъ,—якъ чорна
змара.

На! та знай мою добрѣсть.

Натеръ ёму перцю (кабаки) въ носъ.

На тое коваль клещи держить,
щобъ ёго въ руки не пекло.

Нате и мой глечикъ, щобъ и я
Настя була. См. Говори. — Якъ
такъ.

На те щука въ морѣ, щобъ ка-
рась не дрѣмала.

На тобѣ, Данило, що менѣ немило.

На тобѣ, небоже, що менѣ негоже.

На тобѣ, сыну, рака: набухайся,
та молоти.

На тое курка гребле, абы що вы-
гребла. Г.

Натагається, якъ пѣсь до работы.

На убогого усюды кабае. На ubo-
giego wszedy kapie. См. На похиле.

Наука въ лѣсъ не йде. (або): На-
ука не йде на бука.

Науме, Науме! добрый твѣй уме.

Научила лихая година.

Научить бѣда верожити, коли не
ма чого въ губу вложити.

Научу я тебе въ середу кишкѣ
(ковбасу) ѣсти!

На фрасунокъ добрый трунокъ. —

Не поможе и трунокъ, якъ приї-
де фрасунокъ. Г. Dobry, trunek
na frasunek. Die Flasche heilt die Sorge.

На цѣту пришибено

На чимъ возѣ сидишь, того и во-
лю волнись.

На чимъ возѣ ѣдешь, того пѣсно
спѣвай. Na czym wozku siedzisz,
tego piosnke spiewaj. См. Чий
хлѣбъ.

На чорномъ ся хлѣбъ родить, а на
бѣломъ що? Г.

На чужій коровай очей не арывай,
а о собѣ дбай. Г.

На чужій коровай очей не поры-
вай, а свой (собѣ) дбай.

На чужой пшѣ усе лѣпшая (луч-
шая) пшеница.

На чужомъ. См. У чужой.

Наша горница зъ Богомъ неспор-
ница: на дворѣ тепло, то и въ
хатѣ тежъ.

Нашого поля ягода.

На щастье вшеляке май сердце
еднаке. Г.

На що быкъ навикъ, на те и на-
лягае. См. Горбатого. — Лысе. —
Понадилась.

На що въ кирицю воду ляти? —

Г. На що въ крыницю воду лити?

На що купишь? — треба! — На
що продашь?—треба! — Та тре-
бови и коньца не буде.

На що свинѣ, не при васъ мовля-
ючи, наместо? (монисто, Г.)

На що ты другого Бога вzywаешь,
коли своего маешь? См. Чужихъ
боговъ.

На! ѣсь, душно; бо то зъ макомъ.

- На Юра - Ивана, на рахмањскій (брахмањскій) Великдень. Г. См. Постимо, якъ Рахмане.
 На Юра, якъ ракъ свиене.
 На языкѣ медъ, а підъ языкомъ ледъ.
 На Яндрія вложи руку въ засувъ. Г.
 Не байстрюковъ грѣхъ, а батьковъ.
 Не бачила сова сокола; якъ уздрѣла, ажъ зомѣла.
 Не бій, не печи; тільки языкъ намочи.
 Не бити кума, не нити зъ нимъ пива. См. Кума не бити.
 Не Богъ на смерть веде, самъ чоловікъ иде.
 Не бійся тѣси (тов) собаки, що бреше.
 Не бійся чорта, але алого чоловіка.
 Не брудъ крыницѣ; бо схочешъ волицѣ. См. Не пий.
 Не буде Галя, буде другая. См.
 Не плачъ за жінкою. — Сорока съ плота.
 Не буде зъ несього хвоста сита. Г.
 Не буде зъ пса солонина. Г.
 Не буде зъ тои муки хлѣба.
 Не буде насъ по насъ.
 Не буде несь голов кости слодати. Г.
 Не буде рыба ракомъ.
 Не буде тогдѣ у мене голова болѣти.
 Не будешъ пальцѣмъ лизати. Г.
 Не буде (сѣго), якъ Вшестя въ середу.
 Не буду сокиры сталѣти.
 Не будуть ся за нимъ дзвони розбивати. Г.
 Не будь солодкій; бо тя злижуть; не будь горькій, бо тя силоють. Г. См. Будешъ солодкій.
 Не булобъ сее, то булобъ другее.
 Не було намъ гаразду, та й не буде.
 Не було у зайця хвоста, и не буде.
 Не влавайся въ сварку; бо будешъ битый.
 Не влавайся зъ постолами за стѣлъ.
 Не велика рѣчь, що є въ хатѣ пѣчь.
 Не вкаловать батька въ паймахъ. См. Батька въ паймахъ. — Напався.
 Не взявшись за сокиру, хаты не зробишъ.
 Не видавъ Гриць наганиць, то ся вбирає, то розбирає. Г.
 Не вклонюсь багачу; бо самъ хлѣбъ молочу.
 Не влучивъ. См. Не понавъ.
 Не вмеръ (умеръ) бачка, вдавिला болячка. (або): Не умеръ, болячка вдавिला.
 Не вмывся до пень.
 Не вѣдокотиться яблучко далеко вѣдъ яблунѣ; а хочъ и вѣдокотиться, то хвостикомъ обернеться. См. Не паде. — Яблучко.
 Не вѣтъ, шануючи слухи твої. п.....; то чоловікъ говорить. Г.
 Не все Богъ дарує, про що людь мѣркує.
 Не все добро, що смакує. Г. (або): Не все добре, що смаче (солодке).
 Не все тее зробиться, що на думцѣ зходить ся.
 Не все тее маємо, про що гадаємо.

- Не все то въ середу Петра. См. Не
що дня.
- Не все то золото, що блещить.
(Що ся скітить. Г.) *Nie wszystko
złoto, co sie świeci. Nicht alle ist
Gold, was glänzt.*
- Не все то переймать, що по водѣ
плыве. (На всякій чихъ не на-
здравствуешься). См. Петребавсе.
- Не все то правда, що въ книжцѣ
стоить. *Zeit, wie gedruckt.*
- Не все то правда, що на весѣлю
співають (ладкають. Г.)
- Не все, що адається, удається.
Non omnia possumus omnes.
- Не всякому духу вѣрь.
- Не всѣ дома. См. А въ ёго голо-
вѣ. — У ёго нема.
- Не всѣмъ же въ дурня й вдатися.
- Не всѣмъ однако дано: одному сит-
це, другому решетце.
- Не вгається. См. Шило.
- Не втне Панько Оришки. См. Ой
не втне.
- Не втне Панько шиломъ борщу.
См. Вхонивъ. — Хвативъ.
- Не въ кожій водѣ мыло распу-
ститися.
- Не въ тымъ сила, що кобыла си-
ва; а въ тымъ, якъ везе.
- Не въ часъ даєшъ хлѣба густо,
коли зубѣвъ въ роту пусто. См.
Тодѣ даи. — Що мѣнѣ.
- Не въ часъ прійшовъ хаты холо-
дити.
- Не въ чімъ не реве; а якъ дома
нема.
- Не выводи вовка зъ лѣса.
- Не виглядай, не визираи, а дальшъ
ховайся.
- Невѣдомость грѣху не чинить.
- Не вѣрь губѣ; бо вона часомъ бреше.
- Не вѣрь губѣ; положи на зуби.
- Не вѣрь жѣницѣ, якъ чужому собацѣ.
- Не вѣрь кобылѣ въ дорожѣ; бо се-
редъ болота скине.
- Не вѣрь, мужу, своимъ очамъ, лише
моєю повѣсти. Г.
- Не вѣрь нікому, ніхто тя не зра-
дить. Г.
- Не вѣрь псови; бо тя укусить. Г.
- Не вѣрь, то авѣрь; хочъ не вкусить,
то злякає.
- Невѣстка екажиться, а на лицѣ не
змарила. Г.
- Не гарна хата вуглами, але пиро-
гами.
- Не говори пышно, абы ти на але не
вийшло. Г.
- Не говѣвши дару хвятивъ (щаст-
ливъ!). См. У печуроцьцѣ. — У
Сорочцѣ.
- Негоденъ того, же го земля святая
на собѣ носитъ. Г.
- Не голодна корова, коли підъ но-
гами солома.
- Не гордунъ; що доставъ, то ков-
тунъ. Г. См. Козакъ не гордунъ.
- Не грай котка зъ медвѣдемъ; бо тя
злавить. Г.
- Не гризи зъ дѣдькомъ орѣховъ.
- Не громадь дудку сѣна; бо загру-
анешъ по волаѣна. Г.
- Не грѣй гадюки у пазує; бо уку-
сить.
- Не давайся кожному вѣтрови повѣ-
вати.
- Не давъ Бѣгъ свинѣ рогѣвъ, а тобъ
вона усьхъ людей поколола. См.
Жебы свиня. — Колибъ свинѣ.

- Не дай, Боже, зъ Ивана—пана. См. Зъ Хама.
- Не дай подобы, уйденъ обмовы.
- Не далека та Украина. Г.
- Недалеко. См. Не вѣдокотиться. — Яблучко-
- Не дарма ёго Богъ назначивъ.
- Не дасть того добра родина, що ала горѣдина.
- Не дбаю о авѣзды, коли мѣ сяцъ свѣтитъ. Г. См. Абы мѣнѣ.
- Не де й бьешъ, якъ по головѣ.
- Не дивися на уроду, лише на при- году. Г.
- Не для Гриця паяныця.
- Не для пса ковбаса, не для кота сало. Г. См. Е сало.
- Недовго вже ёму (ѣй) рлеть топ- тати.
- Не до порослѣть, коли свиню сма- лють.
- Не доросла свиня до коця. См. Не рѣвнийся.
- Недосолъ на столѣ, а пересолъ на спинѣ.
- Не достане вѣнъ лзыка (вѣети).
- Не до тебе шлюся.
- Не до чмыги. (чмыха).
- Не дри'жъ мене пристунаючи. Г. Noli me tangere.
- Не дурный той вѣвкѣ, що въ пус- ту кошару загладае.
- Не жалѣй ухназя; бо пѣдкову агу- бинѣ.
- Не жалѣ плакати, коли е за чимъ.
- Не жалѣ утопитися у чистой водѣ.
- Не женился—не журився; оженив- ся—зажурився. См. Оженись.
- Не животить вже ёму (ѣй). См. Уже багато.
- Не аазнавши бѣды не буде добра.
- Не за насъ то настало; не по насъ перестане.
- Не замѣтай чужон хижѣ; дивися, чи твоя замечена. Pierwey trze- ba przed swoiā sieniā umieśc. Zedet fędę tog fędęc Zfūm. См. Пильнуй.
- Не зарѣкайся всѣго робити, тѣмъко свого уха вкусити.
- Не заспѣть грушокъ (?) въ понелѣ.
- Не за те бито, що ходила въ жи- то; але за те, що дома не но- човала.
- Не затрубить несъ, якъ вѣвкѣ. Г.
- Не заходи зъ лѣдькомъ въ закладъ.
- Не зачѣнай гида, — не каляй собѣ вида (або); бо буде обѣда. Г.
- Не зачѣнай Жида; бо готова огида.
- Незванному гостю мѣсце за двер- ми. См. Гость. — Непроханный.
- Не здоровкайся, коли тобѣ нѣхто не кланяється.
- Не злюбивъ собѣ мѣсця.
- Не знаю (Ой наврядъ), чив е въ Кузьмы гроши.
- Не знаю, якъ буде; а буде такъ, якъ Богъ дасть.
- Не зъ вѣка калѣка, не до смерти панъ.
- Не зъ одной лечи хлѣбъ ѣвъ.
- Не йде до Петра, ино до Рѣздва.
- Не йде на умъ нѣ їда, нѣ вода; бо передъ очима бѣда.
- Не йди борзо; бо на бѣду найдешъ.
- Не йди новолѣ; бо бѣда на те- бе найде.
- Не йди дощѣку, зварю тобѣ бор- щѣку.
- Не кажи: «гоць», поки не переско- чивъ. См. Тогодѣ скажешъ.

- Не кажи: «злодій», поки за руку не зхочивъ.
- Не карай, Боже, ні чѣмъ, якъ борця ні зъ чѣмъ.
- Не кайся рано встати, а молодючити.
- Не кіємъ бо, а палкою, (а палицею, ломакою).
- Не клади пальця у ротъ; бо відкусить.
- Не клади собаць пальцівъ у зубы; бо укусить. — Не тягни.
- Не кожнать Гарна й гарна.
- Не кожний спить, хто хропить.
- Nie każdy Łukasz łusy; są i z chirurgą.
- Не кните зъ Микиты; бо Микита самъ кешъ.
- Не кракала ворона, якъ до горы лѣтѣла; але буде кракала, якъ зъ горы полетить. Г.
- Не крути; бо перекрутишь.
- Не кусай, не стыжи и не лижи. Г.
- Не куткомъ де-сь сѣсти.
- Не лакомся, Грицю, на дуринцю.
- Не лупне такъ ходакъ, якъ чобѣтъ. Г.
- Не лѣзе, не тече; само ся волоче. Г.
- Не любить правды, якъ песь мѣла. Г.
- Не мавъ вѣкъ чѣмъ—та лыками.
- Нема злого, щобъ на добре не вийшло. *Niemasz tego złego, co by na dobre niewyszło.* См. Лихо.
- Нема злои дороги до своєї неволи.
- Нема кости въ языцѣ, може брехати и владыцѣ. Г. См. И у владыки.
- Не мала баба клопоту, такъ купила поросля. Баба въ крикъ, поросля въ кайкъ.
- Немало чортъ ходаківъ зходивъ, закїмъ ихъ позносишь. См. Дѣдько дванадцать паръ.
- Нема лѣпшого чоловіка надъ мене. Нема гѣршого пса надъ мене.
- Нема лѣса безъ вовка, а села безъ лихого чоловіка.
- Нема надъ ню и надъ войтову свиню.
- Нема надъ рыбу линину, мясо свинину, ягуду сливину, а дѣвку Марину. Г.
- Нема надъ то ремѣсло, якъ лемить, та чересло. Г.
- Нема пїчного безъ: «але». Г.
- Нема приповідки безъ правды. См. Пословиця.
- Нема роду безъ выроду.
- Нема рыбы безъ кости, а чоловіка безъ алости.
- Нема слободы, якъ на Украинѣ. Г.
- Нема смерти безъ причины.
- Нема теперъ ні въ кѣмъ правды, хіба въ Богѣ, та въ мене трошки.
- Нема у мене (у ёго) ні кола, ні двора, увесь тутъ.
- Нема щастя безъ заздности.
- Нема що въ трѣски збѣрати.
- Нема що въ коляду класти.
- Не могла звабити (зманити) калачемъ, а потѣмъ тяжко було відбити бичемъ.
- Не могъ тобѣ, ледвѣ собі;
- Не можно всѣмъ губы затыкати.
- Dem freiden Mund kann man nicht stopfen.*
- Не море тонить — калюжа. См. Жалюе. — Кобы мя. — Не шукай. — Переплывъ.

- Не мѣшайся мѣжъ чужи дыка. См. Де два. — Не пхай.
- Не на брехнѣ свѣтъ стоять.
- Не на довго. См. Чи на довго.
- Не на передѣ людей, толькѣ по передѣ люди.
- Не на те козакъ псе (бѣе ?), що е; а на те, що буде.
- Не наше дѣло — попове; не нашего пона — чужого. См. Моя хата.
- Не нитѣ съ помыникомъ — не противъ ночи згадуючи — не прудкомъ кажучи. Г. См. Не теперь зноминки.
- Не обертай kota хвостомъ.
- Не одежа робить чоловікомъ. Suknia nie czyni człowieka.
- Не одинъ песъ Гривко. Г.
- Не женился, поки ты (тебе) не оббрешуть. Г.
- Не оstri ножа, доки' съ (еси) не зловивъ барана. Г.
- Не паде грушка дальше вѣдъ листя. Г. См. Яблучко.
- Не перѣливки. — Се не перѣливки.
- Не печалься утромъ; бо утро тобою. Г.
- Не нивъ Полтавской воды. (або): Не нивъ воды Дунайской, не бѣвъ каши козацкой. Сѣрѣчь: не мавъ бѣды.
- Не пойдешъ по доброй волѣ, то пойдешъ по неволѣ.
- Не пирожися, коли' съ (коли еси) не пирѣтъ. Г.
- Не писанин (мережанін) рукавы скачуть, но сыте черево. Г. См. Зъ жиру. — Худый.
- Не плакавъ бы слѣтъ, якъ бы видѣвъ свѣтъ.
- Не платить багатый, але виноватый.
- Не плачь за жѣнкою; буде другая. См. Не буде Галя. — Сорока.
- Не плачь, небого, що йдешь за ёго; нехай плаче вѣтъ, що бере лихо у двѣръ.
- Не плюй у воду, зголитися (лучить-ся, зласться) напиться. См. Не брудъ. — Якъ напился.
- Не поберегши тѣла и душу погубишь.
- Не позычай — то злый обычай; якъ вѣдає, то ще лає.
- Не позычай у сусѣда розума. — Nie pożyczaj u sąsiada rozumu.
- Не показуй пугачевѣ зеркала: бо вѣтъ самъ знає, що красный.
- Не помаженъ — не поѣдешъ. См. Кто маже.
- Не поможе вороновѣ мыло, а нѣ вмерлому кадило. См. Круковѣ.
- Не поможе кадило, коли бабу сказило. См. Помагає.
- Не попалъ (Не влучивъ) по коню, такъ по оглобляхъ. Въ Галиціи: Не може по коню, та по голобляхъ (по кульбацѣ). Gdy konia nie może, bije po holoblach.
- Не приказка, але правда.
- Не присувай соломы до огню.
- Не продавай вовка, ажъ го забьешъ. Г.
- Непроханный гость гѣрше Татарина. См. Гость. — Незванному.
- Не пуши, головоньки не суши.
- Не пхай пальцѣвъ межи дверн. Nie wtykaj palca między drzwi.
- Не пхайся, де ты не треба. Г. См. Де два. — Не мѣшайся.
- Не пытай старого, але бувалого.

Не пытай: «чій я?» — а пытай: «що я?» —

Не пытай: «якъ ся маєшь?» — Погляди, то познаєшь.

Не рада коза торгу, а куры весёлю, та мусать (або): Іде, якъ коза до воза. *Idzie iak koza do woza, albo do gzeźnika. Et geht so gern, wie der Dieb an den Galgen.* См. Не хоче коза

Не радъ хлопъ, що доставъ вълюбъ, ще ногою дригає.

Не разомъ Краковъ збудованъ. См. Кыевъ не вѣдъ разу.

Не рѣвнайся свиня до коня; бо шерсть не така. См. Не дороела свиня.

Не робивъ Жидъ на хлѣбъ, та й Цыганъ не буде.

Не роби зъ губы халывы.

Не родися красній, але щастній. (Не по-хорошу мигъ, по по-милу хорошъ).

Не рушъ го...., не буде воняти.

Не свити горшки лѣплять.

Не скронишь того и свяченою водою.

Не скупость, але лихая сила.

Не смѣйся, барымо, само кухвою станешъ.

Не солоне, якъ трава. (Р. Не солоно хлебали).

Не сподѣвайся дяки одъ прибудной псяки. Г.

Не спытавши броду, та мерщій у воду.

Не спытавши перше броду, не лѣзь пряцемъ въ воду. Г.

Не стала шкура за виправку (за вычинку). (Русск. Овчинка не

стоитъ выделки). *Le jeu ne valait pas la chandelle.* См. Бѣльше заходу. Стане шкура. Три дни.

Не стане рыба ракомъ.

Не сули журавля у небѣ; дай синицю у руки. См. Лучше горобецъ.

Не сунься по передъ батька у петлю.

Не сунься прожогомъ у воду.

Не съ кѣмъ ся вырвало; нікому вълюбъ не дало. Г.

Не сягай черезъ круны до шона.

Не такій Ляхъ у полѣ, якіи у морѣ.

Не такіи чортъ страшній, якъ ёго малюють. *Nie tak straszny diabeł, jak go malują.*

Не такъ панъ, якъ паненята.

Не такъ страшно женитися, якъ понаєднати. *Примѣч.* Провозмлаво время притѣсненій Малороссійскъ отъ Уніатскихъ священниковъ.

Не тебе беру, Тацю, тѣлькѣ твою працю.

Не теперъ зноминки (поминаючи). См. Не пынь.

Не теперъ, то въ четверъ.

Не те, що мете; а те, що зверху іде.

Не тогдѣ коневѣ овса, коли вѣнъ дивиться до пса. Г.

Не тогдѣ коня сѣдлати, коли на нѣго сѣдлати.

Не тогдѣ меча шукати, коли ся треба потыкати. Г.

Не тогдѣ хорта годують, коли на ловы ідуть. *Nicht dann die Hunde füttern, wenn man auf die Jagd geht.*

Не той дужій, що поборовъ; а той, що вывернувся.

Не той злодій, же вкравъ; але той, же сховавъ. Г.

- Не той козакъ, що зборовъ; а той,
що вывернувся. *Wer laßt zuletzt, der
laßt am besten.*
- Не той убогій, що трохи має, а той,
що не знає *годи*, та все жадає.
- Не тільки свѣта, що въ окні.
- Не тільки бѣды, скільки бѣды.
- Не тому прѣсно, що не кисло; ино
тому, що не росчиняно.
- Не то пьяный, що напередъ пада;
а то, що назадь пада.
- Не торкай, бо чирва свѣтитъ. (На-
шего сукна епанча.)
- Не то сирота, що роду не має; а то
сирота, що доли не має.
- Не трать часу, поки бритвы голять.
- Не треба все на лѣжки ставити. См.
Не все то переймать.
- Не треба зъ тымъ жартувати, що
болить.
- Не треба плахты, що и въ запасѣ
гарно.
- Не треба стару клопотати; вона
знає, кому дати.
- Не трѣмай. См. Нѣколи.
- Не тягни пса за хвѣстъ, бо вкусишь.
Г. *Nie ciągnij psa za ogon, bo się
ukąsi.* — Не клади.
- Не укрѣишь, поки самъ не змѣ-
ришь. Г.
- Не умень до двацять, не жонать
до трийцять, не богатъ до со-
рокъ, кругомъ дурень. Г.
- Не умѣрають старіи, але часовіи. Г.
- Не уродить сова сокола; ино таке,
якъ сама. Г. *Nie urodzi sowa so-
kół.* См. Коли сова. — Сова.
- Не урокомъ. — Не уроченькій.
- Не утѣкає песь вѣдъ калача, але
вѣдъ бича. Г.
- Не учися розуму до старости, але
до смерти.
- Нехай буде гречка, най не буде су-
перечка. См. Мужикъ.
- Нехай вони собѣ тямляться.
- Нехай гуляє молодъ, бѣльшъ ко-
ны лиха не паробить. См. Бѣльшъ
коны.
- Нехай ёго побье руда глина, та що
зъ кручи пада.
- Нехай ёй всячина (трясця).
- Нехай ёму такъ легенько икнетъся,
якъ собака зъ тыну увѣрветъся.
- Нехай ёму присниться бѣсъ.
- Нехай и коза знає, коли свѣтає.
См. Цѣнає и коза.
- Нехай лишень выясниться, бачъ якъ
пахмарило. (Послѣ дождика въ
четвергъ).
- Нехай надъ нимъ (нею) земля перомъ.
- Нехай на Петровку. Спрѣчь: нѣколи.
- Нехай наша слава не згинє.
- Нехай ся прѣчь каже. Г.
- Нехай такъ буде, якъ кажуть люде.
- Нехай тобѣ и рыба и озеро.
- Нехай то тѣи плачуть, що намъ злее
зычуть. Г.
- Не хапайся дурницѣ, не будешъ си-
дѣть въ темницѣ.
- Не хапанка на Иванка.
- Не хвалися идучи на рать; а хва-
лися идучи съ рати. — *Śc.... nie
wojować.*
- Не хвалися мудрый мудростію, нѣ
сильный силою.
- Не хвалися, та Богу молися.
- Не ходить о наѣдокъ — лише о по-
кушеніе. Г.
- Не хотѣвъ (Не вмѣвъ) слухати бать-
ка й матки; послухай же собачон

- шкуру (барабана). См. Кто не слушает.
- Не хотѣли Жиды ѣсти манну; най же зѣдять дѣлка. Г.
- Не хоче коза на торгъ, та ведуть. См. Не рада коза.
- Не хочу — дай сюда; не треба — здасться. Г.
- Не черти — а то вѣдь поламаешъ.
- Не чудно, що кѣнь здохъ; але хто давъ неамъ знати? Г.
- Не чѣмъ то ѣ такъ величають — зазуля, зазуля! Г.
- Не шкодить бѣльмо оку, лише що не видить. Г.
- Не штука дати, коли е зъ вѣтки брати. Г.
- Не штука писати, коли е що дати.
- Не штука розкинути, а штука зѣбрати.
- Не шукай моря, у калюжѣ втонеши. См. Жалуе. — Кобы мя. — Не море. — Переплыи.
- Нещастлива година, якъ лиха година.
- Нещастливість свѣта, збавилося лѣта; прийшла зима, та й хлѣба нема.
- Нещастье нѣколи само не приходить.
- Не що день Великдень. Не що дня брѣдня, (брѣдня).
- Не що дня коту масныця. Sonntag ist nicht alle Tage.
- Не що дня можно сѣяти, зѣбрати. См. Не все то въ середу.
- Не ѣвъ — зомѣвъ; паѣся — звалывся (розболѣвся).
- Не ѣвъ редьки, не будешъ и рыгати.
- Не ѣла душа часнѣву, такъ и не буде воняти. См. Чѣя душа.
- Не ѣсть нашъ даякъ гусей.
- Нѣ бе, нѣ ме; нѣ бельмесь. См. А нѣ бе.
- Нѣ Боговъ сѣчка, нѣ чортовѣ кожухъ (кочерга).
- Нѣ взадъ, нѣ впередъ.
- Нѣ вѣдь сонця, нѣ вѣдь мѣсяця.
- Нѣ воронъ кости моєї туди не занесе.
- Нѣ втять, нѣ взять.
- Нѣ въ куть (уголѣ), нѣ въ дверѣ. Г.
- Нѣ въ сѣхъ, нѣ въ тыхъ, якъ собака въ човиѣ. Nicht dics, nicht jenes.
- Нѣ въ три, нѣ штырѣ. Нѣ въ пять, нѣ въ девять. Г.
- Нѣгде. См. Нѣгде.
- Нѣгде мѣся не нагрѣе, такій не посядущій
- Нѣ грѣха, нѣ спасенья.
- Нѣ даръ, нѣ купля.
- Нѣ до Бога, нѣ до людей.
- Нѣ думки, нѣ гадки.
- Нѣ зъ губы мовы, нѣ зъ носу вѣтру.
- Нѣкому на чолѣ не написано, що вѣи. Г.
- Нѣкому сама птаха въ руки не вскочить. Gebratene Tauben fliegen nicht in den Mund.
- Нѣ къ селу, нѣ къ городу.
- Нѣ пава, нѣ гава.
- Нѣ песъ, нѣ баранъ.
- Нѣ писати, нѣ читати; а хотять за Короля обѣбрати. Г.
- Нѣ плуга, нѣ рѣлѣ (рѣля), высишся доволѣ.
- Нѣ рыба, нѣ мясо. Weder Fisch, noch Fleisch
- Нѣ се, нѣ те. — Нѣсенѣиця.
- Нѣ складу, нѣ ладу. Nicht gebacken, nicht geistochen.

- Нѣ съ сѣго, нѣ съ того: бере за лобъ
одинъ другого.
- Нѣ сѣлю, нѣ палю: дай, бабо, са-
ло. См. Де те ще теля. — Хоть
уроди. — Шити-бѣлти.
- Нѣ сюды, нѣ туды. — Нѣ такъ, нѣ
сякъ.
- Нѣ те, нѣ се, нѣ третѣ; чортъ зна що.
- Нѣхто не вѣдае, якъ сирота обѣдае.
- Нѣхто не знае, толькѣ дѣдъ, баба,
да цѣла громада.
- Нѣхто не знае, чѣй чобѣтъ мулять.
Wet weiß, wo der Schuf drückt — См.
И червоніи.
- Нѣхто сороцѣ (сорокѣ) зъ пѣдѣ хво-
ста не выпавѣ.
- Нѣчого не знае о Божѣмъ свѣтѣ.
- Нѣчого не роби, толькѣ Пилипа
жени.
- Нѣчого собѣ не вини'смо, йно доб-
ре слово. Г.
- Нѣ швецъ, нѣ мнецъ, нѣ чортъ
зна що.
- Нѣщо бабѣ по едабѣ. См. Ладна.
- Нѣ юшки, нѣ петрушки.
- Новина бруньки.
- Нового не запроваждай, старовини
держись. Г.
- Нога ногу підпирае. См. Рука руку.
- Ногу собѣ скалить, а чоботы на
кію носить.
- Носиться, якъ баба зо ступѣромъ.
(Казка). Г.
- Носиться, якъ дурень зъ писаною
торбою, (латкою).
- Носиться (Возиться), якъ кѣтъ зъ
саломъ, (або): якъ кѣшка зъ осе-
лцемъ.
- Нѣсъ выше губы носить.
- Нѣчь матка, выпившя гладко.
- Нѣчь нѣкому не спріяе.
- Нужда бы ты побіла; не на васъ
показуючи. Г.
- Нужда законъ ломить (змѣняе). Nicht
kennt kein Gesetz. См. Бѣла нав-
чить. — Хто въ морѣ. — Хто не
умѣе. — Школа учить.
- Нужда мовчати не вѣе. — Nie
milczec nie umie.
- Нѣгде грѣха дѣти.
- Нѣгде правды дѣти.
- Нѣмъ дитина зашѣла, когутъ духа
спустивъ. Г.
- Нѣмъ пироги будуть, то баба умре. Г.
- Нѣмъ. См. Поки сонце.
- Нѣмъ товстый схудне, то худый
здохне. Г.
- Нѣмый, якъ рыба. Г.

О.

- Обійдеться Андрушка безъ того ок-
рушка. Г.
- Обійдеться Великдень безъ греча-
ной паски.
- Обійдеться въ недѣлю безъ свяче-
ного.
- Обійдеться Цыганьске весѣлье безъ
марцыпана. Г.
- Обійшовся, якъ Сахно въ церк-
ви. Г.
- Облизня пѣймавъ, (схопивъ).
- Обложився дѣтьми, якъ дѣдъ онуч-
ками.
- Обманувъ, якъ Луговскій Москву.
Сирѣчь Гетм. Виговскій (1658-59).
- Обмѣнявъ лыко на ремѣнець.
- Обое — рабое.
- Обома руками дати.
- Обпився, якъ павукъ.

Объ Миколѣ, та й нѣколи.

О бѣду не трудно (?). Г.

Обѣцавъ Бѣгъ дати, але казавъ чекати. Г.

Обѣцанка, а не данка, дурному радость. Г.

Овва! — Та розумнажъ голова!

Оглядайся на задній колеса. См. Смотри кѣнця.

Огонь да вода добри служити, але лихи панувати. Г. Das Feuer sei ein dienstlicher Diener, aber ein sehr gefährlicher Herr.

Огонь зъ водою нѣколи не погодить.

Огонь метаться, якъ го не шанувать. Г.

Одвага медъ нѣе, одвага й кандалы тре. См. Де одвага.

Одай нищымъ, а собѣ (самому) нѣ съ чѣмъ. — Вѣдай нищымъ.

Оддати на тымъ свѣгѣ угольями.

Одинъ дурень зисуе, а десять розумныхъ не поправлять. См. Най жаба. — Най слѣпый.

Одинъ рубль, одинъ умъ; два рубли, два ума; скѣлькѣ рублѣвъ, стѣлькѣ умѣвъ.

Одинъ тому часъ, що мати (невѣстка) у плахѣ.

Одна задержиха, друга непустиха.

Од-же ту сукъ, та й годѣ. *Conditio sine qua non.*

Одмовляється, якъ старая дѣвка хорошого жениха.

Одрыгнеться торѣчнымъ борщомъ.

Одрѣзана скиба одъ хлѣба; вже ѣй не притулишь.

Одчиняйтеся ворота (врѣта) и для нашего брата.

Оженився на чотыри вѣтры, а на пѣтый шумъ. См. Жениться.

Оженився, та й поѣшовъ у солому снати. См. Забувъ, що оженився. — За-мѣжъ. — Не женился.

Оженись, та й зажурись.

Ой Боже, Боже! давъ еси тому, що не може. Я бы змѣгъ, та не давъ Бѣгъ.

Ой дружба, дружба! гѣрька твоя служба.

Ой журъ, мати, журъ. Мѣшій Ручинъ, якъ Мазуръ. Г.

Ой жѣнѣ. См. Охъ.

Ой, не втне Панько гѣста; бо ач-мѣньше. См. Не втне.

Ой наврядъ. См. Не знаю, чи е.

Ой смуткужъ мѣй чубатый!

Ой такъ, та й не якъ; де урода, тамъ и смакъ.

Око. — Вона мѣнѣ и тогда ще въ око впала. (Сирѣчь уподобалась).

Окуляры на (пѣдъ) очи поставити.

Олію зъ нѣго выдавивъ. (Сокъ выжалъ).

О нашу то шкуру ходитъ Г.

Орелъ не пристае зъ горобцами. См. Не прикасаются.

Орѣхъ, вѣлъ и невѣста одинъ духомъ живутъ, (жѣють), нѣчого доброго не чинять, коли ихъ не бѣють. Г.

Остатня рѣчь вовкомъ орати. *Ostatnia rzecz wilkiem orać.* См. Вовка.

Остричь зубы, якъ кѣтъ на сало.

Отець по батькѣвски побѣе, по батькѣвски й помилуе.

Отечество на азыцѣ, а въ серцѣ облуда.

О тѣй добѣ — кожый собѣ.

Отъ такъ по Козацьки, нема хлѣба,
 фжмо паяцки. См. Лихо на коз.
 Отъ Богдана до Ивана не було Гет-
 мана. Сѣрѣчь щирого; бо, окро-
 ме нескертельной памяти Бог-
 дана Хмѣльницького, другіи Геть-
 маны були злѣстливѣи зрайцѣ, и
 остатній зъ нихъ Ив. Мазепа. Н. З.
 Отъ бѣда, та й годѣ!
 Отъ злого чоловічка полы врѣжъ,
 та втѣкай. См. Вѣдъ Москаля.
 Отъ напасти не пропасти.
 Отъ перечосу надувсь живѣтъ до
 носу. (*Котляревскій*).
 Отъ сее ще вилами писано.
 Отъ сежъ менѣ пѣдгодно.
 Отъ се тобѣ на руку ковицька.
 Отъ страху зъ паныгу збився.
 Отъ чорта. См. Вѣдъ чорта.
 Отъ фсты, ажъ за вухами лящитъ.
 Отъ яка зовисъ!
 Отъ якъ розмайорився.
 О умерлихъ добре говори; а нѣ, то
 мовчи. Г. De mortuis aut bene, aut
 nihil; (vel): De mortuis nil nisi bene.
 Охота гѣрше неволѣ. (и въ Рус.).
 Охъ (Ой) мѣнѣ лихо (лишенько,
 лишечко)!
 Очи бѣльше живота — *Die Augen*
größer, als der Magen.
 Очи фли, а губа не хоче.
 Очи выпьякъ, якъ баньки. См. Вы-
 трищивъ.
 О, щобъ тобѣ головою въ жито!

III.

Памороки (Пѣморокси) забити. (або):
 Глазду одбити.
 Пани на цѣлы сани, та ще и ноги
 висять.

Паничъ не знавъ ничъ (нічого):
 но едно писъмо, та й те му зъ го-
 ловы выгрѣсло. Г.
 Паничъ, що укравъ бичъ.
 Панохъ дѣло живе.
 Паниъ Бѣгъ давъ кунца, а чортъ роз-
 гудиръ.
 Паниъ Бѣгъ — старый господаръ.
 Паниъ зъ панохъ, а Иванъ зъ Ива-
 номъ.
 Паниъ на всю губу. *Pan sała gęba.*
 Паниъ на тронѣ, а хлопъ на ослонѣ.
 Паниъ хороній, та нема грошей.
 Паниьска ласка до порога.
 Паниьске око коня тучить. *Panijskie*
oko konia tuczy.
 Паниьство въ головѣ, а воши за ко-
 миромъ.
 Паръ костей не ломить.
 Пекъ — пекомъ, нема що фсти.
 Пекъ ти осина, ги на тя; пронавъ
 бы'сь, не снить бы'сь ся. Г.
 Пеня Московська. См. Приставъ.
 Перва спиця въ колесницѣ. См.
 Мы то.
 Перва чарка и перва палка.
 Первого торгу не пускайся. (або):
 Першого торгу не кидайся.
 Первый кусъ усѣму голова. См. Ли-
 хій передобѣдокъ.
 Перевернѣшся — быють; не довер-
 нѣшся — быють.
 Передъ неводомъ рыбы не ловлять.
Въ Галиціи: Передъ сакомъ рыбы
 ланати. См. Перше. Попередъ.
 Передъ обѣдомъ не вадить, а по
 обѣдѣ загладить.
 Перезувся въ сѣчку.
 Перейшла, якъ Уляна у Лашку
 вѣру.

- Перейшовъ вже скрѣзь сито и решето. (Прошелъ сквозь огонь и воду.)
- Перейшовъ на дитинячий розумъ.
- Перемелеться — мука буде.
- Переплыть море, а на березѣ утонувъ. См. Жалуе. — Кобы мя. — Не море. — Не шукай.
- Перехрестися, та влѣзъ въ болото.
- Перше въ волокъ подивися, тогдѣй рыбою хвалися. (*Котлиревскій*). См. Передъ неводомъ. — Попередъ.
- Перше коло чобѣтъ ходивъ; а теперечки не знае, якъ въ нѣхъ ступати.
- Перши коты за плоты.
- Першій кишинекъ якъ по льду, другій якъ по меду; а за третій не шатай, лише давай.
- Песъ бреше, вѣтеръ несе. Г. См. Собака бреше.
- Песъ бреше на сонце, а сонце свѣтитъ. Г. См. Псы выють.
- Песъ бреше, панъ ѣде. Г. *Pies szcze-ka a psieka, a pan droga jedzie.*
- Песъ здохлый не кусае. Г. *Pies zdechły nie kąsa.*
- Песъ на кости лежитъ, и другому не дае. Г. См. И самъ не ѣсть. — Собака лежитъ.
- Песъ не зѣсть, не повалявши. Г.
- Песъ неа ѣсть, колися ѣсти хоче. Г.
- Песъ неу братъ. Г.
- Пся мати не загине. Г.
- Пече раки. — См. А що?
- Печені голубы не летятъ до губы. *Pieczone gołąbki nie uleca same do gąbki. Gebratene Tauben fliegen nicht in's Maul*
- Пильнуй носа свого; а не кожуха мого. См. Не замѣтай.
- Пирогы не вороги, усе хлѣбъ святой.
- Пиръ, на увесь мѣръ.
- Писавъ, писавъ, а чѣмъ запечатовавъ?
- Писавъ писака, а читавъ собака. (або): Писала писачка, читае собачка.
- Письмо очи коле. См. Правда.
- Питье, — пожитье. (Кто празднику радъ, тотъ до свѣта пьянъ).
- Пищить, якъ каня, (або): якъ дѣлко въ градовой хмарѣ. Г.
- Пій, а не бій.
- Пій, та людей бій; щобъ знали, чѣй сынъ.
- Пійте жилы, поки живы. См. Тягнит.
- Пій, ѣжъ, поки рѣтъ свѣжъ; умреться, все минеться.
- Плавае, якъ пампухъ въ оліи. (Какъ сыръ въ маслѣ).
- Плачемъ лиха не вѣдплачешъ. См. Журбою.
- Плаче, якъ рыба въ неволѣ (неводѣ).
- Плачете очи, видѣли 'сте, що 'сте куповали. Г. См. Бачили очи.
- Плачя Богу, а слезы вода.
- Плете дуды, якъ на палилѣ. — Плете банелюки. Г.
- Плюнь на раки, а юшку геть вылей.
- Плюсь у воду!
- Поберемося, небого: у тебе мало, а въ мене й того.
- Побила лиха година, отъ та чужа нива, та позыченый серпъ.
- Побѣльшъ хлѣба ѣжъ, а поменьшъ говори.
- По бородѣ текло, а въ ротъ не попало, (або): а въ ротъ не було.

- Повалився кухоль (гачикъ) по воду ходити, поки ухо ёму зломлять. См. Досй збанокъ. — Ловить. — Понадилася.
- Повадитсья вѳвкъ у коншару ходити, поки нй одной вѳвцй не буде. См. Ловить.
- Повело му ся, якъ съ Петровои диниы. Г. (?)
- Поволѳъ, хлончику, разъ хлѳба, два разы борщикю.
- Погана та дѳвка, що сама себе хвалить.
- Поганому (Ледачому) животу и нирогы на завадй. См. Слабому.
- Поганому за шостакъ.
- Поганому погана й смерть.
- Погорѳлець хлѳба зѳвѳъ, а солону спаливѳъ. Г.
- Погулявѳъ, якъ собака на вѳрѳвцѳ. Г. См. Гуляе.
- Подарунки ходять за Дигиромъ безъ штанѳвъ. (Такъ кажутъ у Кіевѳ). *Darimo umarlo, kup sobie nastalo.*
- Подарунько безъ штанѳвъ ходе. Г.
- Пѳдкосили, якъ косою.
- Пѳднйвся зѳ ранку, ще чорты на вкузачкы не бились.
- По доброй хвилѳ лихую жди. См. По смѳху.
- Пѳдъ лежачйй камень и вода не бѳжитъ, (не лье, не тече.) Противуположную см. На одиѳмъ мѳсцѳ.
- Пѳйди до Кракова, усюды бѳла еднакова. Г.
- Пѳйди за Бескиды, не збудешся бѳды. Г.
- Пѳйди зѳ дурнемъ на раки, а вѳнъ ловить жабы. Г. См. Зѳ дурнымъ. — Пошли дурня.
- Пѳйди и за Карпаты, то треба бѳдовати. Г.
- Пѳйди, нсе, укуси мене, а потѳму бѳды не збудешся. Г.
- Пѳйду до церкви, але не буду молитися. Г.
- Пѳйшовѳъ, свѳтъ за очима.
- Поздоровѳъ, Боже, нашего Бога, то все гараздъ буде.
- Пѳзнавѳъ, куды стежка въ горохѳъ. См. Знае, де. — Чье, де.
- Пѳзнае и коза, коли полудне.
- Пѳзнае свѳй своего.
- Пѳзнай грачѳ, не партача.
- Пѳзнати вовка, хочъ въ баранйй шкурѳ.
- Пѳзнати ворону по пѳрью. См. Видно ззаду.
- Пѳзнати дурного по смѳху ёго. Г.
- Пѳзнати зѳ мовѳй, акон хто голыы. Г.
- Пѳзнати пана по халѳвахъ. См. Видно пана.
- Пѳзнають хлонцѳ и въ казьнѳй сорочцѳ.
- Показався, та й сховався.
- Показуе грушы на вербѳ. См. Наговоривѳъ.
- Показуе дорогу, а самъ въ болото лѳзе.
- Поки бабуся знече кнѳши, а у дѳдуся не буде души.
- Поки лѳда, поти хлѳба. *Post mortem nulla voluptas.*
- Поки Василя, поти весѳлья.
- Поки мѳшка чуютъ, поти шанують.
- Поки не уирѳти, поти не умѳти, (або): уздрѳти.
- Поки судъ да дѳло, а кошеня сало зѳѳло.

Покинь живе, та шукай умерлого!
Покинь сани, возми вѣзъ.

Поки плѣши, поти кныши.

Поки сонце збѣде, роса очи выветъ.

Въ Голл. Нѣмъ сонце збѣде....

Поки ся дѣвка не вѣддасть, то и
псовѣ воды подасть; а скоро ся
вѣддасть, то и собѣ не хоче. Г.

Поки три-пять (недѣль по Рѣздвѣ)
не мине, то тепла не буде

Поки хвалько похвалиться, а будъ-
ко набудеться. См. Хвалько.

Поки щастье влужить, поти прѣ-
тель служить. Г.

Поклоны горбѣвъ не роблять.

Покора стѣну пробивае.

Покорне теля двоухъ матокъ есеть.
Pokorne cielę dwie matki ssie. См.
Ласкаве теля.

Покрасѣти, не покрасѣе; а по-
добрѣти подобрѣе. Г.

Половина свѣта скаче, а половина
плаче. См. Свѣтъ скаче.

Пѣтя нхто не мастить. *Thusty po-
leć smagować. Wasser in den Brüsten
tragen. Soli lumen dare.* См. Дровъ.

Полюби гарненько, а тогдѣ буде со-
лоденько. (Поживется—слюбит.)

Полюби мене въ чернѣй, а вже въ
бѣлѣй!

Помагае, якъ мертвому кадило. См.
Не поможе.

Помагай Бѣгъ. — Бодай адровъ.

Помагай Бѣгъ, Гриню! Коваю, па-
не, глину.

Помаститъ ёму медомъ пѣдъ нѣсъ.

Поминай, якъ звали.

Помовъ, лзычку, кашки дамъ.

Поможь, Боже, нежонатому, а жо-
нату и жѣнка поможе.

Помотавъ, похватавъ, якъ собака
стерво.

Попадилась собака за возомъ ходи-
ти; то ѣ за санныи не втерпѣть.
*Consuetudo est altera natura. Die
Katze lässt das Mausen nicht.*

По неволѣ пани ходить у жунаѣ;
бо свѣтки не мае.

По неволѣ панъ въ жунаѣ; бо ко-
жуха чортъ-ма.

По неволѣ Цыганъ въ жунаѣ; бо
свиты не мае.

По нитцѣ дойденъ до клубка. См.
Прійдеться.

По Нѣмецкѣй нецкѣ, по Польскѣй ко-
рыто.

По обѣцянку треба швидкого
коня.

По оченѣшій напіймося по чѣши.

Попався, жучку, пановѣ въ ручку.
См. Упавъ еси.

Попавъ пальцемъ въ небо. См. Зъ
дуру.

Попавъ, якъ въ ярмо борозенный.
(Какъ куръ во щп.)

Попала. См. Наскочила.

Попамятаешъ Московскѣй мѣсяць.

По парѣ, по парѣ; а зъ заду два.

По передъ невода не лови рыбы.
См. Передъ неводомъ. — Перше
въ волокъ.

По платю встрѣчаютъ, а по розуму
выпроважаютъ.

Поправився зъ печи на лобъ (Изъ
кулька въ рогожку). *Porrawił sobie
z piessa na łeb.* — См. Изъ огня. —
Утѣкавъ.

Порвався, якъ зъ мотыкою на сонце.

Порѣвлявъ горы зъ долинами, а
багатыхъ зъ убогими.

По роботѣ познаѣ мастера. (Дѣло мастера хвалить). *Das Werk lobt den Meister.* См. Усяке дѣло.

Порожня бочка гучить, а повна мовчить.

Посади дурня (свиню) за стółъ, а вѣнъ (вона) и ноги на стółъ. См. Пусти иса.

По сѣй же мовѣ да буваймо здоровы! (або): По сѣй мовѣ, та будьте здоровы.

Послала пуховикъ свинѣ.

Посла иѣ сѣкуть, иѣ рубаютъ.

Пословица вѣкъ не аломиться. См. Нема приповѣдки.

Пѣсля школы. См. По школі.

По смерти нема покаянн. (або): Буде каяннн, та воротѣта не буде.

По смѣху плачъ наступае. См. По доброй.

Постава свята, а сумленіе злодѣйске.

Поставивши тарѣлки. по чарцѣ горѣлки.

Поставъ (Збудуй) хату зъ лободы, а въ чужую не вели.

Постигаю ёму въ нѣятахъ.

Постимо, якъ Рахмане. Г. См. На Юра - Ивана. *Uwaga.* Розказують, пише Гр. Плькевичъ, що е народъ далеко де-сь на схѣдъ сонця, за чорными морями, котрѣ звуться Рахмане. Вони суть у Бога щасливѣи, дуже твердо постятъ, лише разъ въ рѣкъ на Великдень мясо їдять. А Великдень Рахманскій (кажуть) припадае на Перенеловленіе, 25-го дня, по нашихъ великоднихъ святкахъ; колишка-ра-луна свяченого яйця вѣдъ насъ

ажъ до нихъ черезъ море заплыве. — Чи не е то яка темна повѣсть о *Браминахъ Индійскихъ*, або память колишней связи нашего народа зъ далекимъ Востокомъ?

Постѣй, дѣду, не вмѣрай, киселика дожидай.

Поступае, чого въ рукахъ не мае. (Самуйловичъ. 1686 року).

Потакачъ тымъ и живе, що языкомъ грае. См. Чѣмъ же.

Поти добро, поки мокро.

Поти агнята скачуть, поки мати видять.

Потребный, якъ дѣра въ мостѣ. См. Такъ треба. — Треба, якъ.

Похвала зъ власной губы не поплаче. *Własney geby sława niepopłaca.* *Laus propria sordet.* См. Власна.

Почухайся, де не свербить.

По швѣ ху ся поре. Г. По шву ёму пореться.

Пошивъ ёго въ дурнѣ.

По школі (Пѣсля школы) Ляхъ мудрый. (Спусти лѣто въ лѣсъ по малину.) *Mądry Polak po szkodzie.* См. Догадався Ляхъ.

Пѣшла бы ты за мѣжъ? «Та бы ся пѣшло.» Маешъ ты що? «Та бы ся знайшло.» А робила бы ты? — «Отъ, розговорили есте ся!» Г.

Пѣшла его псалтырка на перець.

Пѣшла по сырѣ, а въ хатѣ пожаръ.

Пѣшла по маслу, а въ печи погасло.

Пошли дурного, а за нимъ другого.

Пошли дурня, то ѣ самъ дурнемъ зостанешся. См. Зъ дурнымъ. —

Пѣйди зъ дурнемъ.

Пѣшло ёму по носѣ.

- Пошло поле въ лѣсъ (въ гай).
 Пошло щастье въ лѣсъ по прутье.
 Пошокъ въ лозы пасти козы.
 Пошокъ до головы по разумъ. —
 Skoczyć do głowy po rozum. См.
 Ле разуму.
 Пошокъ дѣлъ на жебры, та не мавъ
 во що хлѣба класти.
 Пошокъ, якъ багатому (бѣдному)
 по смерть.
 Пошокъ, якъ ракъ по дрожжки.
 Поѣхала Гася, та й вернулася.
 По ярмарцѣ лихій торгъ.
 Правда не втонеть у водѣ, и не аго-
 рить у вогнѣ. Fiat justitia, pereat
 mundus!
 Правда очи коле. Prawda sól oku.
 Veritas odium parit. — Die Wahrheit
 sticht ins Auge. См. Письмо.
 Правда розмыслу не потребуе.
 Правда, якъ двѣ.
 Правда, якъ олія (олива) на верхъ
 выйде. (або): Выйде правда на
 верхъ, якъ олива на воду. Prawda,
 jak oliwa, wyidzie na wierzch.
 Правдою цѣлый свѣтъ зойдесть, а
 неправдою а нѣ до порога. См.
 Брехнюю.
 Праведного чоловіка и Богъ о-
 правда.
 Пракъ, якъ дуга. — См. Справився.
 Працое, якъ чорный вѣтъ.
 Прибери пенька, то стане Сенька.
 См. Убери.
 Прибери пня, дай му имя, и зъ
 нѣго буде чоловікъ. Г. Alädet
 machet Leute.
 Прибудь щастье, разумъ буде.
 Привыкай до господарства зъ мо-
 лоду, не будешъ знавъ на старость
 голоду. Г. Gospodarstwa nawykać
 za młodu, żeby potem na starość
 nieprzymierać głodu. См. Рахуй.
 Пригоды учать згоды.
 При готовѣй колодецъ добре огонь
 підкладати. См. До готового.
 Придатокъ не стоить задатокъ.
 При добрѣй годинѣ, кумы й по-
 братинѣ, а при худой отрѣчуться
 и рѣднѣи.
 Приїде и на неа колись зима.
 Приїде коза до воза, скаже: «ме».
 Приїде кумець на обѣдець, а ложки
 не буде. Г.
 Приїде лѣто, то е розманто: приїде
 зима, то хлѣба нема, и чоботы
 ладащо, и робити нема що Г.
 Приїдеться ишточка до клубочка.
 Приїшла свиня до коня, та й сказа-
 ла: «Ось бо я, румакъ». — А кѣнь
 вѣдказуе: И поженъки тоненьки,
 и ушенька кланонъки, и шерсть
 не така, и сама якъ свиня. Г.
 Приїшовъ гость, та на голову кость.
 Приїшовъ, нѣ ситця, нѣ решетця.
 Приїшовъ по хвилѣ, вже мыски по-
 мыли.
 Приїшовъ Спасъ, держи рукавички
 про запасъ.
 Приїшовъ хаты холодити. Kam
 bierze zi hołci.
 Приїшовъ хто-сь, та й ваявъ що-сь;
 поїшовъ бы за нимъ, та не знаю
 за кѣмъ.
 Приїшовъ, якъ слѣпый до фарбы.
 При компаніи давъ ся Цыганъ по-
 вѣсти. Г. См. За компанію.
 Прилигъ, якъ до Ганны Илизъ.
 Прилигъ, якъ пьяный до тыну (пло-
 та). Trzyma się jak pijany płota.

- Прилипъ, якъ слѣпый до тѣста.
 Приложи руку; бо рука не кума.
 Пригълнѣвъ (Притулилъ), якъ горба-
 того до стѣны. (Ни къ селу, ни
 къ городу). См. Пришнѣвъ.
 При мѣнѣ моего небій. См. Свѣй мѣнѣ.
 Приймѣвъ бы въ ложцѣ втопивѣ. *W*
łuszczę wody by go gad utopił.
 Припало ѣму до смаку, якъ муха до
 меду.
 Природу тяжко одмѣнити.
 При своѣй небозѣ добре и въ до-
 розѣ. См. Нема злоя.
 Приспѣчило. — Отъ се (Оце) якъ
 ѣму (ѣй) приспѣчило!
 Присохне, якъ на собацѣ.
 Приставъ, якъ Москаль, (або): якъ
 пеня Московська.
 Присклю, якъ на псовѣ. Г.
 Притулилъ, См. Пригълнѣвъ.
 Притяли ѣму крыла.
 Причепи (Причепили) кобылѣ
 хвѣстъ.
 Причепився рѣсьяхомъ до ѣго.
 Причина передъ очима.
 Пришнѣвъ кобылѣ хвѣстъ.
 Припалося узломъ до гу....
 Пришнѣмили квітку ѣй; нехай тя-
 миться, (або): пришили квітку.
 Про вовка помовка, а вѣвкъ и вро-
 дивсь. (або): а вѣвкъ у кошарѣ.
 Про вовка рѣчь, а вѣвкъ на встрѣчѣ.
O wilku mowa, a wilk tuż. — Lu-
pus in fabula.
 Продавъ пса за лиса. См. Купивъ.
 Про одного жовніра война буде.
 Прозьба мѣсьце мае.
 Прозьба панська рѣвно зъ нака-
 зомъ ходитъ.
 Прозьба стѣну пробивае (перебѣе).
 Прошла уже й Покрова, зарѣвѣ-
 ла дѣвка якъ корова, (що не
 вышла за мѣжъ.)
 Промый чѣло, чи не дасть Богъ
 чѣго?
 Промѣнявъ ремѣнець на лычко. —
Mieniał się stryjek, dostał za sie-
kierkę kijek.
 Пропавъ батько зъ дурными сы-
 нами.
 Пронавъ Козакъ зъ дудами.
 Пронавъ нѣ (не) за цанову душу.
 Пропавъ, якъ зъ воза впавъ (або):
 Пропало, що зъ воза упало. См.
 Що зъ воза.
 Пропавъ, якъ куций (якъ собака)
 на ярмарку.
 Пронавъ, якъ несь въ ярмарокъ. Г.
 Пронавъ, якъ камѣнь у водѣ.
 Пропавъ, якъ у воду впавъ.
 Пропавъ. См. Згинувъ.
 Пропали, якъ рудѣ мыши.
 Просвѣтку не було. — Просвѣтку
 не давати.
 Просили ѣго (ѣй) на выступцѣ.
 Просили, не хотѣвъ; казали, мусѣвъ.
 Проси якъ найбільше; а бери, що
 дають.
 Проханій шматокъ горло дере.
 Прочухана дати. См. Швабу.
 Псовѣ очі, а чортовѣ душу запро-
 давъ.
 Псови голоса не йдуть на небеса.
Psy głos nieydzie do niebios.
 Псы виють, а мѣсяць свѣтитъ. Г.
Psy wują, a miesiąc świeci. См.
 Песъ бреше.
 Псы му за ухомъ виють. Г.
 Пугу! — Козакъ зъ лугу!.. (сирѣчь
 зъ Запорозья).

Пуста голова иї посївіє, иї по-
лысіє.

Пустылся на легкій хлѣбъ.

Пустивь Бѣгъ Микиту на волокиту.

Пусти пса пѣдъ стѣлъ, вѣтъ лѣзе
на стѣлъ. См. Посади.

Пусти уха межн люди, то чинало
учуєнѣ.

Пуѣ на землю, закнѣсь ся ожєню. Г.

Пхається, якъ до свяченой воды.

Пытався чортъ бабы: Що о Бѣгѣ
люде говорятъ? — «Славятъ, ве-
личаютъ». — А що обѣ мѣнѣ? —
«Якось васъ дуже на зубы взя-
ли». Г.

Пыталися дѣдка, чѣмъ бы хотѣвъ
бути? — «Окопомською кобылою,
у мельника куркою, або паньскою
мамкою».

Пытатися у кѣма розума!

Пѣе на вѣвчу шкуру.

Пѣе, якъ по оселедцѣ.

Пьянѣи да дѣти и нехотѣ правду ска-
жутъ. *Dzieci i głupi prawdę po-
wiadaia. In vino veritas.* См. Що
у тверезого.

Пьяницѣ дорога й капля.

Пьяница проспѣться, а дурень иї-
коли.

Пылому море по колѣно.

Пылый на все зѣзволѣе.

Пылый свѣчки не поставиѣ.

Пылый собѣ разумъ вѣдѣрає, а
Бѣгъ ему пѣнонь дає.

Пѣятами накнѣвати (закнѣвати).

Пѣшій конному не товариѣ.

Пѣшки, нема замѣшки.

Р.

Радабѣ душа у рай (до раю), та
грѣхн не пускають.

Радабѣ мама за пана, та пѣгъ не
бере.

Радѣся другого, а смотри своего.

Разъ, два не поможе, то десять
поможе.

Разъ мати родила, разъ умерги
(гинути) треба.

Разъ тѣлько козу на лѣдѣ нагна-
ти можно.

Рана загонѣсь, але але слово иї-
коли.

Рано встѣти, треба ся вмыти и
росчесати. Г.

Ранокъ — панокъ. *Morgensfrunde hat
Sesd im Munde.*

Ранній иташки зубы тереблять, а
пѣзніи — очн. Г.

Ранняя птичка носикъ убѣрає (ро-
тѣкъ прочищає), а пѣзнія очн
(очицѣ) протирає.

Раховати сырѣ, масло, то и пиро-
гѣвъ не ѣсти. См. Болѣтися.

Рахуй гроши зѣ тѣха, не азапѣаєшъ
лиха. См. Привыкай.

Рація рацією; а нѣкода шкодою.
Racya racya, a szkoda szkoda.

Рѣдку ѣсти зѣ панамн; а спѣти
зѣ свинѣамн.

Рѣбѣвъ — на себе ся дѣвиѣ. Г.

Рѣби враже, якъ (що) пѣгъ каже.
I na Rusi robić musi. См. Скачи.

Рѣби, небоже; то й Бѣгъ помо-
же. — См. Дѣй, Боже.

Рѣби крѣвво и ходи невно.

Рѣвнѣи муштутѣ кладутѣ якъ на ко-
ня, такъ и на кобылу. (*Мазеки*).

Рогатинь войтові побратимъ. *Умни.*

Рогатинь мѣстечко въ Бережань-скѣмъ обводѣ (*уездѣ*), надъ потокомъ *Гнилою Липою*, коліеъ було замѣчне. *Илькесичъ.*

Роди, бабо, дитину, а бабѣ столѣтъ!
Роди, бабо, дитину, будетъ паня-кою за годину.

Родомъ куры чубатѣ. Г.

Рожа и межи (мѣст) крапивою зо-стане рожою.

Разгнѣвався; бо муха ёму сѣла на носъ.

Рѣдво яло бы ся, а Великдень не спитъ бы ся. Г.

Розжилаась голота коло болота.

Роззявляє губу жаба на вола; але ёго не зѣсть.

Розкричався, мовъ на батька.

Розлетѣлися, якъ липове кшнѣе.

Розмажъ, та й въ ротъ положи.

Розмовляє, якъ гуска зъ свинѣю.

Въ Галици: Розмовляє, якъ гуся съ пацяткомъ.

Розмовляє (Розмова), якъ съ кобылою въ болотѣ.

Розумному досить. *Sat sapienti.* См. Мудрому довольно.

Розумный молиться, а дурень плаче.

Розумный подъ столъ не ляже. См. Мудрый.

Розумный чоловікъ заздалегідь готуе.

Розумный, якъ той Цыганъ, що, матку бѣе; абы жѣнка ёго боялась.

Розуму багато, а грошей мало.

Розуму до головы нагнати.

Розѣввся, якъ вошь у коростѣ.

Розѣхавсь, якъ верша. (Ласы распустилъ).

Роскошъ творить боль; якъ приходить — смакуе, якъ выходитъ — катуе. Г.

Роспутився, якъ Цыганьска пуга.

Роспутне житѣе въ молодѣсти приносить хоробу на старіи кѣсти. Г.

Россвѣтивъ му свѣчку, що ажъ зъ очей искры летять. Г.

Россмѣявся такъ красно, якъ бы некла не хотѣвъ. Г.

Росстанѣе зъ милымъ смерти ся рѣвнѣе. Г. *Esiden thut Wif.*

Росте, якъ зъ воды, (або): якъ на дрѣжджахъ.

Рости нсу трава, коли мого коня нема. Г. (Хоть волкъ траву ѣжь.)

Ростомъ зъ Ивана, а розумомъ зъ болвана.

Росчесавъ ёй косу до вѣиця; (сирѣчь навѣвъ ёё.)

Рубай коло сука; треба разъ въ сукъ.

Руда (Кровъ) — не вода.

Рука кожда къ собѣ горне. См. Кожда рука. — На свѣй. — Своя рука. — Тягне.

Рука руку мые: абы обѣ були бѣлы. *Ręka ręce myje, a noga nogę wspiera. Eine Hand wäscht die andere.* См. Нога ногу.

Руки бѣлы, а сумѣнѣе черне.

Рушивъ розумомъ, якъ здохле телѣ хвостомъ.

Рыба въ водѣ, а ѣсти ёй годѣ.

Рыба рыбою живе, а люде людьми.

Рыба, свинина не потребуе вина. Г.

Рыба шукае де глыбже, а чоловікъ де лучше.

Рясть. См. Недовго.

С.

Савка въ кутъ, коли гости суть.
Самотою не прожити.

Само ся дае, коли с. Г.

Самъ блудить, а другихъ судить.

См. Зъ другого. — На другого.

Самъ быкъ землю борикае и на
себе кидает. Г. См. Вѣтъ.

Самъ хомьяче, а мене ѣ не баче.

Саниа ѣзда — ангельска ѣзда, але
дѣвчій выворотъ. Г.

Сватъ - не сватъ, абы добрый чо-
ловѣкъ.

Свиня квичить, а въ плѣтъ лѣзе. Г.

Свиня мѣхъ дре, и сама рве. Г.

Свинѣ не до поросять, коли еѣ
смають.

Свое взявъ, та ѣ правъ.

Свое не бачить пѣтъ носомъ, а
чуже пѣтъ лѣсомъ.

Свое святее, чуже найсвятѣйше.
См. Чуже красне.

Свои люде, не Татары: не дадутъ
загибати.

Свѣй домъ не ворогъ: коли прій-
дешъ, то прійме. См. Въ хатѣ. —

Домъ не ворогъ. — Своя хата.

Свѣй мѣнѣ не милый, а при мѣнѣ
ѣго не бѣй. См. При мѣнѣ.

Свѣй не свѣй, а не лѣзь въ горѣдъ,
(або): а въ горохъ не лѣзь.

Свѣй своему завсѣгды радъ. (Свой
своему поневолѣ радъ).

Свѣй хотъ не заплаче, то ся скри-
вить: хотъ ся не скривить, то не
высѣѣ. Г.

Своя рука владыка. См. Кожда ру-
ка. — На свѣй. — Рука кожда. —
Татис.

Своя хата покрывка. См. Въ хатѣ. —

Домъ не ворогъ. — Свѣй домъ.

Свѣдчаться Цыганъ своими дѣть-
ми. Г. См. Здався Цыганъ. —
Хвалиться.

Свѣта вѣнъ (вона) не бачить.

Свѣтъ наставъ — ракъ (пѣтъ) не
свиставъ. См. Якъ ракъ. — Якъ
свѣтъ.

Свѣтъ скаче — свѣтъ плаче. См.
Половина.

Свѣтъ собѣ завязала.

Свѣтъ, якъ банька; а люде, якъ мухи.

Святый спокою, гараздъ съ тобою!
(або): Сиди въ спокою, гараздъ
съ тобою.

Се бѣда, мама Гряця привела, та
не знаеъ, якъ звати.

Се воно буки — барабанъ — баш-
та, шапуючи Бога и васъ. См.

Въ огородѣ. — Се малѣваніи. —

Сокира, мотыка. — Толкуемось.

Сѣгодня панъ, а завтра пропавъ.
(Запорозська приказка).

Сѣго цвѣту по всѣму свѣту, (ка-
жучи про дѣвчати).

Сей свѣтъ позыченный.

Сей свѣтъ, якъ маковый цвѣтъ.

Сѣльска собака най ся меже двѣр-
скіи не мѣшае. Г.

Се малѣваніи потыбенъки. — См.
Въ огородѣ. — Се воно.

Сѣмъ лѣтъ го не бачивъ есмъ; бо-
дай есмъ го бувъ нѣкды не ба-
чивъ. Г.

Сѣмъ лѣтъ гробакъ (хробакъ Г.)
въ хрѣнѣ зѣмовавъ, а смаку не
знававъ. См. Усолодився.

Сѣмъ лѣтъ макъ не родивъ, а го-
лоду не вчинивъ. (або): Сѣмъ

- рѣкъ маку не родило, та голо-
ду не було.
- Сѣмъ миль пѣшки для одной кни-
ки. См. Засѣмъ верстѣ. — Тридцѣ.
- Сѣмъ пятницѣ на недѣлю у ёго.
- Сѣрбай, не дбай; хоть рѣдке, абы
багацько.
- Серела — пѣстѣ; не треба губы
мастити.
- Сердилася баба на торгѣ; а торгѣ
про то и не зна.
- Сердитая собака вѣвковѣ корысть.
- Сердиться: якъ бы ёму пѣстѣ кон-
баеу зѣбѣ.
- Серцемъ любви, а руками трясѣ.
- Серце съ перцемъ, душа съ час-
ныкомъ.
- Сиди въ затѣ, не рышайся.
- Сиди грибе, поки тебе (закѣ ты) хто
здыблѣ.
- Сиди, та грѣйся, плачѣ, та утирайся.
- Сидитѣ, якъ на ножахъ, (або): якъ
на ижурѣ. — *Siedzę jak na szyd-
lach, stoję jak na igłach.* — См.
Ходитѣ.
- Сидитѣ, якъ у Бога за дверми (за
пазухою). *Et left, wie der Herr in
Geheimnis.*
- Сидитѣ, якъ чортѣ на грошахъ у
болотѣ.
- Сикѣ, никѣ на помелѣ, коли во-
ды не було.
- Сила безъ головы шалѣ; а ро-
зумъ безъ силы мѣлѣ.
- Силовыми конемъ не доробишся.
См. Соломянымъ. — Чужимъ.
- Силовыми очима не можѣ ся дов-
го дивити. Г.
- Силою конати колодязѣ, зѣ нѣго
не пѣти.
- Силою милымъ не буденѣ. См. До
милованья.
- Сирота; а губы, якъ ворота. См.
Споможи. — У сироты.
- Скажене (хранѣ Боже) лише сѣбѣ
заразливѣ.
- Скажи правду, та одного грѣха
бѣйся. *Dixi et salvavi animam meam.*
- Сказанѣ, якъ собака.
- Скакати въ грѣчку любить, тѣе то
якъ ёго, зѣ чужою жѣнкою. См.
Якъ бы вѣнѣ ни живѣ.
- Скакати въ сливы, сирѣчь не по-
надати.
- Скачѣ, якъ дѣлѣко.
- Скачѣ, якъ телѣ на посторонку (на
упокѣ). Г.
- Скачи вражѣ, якъ пагѣ кажѣ. См.
Роби.
- Скачу, якъ хлѣбѣ забѣчу.
- Скира (шкура) на чоботы, языкѣ
на подошвы. Г.
- Скѣлько спекла, стѣлько зѣбла.
- Скѣлько смаку, стѣлько ѣ грѣха.
- Скорый (Шандкѣй), якъ черепаха:
(або): якъ ведмѣлѣ за перепелѣ-
цѣми.
- Скудився, студи́лся, ги пѣстѣ, ще
ѣ хвѣстѣ пѣджавѣ. Г.
- Скупый два разы тратитѣ. См. Лѣ-
нивый.
- Скупый збѣраѣ, а ледачѣй пожи-
раѣ. — *Skąpy zbiera, a leniwy
traćca pożera.*
- Скупый не глуный, щодрый не
мудрый.
- Скребнуѣ рѣльки, що ажѣ изѣ ха-
ты втѣкаѣ.
- Скривився, якъ серела на пят-
ницѣ.

- Скрыпыве колесо довше їздитъ, якъ нове.
 Скрыпуче дерево на свѣгѣ довго живе.
 Слабому животовѣ и пироги зава-
 дить. Г. См. Поганому животу.
 Слава бы тѣ пропала. Нехай ся
 прѣчь каже.
 Славни бубны за горами; а прїїди
 ближче — собака шкура.
 Слизка — слизка, грушка — минуш-
 ка, рыба — вода, хлѣбъ — голова.
 Слова до рады, руки до акады.
 Слова масніи, а пироги ідсїи.
 Слова не полова. См. Мова.
 Слова шкоды (не) нагородять.
 Слово вылетить горобцемъ, а вер-
 неться волонъ.
 Слово — не горобецъ: вылетить, не
 поймаешь.
 Служба вольности не тратить.
 Служба — не дружба.
 Слухай багато, а мало говори.
 Слыть (Слызнуть), якъ муха въ
 айму.
 Слѣпый невидющого водить, та
 обидва въ яму повпадали.
 Слѣпый хромого догоняе.
 Слѣпый, хто черезъ решето, (або):
 дальше вѣдъ носа не видитъ.
 Слюнку ковтае. (Съ завистью смо-
 трить).
 Смаку, якъ въ печенѣмъ раку.
 Смаруй хлона лоємъ, а вѣнь смер-
 дить гноємъ.
 Смерти не треба шукати, сама прї-
 їде. Śmierci szukać nie trzeba, za-
 ta przyjdzie.
 Смерть да жона вѣдъ Бога при-
 значена.
 Смерть за плечима, а бѣдѣ веселье.
 Смерть лести не знае.
 Смерть не за горами, а за плеча-
 ми. См. Гадка, — Думка.
 Смерть не перебїрае.
 Смотри желѣзанаго кѣлка, а не
 срѣбнаго. Г.
 Смотри кѣнця кожнїй справѣ. Г.
 Respięc liętem. См. Оглядайся.
 Смотри, мовчи; а свое роби. Г.
 Смотри свого носа.
 Смотри себе — буде съ тебе. Г.
 Смутокъ бы на тѣ темный, та чор-
 ный унавъ! (Не до васъ ваку-
 чи). Г.
 Смѣйся смѣшку, дажъ тѣ кинку. Г.
 Смѣлый, якъ за плотомъ. — Smiały
 za plotem.
 Смѣлыхъ пси кусаютъ. Г. Smiałków
 psy kasaia.
 Смѣшки съ чужою кѣнки: а якъ
 твоя злохне?
 Снуешься мѣгѣ передъ очи, якъ въ
 день, такъ въ ночи.
 Собака лае, а вѣтеръ несе. См.
 Песъ бреше.
 Собака лежить на сѣнѣ, сама не
 їсть и коровѣ не дае. См. И самъ
 не їсть. — Песъ на кости.
 Собацѣ собача й честь (смерть).
 Собѣ, быццо, коло плота; яка плата,
 така й робота. См. Яка кроква.
 Сова хочъ бы лѣтала по пѣдъ не-
 беса, то соколомъ ніколи не
 буде. Sowa choćby pod niebiosa la-
 tała, sokolem nigdy nie będzie. См.
 Коли сова. — Не уродить.
 Сова хочъ спить. См. Спить сова.
 Сокира, мотыка, тоноуецъ — сорока
 ворона, горобецъ. См. Се воно.

Сокира гостра, мотыка ёй сестра.
Соловья казкою не годують.
Соломяный парубокъ золоту дѣвку
бере.

Соломянымъ слугою ніхто не до-
робився. См. Силованымъ — Чу-
жигъ.

Солоха, що людей полоха.

Соль омаста — масло окраса.

Сонце бы ты побилло; — нехай ся
прѣчь каже. Г.

Сонце свѣтитъ, дощикъ крапить,
чарѣвниця масло робить.

Сонце ся въ морѣ купае — сонце
спочило. Г.

Сонъ смерти братъ. *Sen śmierci bra-
tem.*

Соне, якъ съ ковальского мѣха.

Сорока горѣла, бо пити хотѣла.

Сорока скрегоче, гости, каже, бу-
дутъ.

Сорока съ плота, десять на плѣтъ.
См. Не буде Гала.

Соромъ стеръ собѣ съ чола.

Сорочки не мае, а женитися гадае.

Сорочку выкупивъ, а сукманъ за-
ставивъ.

Спаньемъ голоду не перебудешъ.

Спанье не дасть конье (конѣвъ) Г.

Спасенна душа на костыляхъ.

Спасибѣ въ кишеню не кладутъ. См.
Хвальба.

Спасѣвка — ласѣвка, а Петрѣвка —
голодѣвка:

Спасся, якъ ведмѣдь.

Спати до пѣвночи, вытрищивши
очи.

Спився, якъ Беля (Бейза).

Увѣст. 1188 року, Бела, король

Угорскій, увергну Ки. Галиц-

кого Володимера въ темницю,
посадивъ на престолѣ сына своего
Андрѣя, который загостившися
безпечно, напозавъ насильно
надъ Галичанами. — По томъ-то
Белѣ осталась та приповѣдка.
Нмк.

Сни, доню, нехай тобѣ доля росте.

Снить сова, та й куры бачить.

Снить, якъ бы шовкомъ шивъ.

Спящій пестъ не угонить зайця.

Сновѣдали Ильоху вѣдь пять до
уха.

Спокойный, якъ кобеля за возомъ.

Сполка двоухъ годуе. См. Шулька.

Спомѣгся дѣдъ на обѣдъ, а баба на
кисель.

Споможи сиротѣ, выколе тобѣ очн.

См. Сирота. — У сироты.

Справився, якъ кочерга. — См.
Правъ.

Спустился дѣдъ на чужій обѣдъ,
та й своего не ѣлъ. См. Надѣялся.

Срѣбло, золото тягне чоловіка въ
болото. См. Лучша цюта.

Сеунулся зъ глазду.

Ставился якъ левъ, а згинувъ якъ
муха. *Seftyniſt lemnig vor dem Fall.*

Ставиться, якъ окунь протѣ во-
ды. Г.

Ставъ мѣнѣ кѣсткою въ горлѣ,
сѣмью въ оцѣ, хрѣномъ въ носѣ.

Ставъ не свѣй — якъ уконанный —
якъ опареный.

Стала душа на мѣстѣ. Сѣрѣчь:
удовольшився.

Стали яйця курей учить. См. Му-
дрѣйшіи.

Стало на юшку, а не стало на
петрушку.

- Стане шкура за вычинуку. См. Бѣль-
ше заходу. — Не стала шкура. —
Три дни.
- Стара не страшна, такъ молода
кируу гне.
- Стара панѣ все то шіе, то поре.
- Стара правда и старе вино завше
добре, але не стара дѣвка. Г.
- Dawność — świadek prawdy.
- Старого лиса тѣжко зловити.
- Старость не радость, горбъ не ко-
рысть.
- Старый, а не росте. (або): Ста-
рый, а хромае.
- Старый вѣлъ борозны не портить.
См. Волось сѣбе. — И въ ста-
рой печѣ. — И старому собацѣ.
- Старче, село горить! — «А я за-
суму, та й далѣ суну.» См. Дѣду.
- Старшій Галичъ вѣлъ Львова. *Льво-
ва*. Львовъ, надъ потокомъ Полт-
вою, главне мѣсто Галичини
и Володимирцины, будовався,
здається, 1270 року, а Галичъ уже
стоявъ 1140-го.
- Старшій Гриць, якъ Парашка.
- Статокъ робить достатокъ. Г. *Statek
czyni dostatek. (albo): Statkui, przy-
ydziesz do chleba.*
- Стереже ёго, якъ ока въ головѣ.
- Стереженого й Бѣгъ стереже.
- Стережися того, же не мае ні-
чого. Г.
- Стережися того, кого самъ Бѣгъ
назначивъ.
- Сто бабъ — сто немочей.
- Сторонитъ вѣлъ нѣго, якъ вѣвъ
вѣлъ сѣти.
- Сторчъ дивитися.
- Страхъ бѣльшій вѣлъ переполоху
- Стриже и галить.
- Стрижи, не оббѣрай. Г.
- Стругавъ, стругавъ, та й пере-
стругавъ. *Alzi (farf) machi (farf)ig.*
- Ступай зъ дороги; бо вѣде безногий.
- Стусана дати. (або): Стусанѣвъ по-
комитовати.
- Субѣткового дати.
- Субѣтниймъ штыхомъ. — *Sobotni'm
sztychem.* — См. Шіе.
- Судна (Мѣшка) дѣравого нѣхто не
наповнитъ. — См. Дѣравого.
- Судъ екванливый рѣдко буває сира-
ведливый.
- Суженого конемъ не обѣдешъ
- Сукманка не мамка, коли хочеться
ѣсти (коли ся ѣсти хоче. Г.).
- Сукъ на сукъ.
- Суха ложка губу (рогъ) дере.
- Сухій Марець, мокрый Май, буде
жито, кобы тай. Г. Изъ правилъ
(*Rechnregeln*) Нѣмецкихъ крестьянъ:
*Ist März trocken und Mai naß; giebt's
volle Scheffel und den Haß. — Mars ven-
teux, Avril pluvieux, Fond le May
gai et gracieux.*
- Сухо — піднимайся по саме ухо.
- Схилився по вѣльно, та стовкѣ
собѣ колѣно. (На бѣднаго Ма-
кара и шишки летятъ).
- Сховай, що не вадить.
- Съ кого ся насмѣхають, съ того
люде бувають. Г. См. Съ по-
смѣху.
- Съ конемъ не грай, невѣстѣ не
удѣгай, грошей самъ не ховай,
коли не хочешъ шкоды мати. Г.
См. А нѣ на селѣ. — Коня не бій.
- Съ красы не нити воды. См. Кра-
сы.

- Съ палачи собі того не выссавъ. Сѣ вѣтеръ, вѣтромъ жити буде.
 Съ панами рѣдко, а зъ дурнями Сѣла, якъ квочка.
 ніколи не приставай. Сѣчь — мати, а великій дугъ —
 батько. См. Дугъ.
 Съ паньскимъ. См. Ніколи.
 Съ повного легко брати; хочъ Сяка-така напастъ, та спати не
 убуває, не такъ знати. дасть.
 Съ посмѣху люде бувають. См. Съ Сяка-така пѣсенька лучша, кѣжъ
 кого ся. (якъ) сварка.
 Съ прибудку голова не болить. Сякій-такій, абы бувъ, абы хлѣба
 Съ пустонъ столоды не вылетить, роздобувъ.
 хлѣба сова. Г. Сякъ-такъ, абы выжити.
 Съ пѣснѣ слова не выкидають. Сякъ-такъ, абы не по людски.
 Съ сабного, глухого, пѣмого най- Ся рѣчь на двѣчи.
 лучшій чоловікъ для жѣнки.
 Съ старецького сына не буде доб-
 рый гавда. Г.
 Съ тлустого мяса тлуста и юшка.
 Съ тобою говорити тільки гороху
 наѣвшись.
 Съ хама. См. Зъ хама.
 Съ чимъ ся обходимо, тое до насъ
 лише. См. Зъ вовками. — Зъ
 якимъ. *Dis moi, qui tu hantes, je*
te dirai qui tu es.
 Съ мужикъ и насередъ села роз-
 ставайся.
 Съ чужого воза, хочъ посередъ до-
 роги (грѣай, калу, калюжи) вста-
 вай.
 Съ чужого злого учися своего.
 Съ чужого коня и середъ калюжи
 (калѣбухи Г.) злѣзай. *Z cudzego*
konia i w błocie zsiadaj.
 Съ чужой торбы хлѣба не жалуютъ.
 Сыръ только водкладаный добрый.
 Сытый голодному не вѣрить (не
 товарищъ).
 Сѣвъ камѣнемъ. (або): Сѣвъ, якъ
 на лёду, (або): якъ качанъ у го-
 рѣдѣ.
- Така правда, якъ вошь кашляе.
 Таке цѣкаве, ажъ бульки зъ носа
 лѣзуть.
 Такій добрый, ино го до серця
 прикладай. Г.
 Такій жваый, якъ бы зъ ова вы-
 пакъ. *Non plus ultra.* См. Хорошій.
 Такій красный, якъ бы го зъ вос-
 ку ульявъ. Г.
 Такій способный, якъ волъ до ка-
 руцы.
 Такій страхъ, що ажъ сорочка по-
 лотномъ стала.
 Такимъ ся рогомъ чени, якій до-
 ставенъ. Г.
 Такои бѣдному ніколи пѣчото не
 мати. (?) Г.
 Такои ласки найду и въ Параски.
 Таку Богъ коляду давъ.
 Такъ бысь чувъ дзвоны. Г.
 Такъ дбае, якъ несь о пѣту по-
 гу. Г. *Tyle dbam o to, jak pies o*
piętą nogę.
 Такъ ёго люблять, якъ собаки стар-
 ца (псѣ дѣда. Г.). См. Любить.

- Такъ ёму на роду написано.
 Такъ кравецъ крае, якъ му сукна стае. Г.
 Такъ мама казали.
 Такъ моя добра хата, якъ моя комната.
 Такъ нинше, якъ макъ сѣе; прійде читати, якъ въ розѣ не знае. Г.
 Такъ радъ, якъ торѣшнѣму снѣговѣ.
 Такъ ся дробивъ, якъ сѣль на окрошѣ. Г.
 Такъ ся зателѣнавъ, якъ Жидъ. Г.
 Такъ ся тебе бою, якъ торѣчного снѣгу. Г.
 Такъ ся хлѣбъ удавъ, щобъ ся кѣтъ за шкуру (шкуру) сховавъ. Закалецъ на палецъ. Г.
 Такъ тепло, ажъ нара кости ломить.
 Такъ тому радъ, якъ бы му пси обѣдъ зѣдали. Г.
 Такъ то поможе, якъ сухому поцѣль. Г.
 Такъ то правда, якъ пси траву ѣдять. Г.
 Такъ треба, якъ бѣльмо у воко. См. Потребный. — Треба.
 Такъ ясно, хочъ голки збѣрай.
 Тамъ, де велики окна, багато свѣта, а мало правды.
 Тамъ, де сирота зостатися має, лучше, абы камѣнь выросъ.
 Тамъ макогонъ блудить, де макитра рядить. См. Горе. — Де голова. — Лихо тобѣ.
 Тамъ ся лѣниво працюе, де пожитку не чую. Г.
 Та не возомъ же зачешимъ.
 Та не м'ясо пси ѣдять. Г.
 Танецъ не работа; хто не виѣе, то сромота.
- Твердый Русинъ. — Тверда Русь усе перебуде.
 Тебе и святый Петро не зогрѣе.
 Теля не знається на широгахъ.
 Тенде-рендѣ въ макомъ. См. Галицкій. — Тинды.
 Тень-тень; абы збути день.
 Теперъ менѣ не до соли.
 Теперъ удруживъ менѣ, посадивъ на калы!
 Тепле ваше, паноньку, слово.
 Тепло, якъ у бабѣ. (або): Тепло, якъ, за дихимъ паномъ.
 Тернина грушокъ не родить.
 Терни душа въ тѣлѣ; а сорочку воши зѣдали.
 Терни, Козакъ, атаманъ будешъ. (Потернися — слюбится.)
 Терни, Козакъ горе; будешъ нити медъ. (або): Терни горе, ній медъ.
 Тернить ёго, якъ сѣль въ оцѣ.
 Тинды-рынды за три грошѣ. Г. См. Галицкій. — Тенде.
 Тіпунъ тобѣ на языкъ.
 Тиха вода береги ломить, а быстра тамуе. *Cicha woda brzegi rwie.*
 Тиха вода гребли рве. (Въ тихомъ омутѣ черти водятся.) *Stille Wasser ist tief.*
 Тихо, якъ макъ сѣе.
 То бувъ волонъ, а теперъ не хочешъ зостатися конемъ.
 Тобѣ меду, та ще й ложкою.
 Тобѣ смѣхъ, а менѣ плачъ.
 Товариць въ дорѣзѣ мовный стоить за вѣзь смаровный. См. Тогда дорога.
 Товаръ у вѣзѣ, а надѣя у Бозѣ. См. Надѣя въ Бозѣ. — Якъ жито.

- Товче воду у ступѣ. *Wasst mit dem Siebe tragen.* См. Бій бриндаю.
- Товчеться, мовъ свиня у вѣсѣ.
- Товчеться, якъ Марко по пеклу.
- Товчеться, якъ Савка по пеклѣ. Г. См. Шибаеться.
- Тогдѣ бы'мъ ты видѣвъ, коли свою потылицю. Г.
- Тогдѣ вѣнъ буде багатымъ, якъ несь рогатымъ. Г.
- Тогдѣ дали хлѣба, якъ зубѣвъ не стало. См. Не въ часъ. — Що мѣнѣ.
- Тогдѣ деря лубля, якъ деруться. См. Тогдѣ лыка.
- Тогдѣ дорѣга снѣжна, коли розмова потѣшна. С. Товариць.
- Тогдѣ коваль залѣзо куе, коли гаряче. *Эфайде, bis es heiß ist.* См. Коваль клепае.
- Тогдѣ лыка деры, коли ся деруть: тогдѣ дѣвку дай, коли берутъ. Г. См. Тогдѣ деры.
- Тогдѣ любить и сватъ, коли ся добре мае братъ; а коли бѣднѣй, то забуде и братъ рѣднѣй.
- Тогдѣ мама бѣду знае, коли малую дитину мае.
- Тогдѣ мама дурна, коли дитина мала.
- Тогдѣ мѣ губы лижи, коли чорніи. Г. См. Лижи.
- Тогдѣ сиротѣ Великдень, якъ бѣла сорочка.
- Тогдѣ скажешъ «гоць» — якъ выскочить. См. Не кажи.
- Тогдѣ скѣпы, коли на днѣ. См. Якъ есть.
- Тогдѣ сусѣдъ добрый, коли мѣшокъ повный.
- Тогдѣ те буде, якъ на долонѣ волосъ вырасте.
- Того и чортъ въ ступѣ не потрапить.
- Того шукае, що не положивъ.
- То ёго права рука. (або): праве око.
- Тое мѣнѣ ии смербитъ, ии болить.
- Тое му такъ потрібно, якъ лысому гребѣнъ, слѣпому дзеркало, а глухому музѣка. Г. См. Глухому.
- Той дае раду, хто знае правду.
- Той ще не родився, хтобъ усѣмъ угодивъ. См. Еще ся той.
- Толкуемось про ялови гусы, що на псарню лѣтають, та потроху молока носють. См. Въ огородахъ. — Се воно.
- Толкуйся, чорте, за попомъ, а я за тобою. См. Говори.
- Толькѣ воску и ладану.
- Толькѣ въ кавунѣ не загладай. (Споръ до слезъ, а объ закладъ не бѣйся).
- Толькѣ галокъ, що въ решетѣ дѣрокъ.
- Толькѣ до Ильѣ добрый рѣи, а по Ильѣ повѣсь рѣи на гѣлѣ. Г. См. До Ильѣ.
- Толькѣ журитьсѣ, якъ кобыла завернувши въ болотѣ.
- Толькѣ свѣтла и кадила.
- Толькѣ свѣчи и воску.
- Толькѣ снасть ёго зосталася, та ии годя. *Nur Kleinfingerringe.* (Только кожа да кости).
- Толькѣ то роду ии плоду.
- То не въ числѣ. (або): То не до шмыги.
- То не азъ Гринѣмъ справа.

- То не певна птаха. (або): То хитра пташка.
- То пустин слова; бо правды въ нихъ нема.
- Торкни въ стѣлъ, то ся пожицѣ вѣдозвуть. Г.
- То ще тогдѣ дѣялося, якъ шкурый (скирлий) гроши на свѣтъ були.
- То лая зъ некаа родомъ.
- Трафивъ ёго въ седно.
- Трафивъ зъ дощу пѣдъ стрѣху. (Изъ огня да въ поломъ). *Z deszczu pod gębę. Aus dem Regen unter die Traufe.* См. Поправився.
- Трафивъ на злыи разъ. — Трафивъ свѣи на своего.
- Трафилоса слѣпий курцѣ бобове зерно, и тымъ ся удавила. Г. *Eine blinde Hühner findet auch zuweilen ein Körnchen.*
- Треба довго калатати (калякати), що бы бабу ошукати.
- Треба ёму носа утерти.
- Треба жить, якъ набѣжитъ, а не такъ, якъ хочеться. (По одѣжкѣ протягивай ножки). *Die Hühner strecken auf der Erde. Tempora mutantur et nos in illis.* См. Якъ есть.
- Треба знати: по чому локоть. Г.
- Треба йти въ свѣтъ зъ очи. (або): Пойшовъ, свѣтъ за очима.
- Треба му въ сѣмъ пасомъ воду освятити. Г.
- Треба рано встати, абы ёго ошукати.
- Треба разумомъ надточити, де сила не зможе.
- Треба отъ-сее въ коминѣ записати. *Im Schornstein einschreiben.*
- Треба хаты холодити.
- Треба хлѣба и панѣсля обѣда.
- Треба шести, абы лѣнивого звести.
- Треба, якъ пятаго колеса до воза. *Potrzebnyś ty, jak piąte koło u wozu, (albo): jak psu piąta noga.* См. Потребный. — Такъ треба.
- Трѣщи, не трѣщи, морозе, вже минули Водохреши.
- Три бабы да два Жиды зроблять ярмарокъ. См. Два Жиды.
- Тривай лишень, Хомо, Мыколу звалишъ.
- Три дни заходу, а день празнику. См. Бѣльше заходу. — Не стала. — Стане шкура.
- Три дни не живився, а красно дивився.
- Три дни ходу до обѣдъ празнику. Г. См. За сѣмъ. — Сѣмъ миль.
- Трѣмається, якъ рѣсьяхъ (вошь) кожуха. См. Держись. Ученився.
- Трѣмається, якъ слѣпый плота. См. Прилинь.
- Трѣмає, якъ мертвый рукою.
- Трѣмайте мене зъ-заду; бо упаду.
- Трѣмай языкъ за зубами. *Język trzymać za zębami.* См. Вжъ нирѣгъ.
- Три паны, два атаманы, а одинъ пѣдданный.
- Тричи змѣряй, а разъ вѣдрѣжъ.
- Труба на пса, на чоловіка звонъ. Г.
- Труби, Грицю, въ рукавицю.
- Трудна згода, де огонь и вода. Г. *Trudna zgoda ogień woda.*
- Трудно, абы на добро выйшло, що изъ злыхъ рукъ прѣйшло.
- Трудно рану гонти, а не уразити.
- Трудно стати паномъ, а то все пѣде даромъ. См. Якъ будешъ.

- Тряхи, та мнѣхъ; а дѣла нема. Тяжко дѣти годовати, якъ камѣнь
Трясе, якъ молоде тѣло. глотати.
Тугій, якъ сунюня. Тяжко нести, а жаль (шкода) по-
Туди бій, а туди потече. кинути.
Туди-то стежка въ горохъ? Тяжко плавити противъ воды.
Тутъ було, вертѣлося; чортъ знае, Тяжко сѣяти, коли нѣщо орати.
де дѣлося! Тяжко тамъ украсти, де гада (го-
Тутъ умѣра, а погою ще дрыга. сподарь) самъ злодій,
Тутъ-то ти и сѣять, що добре Тяжнемешъ. См. Знатимешъ.
бдѣть.
Тутъ треба побренькати. **У.**
Тутъ треба руки подкладати, а не
дарма гадати. *Ręki tu trzeba* **У** базарѣ два дурня: одинъ деше-
przykładać, nie wiele próżno gadać. во дае, другій дорого просить.
Ты его хрести, а вѣнъ тобѣ: **У**бери пень, буде подобень (хоро-
«Пусти!» шень). См. Прибери.
Ты ёму образъ, а вѣнъ тобѣ дубя. **У**берися, жѣнка, въ кожухъ; бо
Ты мене за чѣнъ, а я тебѣ за во- ты буду бити. Г.
ронку. Г.
Ты на нѣго хлѣбомъ, вѣнъ на тебе **У**бій да и выиграй, умри да й оже-
каменемъ. См. Хто на тебе. нися.
Тыць-тыць губы въ рѣну, нехай **У** Бога все готово.
солодѣють. **У** Бога всѣго много.—**У** Бога все-
мога.
Тыць-тыць, де бузь Гриць. **У**богого и гадузье тягне.
Тѣхъ-то прѣсно, що не кисло. **У**богому мало що бракуе, а за-
Тѣшиться, якъ бы то бузько по- хланному всѣго. Г.
сомъ нескавъ. Г.
Тѣшиться, якъ Жидъ паршамъ, **У**брався въ жупанъ, и мыслить,
(паршамъ). що панъ.
Тютю на тебе! Тютю дурный, на- **У**брався въ правду, якъ Татаринъ
вѣсный, навѣженный! въ зброю.
Тягли ведмѣда до меду, та урвали **У**брався, мовъ муха въ патоку.
уха. — Тягли ведмѣда вѣдъ меду, **У**брався, якъ чортъ на утреню.
та урвали хвѣсть. **У**брати у шоры, сирѣчь обдурити.
Тягне воду на свое колесо. См. **У** вдовы хлѣбъ готовый, але не
Кожда рука. — На свѣй мачѣ. всякому здоровый—*Wdowiec zna-*
Рука кожда. — Своя рука. *laź u wdowy chleb gotowy.*
Тягните, живы, ноки живы. См. **У** вола голова не болѣла, коли ко-
Ційте. рова тѣла родила.
Тяжко вовка за хвѣсть поймати. **У** ворожки хлѣба трошки.
Увязъ, якъ несь на ланцюгу.

- У глухого да німого справы не
допытасяся.
- У голоты нема що молоти.
- У гостыні остатній починай їсти,
а первыи переставай.
- У гостяхъ добре, а дома ще лучше.
См. Всюды гараздъ.
- Ударити лицемъ у грязь.
- У доброй господній нема ніколи
по обѣдѣ.
- У дурня до Юрѣя, а у розумного
до Мыколы.
- У дѣда въ торбѣ не поживишся.
- У дѣтей высоки пороги, а въ ро-
дичѣвъ бодай ще вышчи були.
- У ёго нема девятои кленки въ го-
ловѣ. Радзеу клеркі ти бракніе.
См. А въ ёго головѣ. — Въ голову.
- Уже горло засхло, куды що йшло.
- Уже не надоложишъ упованчи.
- Уже сѣмъ дѣтъ, якъ правды нѣтъ.
- Уживай, Хведьку, то хрѣтъ, то
редьку.
- Уживай свѣта, поки служатъ
дѣта.
- Узришъ вовчу звѣдау.
- Укажи ёму палець, а вѣтъ руку
просить.
- У кіа два кѣнця.
- Україна — пенька рѣдненька.
- Укрутили ёму (ей) носа.
- У людей дѣвокъ сѣмъ, а доля всѣмъ;
а въ мене тѣлькѣ (ино) одна, та
й та негѣдна.
- Улѣзъ у чужу солому. См. Влѣзъ. —
Залѣзъ.
- У лѣнивого усе свято.
- У лѣсъ вовки вѣють, а на нечѣ
страшно.
- У мене того не купити.
- Умерла дитина, та й кумство про-
пало. *Das Kind ist todt, die Gevatter-
schaft ist zu Ende.*
- Умерлого зъ гробу не вертають.
- Умеръ багатый, ходімо ловати;
умеръ убогий, шкода дороги. См.
Якъ умре багатырь.
- Умъ за розумъ зайшовъ у ёго См.
Глуздъ.
- Умыи козухъ, да не помочи. Г.
*Umyj mi kozuch, a welny nie
maczaу.*
- Умѣвъ тамъ влѣзати, та не могъ
перескочити.
- Умѣ вѣтъ зъ чорного бѣле зро-
бити. *Er versteht X für U zu machen.*
- Умѣла готовати, та не умѣла да-
вати.
- У насъ сѣгодня Луки, а нѣ хлѣба,
нѣ муки.
- У насъ така поведенька, де парубокъ,
тамъ и дѣвка.
- У насъ Україна; треба собѣ са-
мому хлѣба укроти.
- У нашого свата усѣмъ одна хата.
- У нашої Катерины весѣлье й ро-
дины. См. Господи допомогай.
- У нѣго душа рогата — тяжко му
сконати. Г.
- У нѣго натура, якъ у тура.
- Унавъ въ гараздъ, якъ сливка въ бо-
лото (або): якъ муха въ сметану.
- Унавъ въ тѣсну дѣру.
- Унавъ еси, жучку, панови въ ручку.
(Казка). См. Попався.
- Унавъ, якъ мѣхъ зъ воза.
- Упертый, якъ Русинъ. *Uparty, jak
Rusin.*
- У печурицѣ родився (щастливъ!).
См. Не говѣшив. — У сорочцѣ

- У полѣ — двѣ воли.
 Урвалась ѣму нитка (кавитка).
 Уродився, оженився, та й вмеръ. *Omnis homo mortalis.*
 Уродила. См. Вродила.
 Уродила, та й не облизала.
 Уродися — влайся; а ий, то скапарайся. Г.
 Уроки на сороки.
 У свѣдка очи, якъ у дѣдка.
 Усе пань; а на греблю чортъ-макого. См. Все пань.
 У сироты два роты; однимъ ѣсть, а другимъ бреше. См. Сирота. — Споможки.
 У сироты тогда Великдень, коли сорочка бѣла. См. Въ убогого.
 У скупого завсѣгда по обѣдѣ.
 Усолодився, якъ червякъ у хрѣнѣ. См. Сѣмь лѣтъ хробакъ.
 У сорочкѣ родився (щастливъ!) См. Не говѣвши — У печуркѣ.
 У страха велики очи. *Strach ma wielkie oczy.* *Der Schreck hat große Augen.*
 Усѣ вони однимъ миромъ мазани. *Homo sum, nihil humani a me alienum puto.* (Terent.)
 Усѣмъ ср..... вои́нка, выбачайте у сѣмь словѣ.
 У сѣрка очей позыча.
 Усяке дѣло майстера боятся. *Das Werk lebt den Meister.* См. По роботѣ.
 Усякъ Еремій про себе розумѣй. (и въ Русск.)
 Усякъ куликъ свое болото хвалить.
 Утѣкавъ передъ вовкомъ, а внавъ на ведмѣдя. — *Uchodząc przed wilkiem, trafił na niedźwiedzia.*
Incidit in Scyllam, qui vult vitare
Charubdin. См. Изъ огня. — Поправився.
 Утѣкъ-не утѣкъ, а побѣгти можно (потюпати вольно.) (Запросъ въ карманъ не лѣзеть). — См. Купити.
 Утопивъ свой маєтокъ въ животѣ.
 Утѣха, якъ съ порожнёго мѣха.
 Утѣхи на годину, а бѣды до смерти.
 Утѣвъ до гапльковъ! — Утѣвъ галки.
 Уха выше лоба не ростуть.
 У хлѣба ноги коротеньки; а якъ побѣжить: то и довгими не наженешъ. См. Хлѣбъ має.
 У цымбалисты нема на чѣмъ сѣсти; а у басисты нема що ѣсти.
 Ученіе свѣтъ, а неученіе тьма.
 Ученому и книги въ руки. См. На ловця.
 Ученый - недоученый горше, якъ простакъ.
 Ученився репьяхомъ, та й держитъся. (або): Ученився, якъ грѣхъ села. См. Держись. — Тримається.
 У чорта въ болотѣ.
 У чужій хатѣ скипка бѣе. *Въ Галиц.* На чужомъ подворью и трѣски быють. См. Хата. — Чужа.
 У яловой коровы молока не вприснешъ.

X.

- Ханьки мнеть; бо дѣла нема.
 Ханали въ ханиці, ханицяжъ по ньцѣ.
 Ханунъ такій, що и зъ рѣдного батька залупить.
 Хата чужая, якъ свекруха лихая. (або): Чужа хата, якъ свекруха. См. У чужій. — Чужа.

- Хати́его. См. Домо́вого.
- Хату да жо́нку все треба покрывати.
- Хвали мене, роте; а нї, то ты роздери. Г.
- Хвалиться, якъ Цыганъ своими дѣтьми. См. Здався Цыганъ. — Свѣдѣться.
- Хвалить, якъ бы медомъ мастивъ.
- Хвальба сорочки не дасть. *Fräulein tustet kein Geld*. См. Спасибѣй.
- Хвалько нахвалиться, а будько набудеться. См. Поки хвалько.
- Хвастливого зъ багатымъ не роспознаешъ. См. Шумъ.
- Хватається, мовъ поповна замужъ.
- Хвативъ шиломъ потоки. См. Вхопивъ. — Не втне.
- Хвоста вкоротити (або): Хвоста вкрутивъ. (Сбить спесь).
- Хибажъ про те намъ розумъ мати, щобъ на кривду брата дбати?
- Хибажъ-то у насъ душа зъ лопуцька, що не хоче того, чого й людська. См. И наша губа.
- Хиба рожна ты захотѣвъ? — См. Чи рожна.
- Хитро, мудро, не великимъ коштомъ. (Недорого и великолѣпно). *Utile et dulce!*
- Хитро, мудро; якъ не даси, то ты выдру. Г. См. Або дай.
- Хлопець волы гонить, а дѣвчина ще ся не вродить, а ёго догонить. Г.
- Хлопець, якъ живе среблю.
- Хлопця корцемъ не мѣряють.
- Хлопъ бодай пановавъ — а силы не мавъ. Г.
- Хлопъ то́лько въ продажѣ має ще во́льность.
- Хлопъ, якъ дубъ.
- Хлосту дати (завлати).
- Хлѣба немного, а я до того.
- Хлѣбъ да вода — бѣдного ѣда, (або): то Козацька ѣда, (або): нема голода.
- Хлѣбъ да квасъ — буде зъ насъ.
- Хлѣбъ въ дорозѣ не затижить.
- Хлѣбъ має роги й ноги. См. У хлѣба.
- Хлѣбъ на хлѣбъ не вадить. См. Кій на кій.
- Хлѣбъ погорѣвъ — не журися, не будешъ го ѣвъ. Г.
- Хлѣбъ святой, даръ Божій. Карай насъ, Боже, їмъ до вѣка. Г. См. Карай.
- Хлѣбъ, сѣль та вода, то Козацька ѣда.
- Хлѣбъ-сѣль ѣжъ, а правду рѣжъ.
- Ходакъ ся находить, нѣжъ ся чобѣтъ зробить. Г.
- Ходи, дурню: перцю, шапрану ти причину. Г. См. На! ѣжъ.
- Ходила три дни, та выходила злыдни.
- Ходи, Петре, до войта.
- Ходить на досвѣтки й на вечорницѣ, щобъ то́лько ѣсти наляницѣ.
- Ходить, якъ блудная вѣвця.
- Ходить, якъ овечка; а буцькис, якъ баранъ.
- Ходить, якъ по бритвахъ. См. Сидить.
- Ходить, якъ теля за коровою.
- Ходячи наѣшся, а стоячи выспинься.
- Хома купивъ, Хома пье и нікому не дае. См. Иванъ.
- Хоре (Хворе) коли не вмере, то роспеститься.

- Хоро́му та старо́му годі завше, якъ Хоть мале, да уаловате. Non multa, малому. sed multum. См. Маленьке.
- Хороша жѡнка, та неохайна, якъ Хоть мы собѣ брать; але наши свия въ золотѣмъ караблѣку. кишенѣ не сестры.
- (Премудр. Соломон. XI. 22). W Хоть не красне; але властне.
- posi godu, we dnie glody, kto sie Хоть нема що бѣги, абы коло кого жени z urody. бѣги. См. Хоть бѣги.
- Хороша, хочъ воды зъ лица на- Хоть (Хочъ) неоматно, та здатно. ийся. Хоть не почесный, але щесный. Г.
- Хорошій, хорошій; бувъ бы ще Хоть не нышно, абы затишно.
- бращій, та вже нікуды. Nec plus Хоть (Хочъ) не радъ, та готовъ.
- ultra. См. Такий жвавий. Хоть не теперъ, то въ четвергъ.
- Хоть безъ зубѡвъ и о еднѡмъ оку, См. Чекае, якъ каня.
- абы сѣго року (вийти за-мѣжъ). Г. Хоть разъ, да гараздъ.
- Хоть бы Жидъ бувъ зъ неба, вѣ- Хоть роженъ (кѡлѣ) ёму на головѣ ршити ёму не треба. тешн; то вѡнъ не слухае; (або):
- Хоть бы еси (бы'сь) чистый, якъ а вѡнъ свое робить.
- лѣдъ, а бѣлый, якъ снѣгъ: то ты Хоть смердитъ, коли смакъ мае.
- обмывлять вѡдъ головы до нѡгъ. Г. Хоть ся переводочѣ, то не утече. Г.
- Хоть бы'сь глядѣвъ по всей Укра- Хоть уроди (родя), та дай. См. Де
- и́нѣ; добра не знайдеши. Г. те ще теля. — Нѣ сѣло.
- Хоть бѣда, то гоць. Хоть черезъ мои ноги, абы не въ
- Хоть (хочъ) верти, не верти; а тре- мою ганчѣрку. См. Коло мене.
- ба вмерти. См. Крути, верти. Хоть щука вмерла, та зубы оста-
- Хоть вѣрякъ, то не потече. лись.
- Хоть вывози цѣлый лѣсъ: то все Хоть бѣги нѣчого, та жить весело.
- буде одинъ бѣсъ. Хотѣвъ ся перекрасти, та сѣ очи
- Хоть (Хочъ) вѣкъ возуля не куй: выштуркавъ. Г.
- мѣнѣ и вудвудъ закуе. Хоче бути газдою (хаашиномъ), а
- Хоть голо, абы весело. не вмѣ коневѣ хвоста завязати.
- Хоть (Хочъ) голъ, да правъ. Хочеться, якъ голому на улицю.
- Хоть (Хочъ) голый, та въ подвѣз- Хоть близько, та слиако; хочъ
- кахъ. См. Голый. далеко, та легко.
- Хоть гѡршій, абы (та) иншій. Хочъ варила-не варила, абы га-
- Хоть (Хочъ) дуй, не дуй: не къ раздъ говорила.
- Рѡзду и́де, а къ Великодню. Хочъ въ Ордѣ, та въ добрѣ.
- Хоть зъ мосту, та въ воду. Хочъ добрый чоловікъъ, — та Мо-
- Хоть иду въ гостину, то беру хлѣбъ скаль.—См. Добрый.
- въ торбину. Хочъ зъ корыта, та до сыта.
- Хоть кѡлѣ. См. Хоть роженъ. Хочъ лайся, та тѡлькѡ не цурайся.

- Хочъ не тече, то капае. *Choć nie ciecie, to kara. Nicht mit Schöffeln, doch mit Löffeln.*
- Хочъ поганю баба танцюе, та довго.
- Хочъ правду женуть люде, алектъ правда завше буде. Г.
- Хочъ пыка въ кровѣ, та наша взяла. (и въ Русск.) *Si vis pacem, para bellum.*
- Хрестить люде, хоть ся ще не уродило. Г.
- Хромого иса легко здогонити, (наздогнати). Г.
- Хто багато говорить, той мало творить.
- Хто багато обѣщае, той рѣдко слова дотримае. Г. См. Лучше не обѣщати. — Хто радъ.
- Хто багато ѣе, самъ себе поѣе.
- Хто багато ѣсть и пие, той въ разумъ не тые. Г. *Pleenus venter non studet libenter.*
- Хто борошно (борше Г.) насыпале, той борошно (борше) и змеле. (Что посеялъ, то и пожнешь).
- Хто бѣду мае, той багато знае; хто гараздъ мае, той мало знае.
- Хто бѣды не знае, нехай мене слытае.
- Хто везе, того й поганяють. (На бѣднаго Макара и шишки летятъ).
- Хто вѣдь страху вмерь, тому бз..... лавонять. Г.
- Хто волохатый, буде богатый.
- Хто въ болото лѣзе, того ще й пхають.
- Хто въ болото лѣзе, тотъ ся покаляе. Г.
- Хто въ бѣдѣ, бѣду стернить; а хто въ гараздѣ, щоби ніколи бѣды не знавъ.
- Хто въ бѣдѣ давъ — два разы давъ.
- Хто въ коршмѣ служить, тому въ броварѣ платять. Г.
- Хто въ лѣтѣ гайнае, той въ зѣмѣ голодуе.
- Хто въ морѣ не бувавъ, той ще гараздъ не молився. *Die Noth lehrt beten.* — См. Бѣда навчить. — Нужда. — Хто не умѣе. — Шкода учить.
- Хто въ печѣ лягае, другого ожогомъ досягае. *Kto płocze płakі, rozumnіe, że każdy taki. Er sucht an- dere hinter dem Ofen.*
- Хто въ пѣрѣй поростае, най на бѣднаго памятае. Г.
- Хто въ рѣду, мусить дати коляду. См. Чекай.
- Хто въ свѣтѣ не бувавъ, той чуда не видавъ.
- Хто высоко лѣтае, той низко сѣдае. *Der Hochmuth kommt vor dem Fall.*
- Хто давъ зубы, дасть и хлѣба до губы.
- Хто дбае, той мае. (або): Хто лба, той ма.
- Хто два зайця гонить, жадного не здогонить. Г.
- Хто добре уїме (вѣзме), той добре несе. Г.
- Хто другому лму копае, самъ въ неи впаде. — *Kto drugiemu dol kopie, sam weń wpadnie.* См. Хто подѣ.
- Хто дужчій, той лѣншій.
- Хто дурневѣ выбачить, мае сто днѣвъ вѣднусту. Г.

- Кто дурнемъ уродився, той и въ
 Кіевѣ разуму не купить. Г.
 Кто здоровъ — лѣкѣвъ не потре-
 буетъ. Г.
 Кто сразу выиграетъ, той на концѣ
 не має что ставить.
 Кто зробивъ, а на ёму окошилось.
 (Въ чужомъ пиру похмѣлье) См.
 Кто квасу,
 Кто зъ Богомъ, съ тимъ Богъ.
 Кто каши наваривъ, той мусить и
 зѣсти. (Кто въ дѣлѣ, тотъ и въ
 отвѣтѣ). См. Якого пива. —
 Якихъ створилисте.
 Кто квасу нанився, а мене оскома
 напала. См. Кто зробивъ.
 Кто кнелицѣ поѣвъ, а кого оскома
 напала.
 Кто кого мине, нехай (най) ногу
 вывихне.
 Кто кодуе, той дома почуетъ; а хто
 дуже простуетъ, той въ дорожѣ по-
 чуетъ. См. Волю коловати — Якъ
 поѣдешъ.
 Кто кому стрыкъ, все му дащо
 тыкъ. (?) Г.
 Кто коня купить, бере и уздечку.
 Кто лихомъ жартуетъ, той ёго коштуе.
 Кто любить ревне, жалѣе певне Г.
 Кто любить свѣтъ, той любитъ
 правду.
 Кто має багацько, той бурчить; а
 хто мало, той мовчить.
 Кто має въ торбѣ, той зѣсть и
 на горбѣ.
 Кто має выкрутъ, не поїде въ пе-
 круты.
 Кто має гроши, той всюды хорошій.
 Кто має пасіку, той має медъ; хто
 має дѣтей, той має смродъ. Г.
 Кто маже, той и ѣде. *Въ Галиціи:*
 Кто посмаруетъ, той поѣде. *Ще*
смієт, der fährt. См. Не помажешъ.
 Кто много має, той прагне бѣльше.
 Кто мовчить, сто навчить.
 Кто мовчить, той двоухъ навчить;
 а хто говорить, той договориться.
 Кто мовчить, то лиха ся збуде. Г.
 Кто на окропѣ спарився, и на зѣм-
 ну воду дуетъ. *Kto się raz sparzył,*
ten się ognia boi. (albo): *Każdy dmie*
na wodę, gdy go ukrop sparzy. См.
 Налякавъ.
 Кто на сонѣлку давъ, той буде на
 нѣй гравъ. Г.
 Кто на тебе камѣнемъ, ты на нѣго
 хлѣбомъ. См. Ты на нѣго.
 Кто на чужій обѣдъ ся спускаетъ,
 той зъ голоду вмераетъ. Г.
 Кто не бере, тому легче.
 Кто не бувъ ніколи добрымъ по-
 данымъ: той не буде добрымъ
 гзодою.
 Кто не важить, той не має.
 Кто не выпьетъ до дна, той не зы-
 чить добра.
 Кто не зазнавъ зла, не вѣѣе ша-
 новати добра.
 Кто не має зброи, най не йде въ
 бои. Г.
 Кто не слухаетъ отца и матери, най
 слуха песьюи шкиры. Г. *Kto nie*
slucha ojca, matki, niechaj slucha
psiey skóry. См. Не хотѣвъ.
 Кто не слухаетъ (не уважа) тата, той
 послухаетъ ката.
 Кто не стойтъ за грошомъ, той и
 шеляга не вартъ.
 Кто не уиѣе молитися, нехай иде
 на море учитися. (Кто на морѣ

- не бывае, вѣкъ не молился). Кто служить зѣ ласки, тому стае
См. Бѣда навчить. — Нужда. — хрѣномъ хлѣбъ паньскій.
Хто въ морѣ. — Шкода. Кто слушае, а хто и окунѣвъ ловить
Хто оре, сѣе: той ся надѣе. Г. слушаючи.
Хто перебѣрае, той перебере (не Кто снѣшить, той смѣшить.
добере). Кто стане вѣвцею, того вѣвки зѣ-
Хто пѣршій, той лѣпшій. дять.
Хто поволѣ ѣсть, той поволѣ ро- Кто стане медомъ, того мухи зѣ-
бить. дять.
Хто пѣдъ кѣмъ лму конает, самъ въ Кто съ псами лягае, той зѣ бло-
ню надае. Г. (Псал. VII, 15) См. хахи встает. Г. Kto ze psy lega, ten
Хто другому. ze pschlami wstaje.
Хто пѣзно ходить, той самъ собѣ Кто съ псами пристае, навчиться
шкодитъ. брехати.
Хто по кладцѣ мудро ступает, той Кто сѣе по Покровѣ, не мае що
ся въ болотѣ не кунае. Г. дати коровѣ.
Хто потонае, той ся бритвы хва- Кто ся зѣ отрубамъ змѣшае, того
тае. Г. Tonacy i brzytwy sie свиной зѣдять.
chwyci. Кто ся лѣчить, того бѣда цѣлчить. Г.
Хто припоминае, той ся допони- Кто ся самъ хвалить, той злыхъ
нае. Г. сусѣдъ мае. Г.
Хто противъ Бога, то и Бѣгъ про- Кто терпитъ, той спасенъ. (За тер-
тивъ нѣго. пѣніе Богъ дастъ спасеніе).
Хто прощо: а вѣнъ про Нали- Кто тримае въ зѣмѣ нѣцуха, той
вайка. мае въ лѣтѣ пастуха. Г.
Хто пытается, той не блудить. Кто умеръ, той въ лѣмъ; а хто живе,
Хто нѣе, тому наливайте; хто не той зѣ нами.
нѣе, тому не давайте. Кто умѣе брехати, той умѣе и кра-
Хто радъ обѣцати, той не мае охо- сти.
ты дати. Г. См. Кто багато. Кто у службѣ не бувае, той и ну-
Хто рано встает, тому и Бѣгъ дае. жды не видае.
Хто робить, той ся доробить. Г. Кто утѣкъ, той и правъ.
Хто сиавій — не мѣдрій — лишь Кто хлѣбъ носить, той ѣсти не про-
старый. сить.
Хто скляный духъ мае, най на чу- Кто ходить по нощи, шукае буко-
жого камѣнемъ не кидает. Г. вон поможчи.
Хто служить зѣ ласки, того мѣ- Кто хоче збѣрати, мусить добре за-
шокъ пласкій. Г. сѣвати (засѣяти). Г.
Хто служить зѣ ласки, тому мило- Кто хоче питлювати, мусить зачека-
серіемъ платять. ти; а хто на разъ, буде зарае. Г.

Хто хоче пса ударити, той кія знайде. Kto psa chce uderzyć, to kiy znajdzie.

Хто хоче свідкомъ бути, треба хрестякъ лизнути. Г.

Хто хоче що справити, треба ся забавити. Г.

Хто часто въ дорожѣ, той буде пѣль возомъ и на возѣ.

Хто чисте сумлѣнье має, той спокійно спати лягає.

Хто чого шукає, той знайде.

Хто чувъ, той ще не бачивъ. Г.
Pluris est oculatus testis unus,
quam auribus decem.

Хтѣвши гараздъ мати, треба ухомъ асемлѣ пріймати. Г.

Худа худоба свого хованья.

Худый песъ не скажется, ино сытый. Г. См. Зѣ жиру. — Не нишанѣ.

III.

Церква горить, а люде руки грѣють.
Церкву облирає, а дзвоницю побиває. — Kosciół obdrzeć, a dzwonnice rozżyć.

Церкву покрывъ, а дзвоницю обдеръ.

Цибудьку, (Дулю, Хвигу) лати пѣль нѣсь.

Цурається, якъ чортъ ладану. См.
Боятся. — Любить. — Не любить. — Чортъ.

Цураха потанямъ очамъ. Г.

Цуръ дурня, та масла грудка!

Цуръ тобѣ, та пекъ тобѣ!

Цыгане! якои ты вѣры? — «А якои тобѣ треба?»

Цыганьска кобыла день бѣжить, а три дни лежить.

Цыганъ межи двома хлѣбами зъ голоду вмеръ; старого не стало, а нового не дѣдавъ.

Цы опиханий, паноньку, ячмѣнь?.. (казка) Г.

Цы ся врачимо (вернемся), цы не врачимо, нехай ся хоть побачимо. Г.

Цытъ, Цвасю! панѣвъ не переслухаешъ.

Ч.

Часомъ и межи крапивою росте кѣйло. Г.

Часомъ зъ квасомъ, порою зъ водою. См. Якъ собѣ поживаєте.

Часта крапля дощу (воды) и камѣнь продѣравить. (або):

Водай камѣнь довбає. (Съ. Латинск.).

Чекає, якъ каня на дощъ. Г. Czeka tego, jako kania dżdżu.

Чекай ряду, достанешъ коляду. См.
Хто въ ряду.

Чемъця нектв.

Черезъ бабины телята не можно въ горѣдь подивитися (Байка).

Черезъ вороги тяжко до некла достатися.

Черезъ святыхъ до Бога, черезъ людей до Цара (Цесара. Г.)

Черезъ сидженѣ не могъ запопасти въ лежанѣ. Г.

Чеши дѣлька арѣдка; бо теплий.
Въ Галиціи: нехъ иде до дѣлька.

Чешися (Чухайся Г.) кѣнь съ конемъ, вѣль зъ волемъ; а свиня обѣ тынь, коли нѣ-съ-кѣмъ. См.

Знай свиня. — Коли ты швець. — Чи бачишъ, чи не бачишъ: то мовчи. (або): Чуй, не чуй; бачъ, не бачъ: а мовчи.

Чи бачъ, яки роскоши; а въ кишень чортъ-ма грошей.

Чи въ камѣнь головою, чи камнемъ въ голову.

Чи все то тое переймати, що на водѣ пливе? (Не каждое лыко въ строку).

Чи є такі пань, якимъ гроши немилы?

Чи зна несть п'ятиницю? *Wie kein Sonntag.*

Чи кунити, чи не кунити; а мого-ричу треба ся напити. Г.

Чи може сова на сонце дивитися?

Чи надовго (Не надовго) старий жениться.

Чи п'є, чи не п'є, то все п'яний.

Чи рада, чи не рада; гайда громада!

Чи роби, чи ходи; а мѣнѣ догоди.

Чи рожна. См. Хиба рожна.

Чистого намисто, якъ позолото.

Чи съ перцемъ, чи не съ перцемъ; абы съ щиримъ (добрымъ) перцемъ.

Чи чортъ видавъ, щобъ ведмѣць щебетавъ?

Чи чуєте, дѣвчата: котра дѣжа почата? — А котора нѣ, то давайте мѣнѣ.

Чиє верем'є, того и погода. Г.

Чи бычки нѣ скакали, а телята наши (будуть).

Чий обѣдъ, а старцямъ лихо.

Чий хлѣбъ їси, того пѣсно співай. См. На чѣмъ возѣ.

Чиабъ гарчала, а твоябъ мовчала.

Чиѧ душа чашныку не їла, не буде смердѣла. Г. См. Не їла душѧ.

Чиѧ агуба, того грѣху повна губа.

Чиѧ справа? — «Войтова». — Хто ю судивъ? — «Войтъ». Г. — См.

Идучи до войта. —

Чиѧ хата, того й правда.

Чиѧ шкода, того й грѣхъ. *Szyja szkoda, tego i grzech.*

Чмелѣвъ слухавъ.

Чого бы слѣначище хотѣвъ, якъ бы плѣтъ видѣвъ?

Чого другого, а сѣго якъ воды.

Чого жалуюнѣ козѣ лѣса? — нехай їсть.

Чого Козакъ гладкій? «Наївсь, заснувъ, нема гадки.»

Чого надто (дуже багацько), того и безроги (сирѣчь свини) не хотять.

Чого не кунити, того и не жалувати.

Чого очи не видять, того серцю не жаль. *Was ich nicht weiß, macht mich nicht heiß.* См. Що не свербить.

Чого прозьба не докаже, то докажуть буги. См. Якъ не даси.

Чого слѣпый плаче? — Бо стежки не баче.

Чого ся Ивась не научить, того и Иванъ не буде вѣсти. Г. *Was Hanschen nicht gelernt, wird Hans das nie lernen.*

Чоловѣкъ тордѣ, коли му ся добре дѣе. Г. *Honores mutant mores.*

Чоловѣкъ за батѣгъ, а жѣнка за пирѣгъ. См. Голый и босый. — Дѣдъ о хлѣбѣ. — Я о цибулѣ.

Чоловѣкъ мыслить, а Богъ радить.
Der Mensch denkt, Gott leitet. (Чоло-
вѣкъ предполагаетъ, а Богъ рас-
полагаетъ).

Чоловѣкъ на свѣтѣ, якъ банька
на водѣ.

Чоловѣкъ не ангелъ, щобъ не со-
грѣшивъ, але и не чортъ, щобъ
не покайся, (не покутовавъ).

Чоловѣкъ не дається, тільки разъ
зъ розуму звести.

Чоловѣкъ собѣ не ворогъ.

Чоловѣкъ, якъ муха; нынѣ живъ, а
завтра гниѣ. Heute lebst, morgen todt.

Чому чортъ мудрый?—«Бо старый.»

Чорна корова, а бѣле молоко дае.

Чорна риза не спасе, а бѣла въ
грѣхъ не введе. L'habit ne fait
pas le moine.

Чорнѣ пѣе. Г.

Чорте! де йдешъ?—«Болото нали-
ти.»—Не буде горѣти?—«Добро
мѣнѣ пакость зробити».

Чорте! на грушъ, тільки мене не
ворушъ.

Чортъ ладону боятся. См. Цу-
рается.

Чортъ не плаче, коли чернець скаче.

Чортъ не спить; але людей зводитъ.

Чортъ по титулѣ, коли нема ні-
чого въ шкатулѣ. Diabeł po tytu-
le, kiedy niema nic w szkatule.

Чортъ свое, баба свое. Czart swoje,
pór swoje.

Чортъ усе чортомъ буде.

Чотири свѣчки (свѣчокъ Г.) спали-
ла, закинь Гриця умыла, а пятый
каганецъ, таки Грицько поганецъ.

Чувъ, що дзвонили; а не знае, въ
котрій церквѣ.

Чуе, де зіймуть раки. Да ist die
Fische begraben. См. Знае, де. — По-
знавъ.

Чуе кѣтъ, де сало лежить.

Чуе муха, де струнъ.

Чужа бѣда — людямъ смѣхъ.

Чужа кошара не наплюдить овецъ.

Чужа хата — гѣрше ката. Cudze ka-
tu rosiegać. См. Хата. — У чужій.

Чуже добро бокомъ выльзе. См.

Чужій хлѣбъ.

Чуже красне — свое найкраще. См.
Лучше мое. — Свое святее.

Чужее лычко. См. За чуже.

Чуже мило, свое наймильше; чуже
святи, свое найсвятѣйше.

Чуже переступи, та не займи.

Чужа руки легкіи, та не пожи-
течныи.

Чужими руками добре гада ловити.

Чужими руками тільки огонь за-
грѣбати.

Чужимъ волонъ не доробинися. См.
Сллованымъ. — Соломанымъ.

Чужихъ богѣвъ шукае, а своихъ
дома мае. См. На що ты.

Чужихъ людей слухай, а свой ро-
зумъ май. См. Людей.

Чужій кожухъ не грѣе.

Чужій хлѣбъ бокомъ выльзе. См.
Чуже добро.

Чужій хлѣбъ найсмачнѣйшій.

Чужую бѣду руками розведу, а до
своеи и ума не приберу.

Чуй. См. Чи бачишь.

Чѣмъ богатъ, тѣмъ и радъ.

Чѣмъ быкъ навикъ, тымъ и реве.

Чѣмъ гѣрщѣкъ накинѣвъ, тымъ и
смердѣти буде.

Чѣмъ дальше. См. Що дальше.

Чѣмъ же потакачь не робѣтникъ?
См. Потакачь.

Чѣмъ не нався, тымъ ся не налы-
жешъ. Г.

Чѣмъ песь старый, тымъ хвѣсть
твердый. Г.

Чѣмъ ся мудрый встыдае, тымъ ся
дурный величае. Г.

Чѣмъ хата богата, тымъ рада.

Чѣмъ хата мае, тымъ гостя прїймае.

III.

Шануй горы, мѣсты; будутъ цѣлы
кости (щобъ цѣлы були кости).

Шафрану (Шапрану) не перетрешъ,
а жѣнки не перепрешъ.

Швабу (Прочухана) дати.

Швецъ знай свое шевство, а у
кравецтво не мѣшайся. *Der*
Schuster bläbe bei dem Schneider. Ne sulor
ultra cuperidam. См. Знай свиня.
Коли ты швецъ. — Чешися.

Швецъ — не купецъ; а коза —
не товаръ (не товарина).

Швидкій (Скорый) якъ черепаха,
(або): якъ ведмѣдь за перепе-
лицями.

Шеньцѣ-веньцѣ; а чортъ у ки-
шеньцѣ.

Шертъ-вертъ, въ черепочку смерть.

Шѣя у неѣ, хочъ обѣдѣ гни.

Шибается, якъ чортъ по пеклѣ.
См. Товчється.

Шило въ мѣшку не встантѣся.

Шити-бѣлѣти; завтра Великдень.
См. Нѣ сѣло.

Шіе, поре — ниткамъ горе.

Шіе субѣтнимъ штыхомъ на не-
дѣльный торгъ. *Robota sobotnym*

*sztychem na niedzielny targ robio-
na.* См. Субѣтнимъ.

Шкода псу бѣлого хлѣба; бо го
не зѣбеть, лише покаляе. Г.
Szkoda psu białego chleba.

Школа учить разуму. *Szkoda, przy-
goda do mądrości droga. Der Schaden*
macht klug. См. Бѣда навчить. —
Нужда законъ. Кто въ морѣ. —
Хто не умѣе.

Школа ходу до поганого роду.

Школа—гола; е де сѣти, а нема
що вѣсти.

Шкуру зъ нѣго здеръ.

Шлахтичь съ перевареной сыро-
ватки (сырватки), шабелька на
лычку, перевесломъ подпереза-
ный. *Szlacheć na jednym ogrodzie*
rówen Wojewodzie. Або ще лучше:
Szlacheć na zagonie gówna się Rani
na tronie. См. Ставился якъ левъ.

Шпетить на всю губу.

Шукае учорашняго дня.

Шукай вѣтра въ полѣ. (Поминай,
какъ звали.).

Шулька(?) двоухъ годуе. См. Сполка.

Шуми до кумы.

Шумъ, що не можна, а кишеня
порожня. *Prasen kostet kein Geld.*
См. Хвастливаго.

Шути глечичокъ, поки ушко одѣр-
вется.

III.

Щастлива година, коли заснеть
вечеромъ дитица.

Щастье му зъ рукъ вылѣтѣло, якъ
птица изъ сѣти. Г.

Щастье на колѣнѣ не ломиться.

- Щастье розумъ вѣдбирае, а не-
щастье назадъ вертае.
- Щастье, якъ тристѣ: кого схоче,
того ѿ нападе.
- Що бабине, то все не таке, якъ
людьске.
- Що бабѣ, то ѿ громадѣ. Was dem
einen recht, ist dem andern billig. Om-
nia honorem suum debeant. — См.
Якъ мы людямъ.
- Що Бѣгъ дастъ, то не нанасть.
Was Gott thut, ist wohlgethan.
- Що буде, то буде; а буде те, що
Бѣгъ дастъ.
- Що було, то бачили; а що буде,
те побачимо.
- Що було, то було; все ся перебуло.
- Щобъ ажъ ворогамъ тяжко було,
та занудило!
- Щобъ ёго лунь ализавъ!
- Щобъ и сѣно цѣле и козы сыты.
См. Жебы вѣвкъ. — И сѣно цѣле.
- Щобъ лихаче знати. См. Абы лиха.
- Щобъ несидячого Татары вхони-
ли. См. Абы нележачого.
- Щобъ нѣ сытъ, нѣ сова не зна-
ли. См. Глядижъ, щобъ.
- Щобъ пазати серцю, не треба и
перцю.
- Що бы'мъ бувъ вѣщимъ, то бы'мъ
бѣды не знавъ. См. Колибъ.
- Що бы то бувъ за швецъ, жебы
кожному на одиомъ конькѣ ро-
бивъ?
- Що бы я могла ся до тебе шиль-
кою пришилити. Г.
- Що вѣльно пѣновѣ, то невѣльно
Ивановѣ.
- Що вѣнъ згадавъ, тогобъ и на во-
ловѣй шкурѣ (шкурѣ) не списавъ.
- Що вѣкъ, то иньшій свѣтъ. Alors
comme alors. Tempori tunc cede-
mus. (vel): Tempora mutantur et
nos in illis.
- Що вѣсъ, то иньшая вѣсъ. Г.
- Що голова, то не хвѣсть.
- Що голова, то розумъ. He glow.
tyle zdań. (albo): Co glowa, to ro-
zum. Quot capita, tot sensus. См.
- Що хатка.
- Що городъ, то поровъ; що голова,
то розумъ. См. Каждый край. —
Що край.
- Що громада скаже, то ѿ панъ не
поможетъ.
- Що (Чѣмъ) дальше въ лѣсъ, то бѣль-
ше лѣсу (дровъ). См. Дальше.
- Що два, то не одинъ. Viribus unitis.
- Що день, то добрыдень.
- Що дурному по розумѣ?... См.
Дурный и въ Кіевѣ.
- Що дурный робить? — «Воду мѣ-
рае». (або): «Плюе, та хапае.»
- Що заробивъ, те ѿ маешъ. См.
Що придбаешъ.
- Що знавъ, то сказавъ.
- Що зъ воза упало, то (вже) про-
пало. См. Пропавъ.
- Що зъ головы, то ѿ зъ мысли.
Was den Augen, aus dem Sinn.
- Що кѣнь, то не свиня; шереть не
така и нога тонка. См. Прійшла.
- Що кому мило, хочъ бы ѿ поло-
вину зогнило.
- Що корчма, то постѣй; що корчъ,
то блуей; крѣпись, а давай їли. Г.
- Що край, то иньшій обычай.
- Що краснѣйше, то смачнѣйше;
що старее, то гѣднее. Г. См.
- Що молодше.

- Що курці сниться? — «Просо.» —
А дівці що? — «Нарубокъ.» См.
Голодній курці.
Що легко прийде, то легко поїде.
Was gekommen, so gegangen. См. Лег-
ко прийшло. — Якъ прийшло.
Що має висіти, то не утоне. (або):
Що увисне, то не утоне. Г.
Що має утонуту, то не увисне. Г.
Що малий панъ влінять, то и ве-
ликий не відойме. См. Най жа-
ба. — Най сліпий. Одинъ дурень.
Що мѣнѣ по хлѣбѣ, коли зубѣ
нема? — См. Не въ часъ. — Тог-
дѣ дали.
Що минуло, то ся забуло. (Что
минуло, то прошло.)
Що молодше, то солодше; що ста-
рѣ, то твердѣ. См. Що красивіше.
Що мѣра, то вѣра. См. Безъ мѣры.
Що на мысли (серці), то й на
языці.
Що написано перомъ, того не вы-
везешъ и волюмъ.
Що на своїмъ смѣтлю, то не згине.
Що на серці, то на серці; а що
у животѣ, то чого тамъ нема?
Що на лву брѣдѣться, то и во снѣ
верзеться.
Що не пѣнь, то батько.
Що не потрібне, того и въ гор-
нець не класти. Г.
Що не свербить, то не кортить.
Wenn es nicht juckt, so kratzt man's nicht.
См. Чого очі.
Що не складно, то й не ладно.
Що нечля, то й негоже.
Що отъ се за ция?
Що платить, съ тымъ на торгъ
учадають.
- Що по-надобѣ, то найдешъ и въ
каловѣ.
Що правда, то не грѣхъ.
Що придбаешъ, те й маєшъ. См.
Що заробивъ. — Якъ дбаешъ. —
Якъ робишъ. — Якъ хто.
Що рада, то не врада.
Що робити зъ бѣды? — «Тра въ
голову заходити».
Що сѣгодня мѣнѣ, то завтра тобѣ.
Що старше вѣдъ розуму? — «Увага».
Що свѣта, то и міра.
Що ступить, то збреше.
Що сужено, то не розгужено.
Що сѣре, то и пѣвкѣ.
Що тамъ чувати коло вашої ха-
ты? — Бякъ чи привыкъ, теля
чи веселиться?
Що то полѣтика? — «Нецира на-
тыка». — А спекуляція? — «Цы-
ганська рація».
Що у васъ чувати? — «Гараздъ,
и зъ бѣдою».
Що у людяхъ ведеться, те и намъ
не минеться.
Що у тверезого на умѣ, то у п'я-
ного на языкѣ. См. П'яни.
Що хатка, то инша гадка. См.
Що голова.
Що червоне, то красне: що со-
лодке, то добре.
Що черезъ пень колоду валить.
Що Якимъ, що Яковъ; що Жидъ,
а що дѣдъ; а що й Запорож-
ській Козакъ. *Примѣч.* займство-
вана изъ старин. думъ; не со-
всѣмъ понятна.

Б.

Бвѣ бы кѣтъ рыбу; а въ воду не хоче,
 Бдѣ, кобыло, хоть еси три дни не бда. Г.
 Бжте борщъ, капусту; бо пироги не суть.
 Бжъ гѣрко, кисло, солово: умрешъ, а не агнѣшъ.
 Бжъ, дурню; бо то зъ макомъ. См. На! бжъ.
 Бжъ коза лозу, коли сѣна нема.
 Бжъ ширѣтъ зъ грябами, держи языкъ за зубами. (и въ Русск.) См. Тримай.
 Бжъ прѣснаки, закимъ будутъ кн-слаки. Г.
 Бжъ, що дають; а роби, що ка-жуть.
 Бжи воши, а се вже и гниды ста-ли бѣти.
 Бѣти, пити було, а принуки не було.
 Бѣтъ, ажъ по за узами лищитъ.
 Бѣхала Хима зъ Ерусалима: вѣзокъ скрегоче, Хима ся реточе. Г.

Ю.

Юльця (Улиця), охотница, та до слѣзъ доводитъ.

Я.

Яблучко вѣдъ яблуньки недалеко вѣдкотиться. Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm. См. Не вѣдкоти-ться. — Не паде.
 Я ёго кладу на полицю, а вѣнъ падае на лавицю.

Я забула, що я хора, — якъ тан-цюй, такъ танцюй.

Язко (я) мовчить, а все знае.
 Языкомъ кленай, а руки при собѣ тримай.

Языкомъ що хочъ роби, (або):
 хоть пани-стару лижъ, а рукавъ воли не давай. См. Губою.

Языкъ доведе до Кіева, а часомъ и до кія. См. Доведе.

Яка бѣла уродилась, така и изгине.

Яка вода, такіи млынъ; якіи бать-ко, такіи сынъ. *Jaka woda, taki młyn; jaki ojciec, taki syn.*

Яка вѣра, така и офѣра. Г. *Jaka wiara, taka ofiara*

Яка голова, така й мова. См. Якіи розумъ.

Яка грушка, така й юшка.

Яка исповѣдь, таке й розрѣшеніе.

Яка кроква, така й лата; яка ро-бота, така й плата. См. Собъ, быцю.

Яка мама, така сама.

Яка неня, така й доня.

Яка плата, така й подяка. — *Jakie gaszenie, takie płaszenie.*

Яка прядка, така й нитка.

Яка пряжа, таке й полотно.

Яка пуга, така й смуга.

Яка пшевица, така й паляница.

Яке дерево, такіи кланъ; якіи батько, такіи сынъ.

Яке житъе, така й смерть.

Яке корѣнья, таке й насѣнья.

Яке поѣхало, таке повернуло.

Яке твое царство, таке й панъ-ство. (або): така й твоя сила.

Яке частованье, таке дякованье.

Яке ѣхало, таке й здыбало.

Яки сани, такі сами.

Якимъ мечемъ воювавъ, тымъ и погибъ.

Якихъ створилисте, такихъ и маєте. (Кониескаго Історія, ст. 245).

См. Хто каші. — Якого пива.

Якій батько, такий сынъ; выдовбали зъ дѣжки сыръ.

Якій дудокъ, такий чубокъ.

Якій дѣдъ, такий ёго й плѣдъ.

Якій дѣдько печений, такий и вареный.

Якій дѣдько съ Химка, така ёго жѣнка. *Similis simili gaudet. Mich und Mich gefellen sich*. См. Зѣйшовся.

Якій кѣнь, така й кульбака. (По Сенюкѣ шанка).

Якій мельникъ, такий млинъ; якій батько, такий сынъ. *Was (schlägt) sich, Was vertägt sich*

Якій панъ, такий ёго и жуванъ.

Якій панъ, такий ёго й крамъ. *Jaki pan taki kram*.

Якій пастухъ, така й череда. *Qualis rex, talis grex*.

Якій пєсь на утрєній, такий и на службѣ.

Якій помагайбѣгъ, такий бодай здоровъ!

Якій пѣнь, таке и благословєнья.

Якій початокъ, такий и кѣнецъ. *Jaki początek, taki koniec*.

Якій розумъ, така й бесѣда. См. Яка голова.

Якій Сава, така ёму й слава.

Якій-такий урядъ лучшій, нѣжъ проста служба.

Якій щєнь, така й яблуня.

Якого пива наваривъ, таке й пій (будешъ пити). См. Хто каші.

Якъ Бѣгъ не схоче, то хоть бы дєсь головъ мавъ, нѣчого не зробишь.

Якъ Божа воля, то вынырнишь зъ моря.

Якъ буде доля, то буде й лѣля.

Якъ було зранку, такъ и до останку.

Якъ бы вѣнь ни живъ, та живъ; абы въ чужу гречку не вскаковавъ. См. Скакати въ гречку.

Якъ бы втявъ.

Якъ бы ёго на сто коней всадивъ.

Якъ бы ёго окропомъ опаривъ (спаривъ).

Якъ бы ёму довгій хвѣстъ, то самъ бы собѣ боки повѣдбывавъ. (Кто есрдить, да не сиклѣнь: тотъ г. . . . братъ). См. Безъ силі.

Якъ бы знатьє, що у кумы питье: тобъ и дѣти забрала.

Якъ бы зъ Богомъ говоривъ.

Якъ бы мѣнь (Колибъ) хлѣбъ та одежа: то и ївъ бы лежа.

Якъ бы не було пива, не було бы дива.

Якъ бы не скрыпка и не басъ: тобъ музыка свинѣ пасъ.

Якъ бы о голову йшло. Г.

Якъ бы примѣвъ—у лозцѣ втопивъ.

Якъ бы святїи домъ перелєтъли.

Якъ бы сѣмъ бабъ до нѣго промовило.

Якъ бы ты ходивъ, якъ ливъ по ду: то для тебебъ лучше було.

Якъ бы у Цыгана той розумъ напередъ, що въ мужика на въ пѣсля.

Якъ бы чоловѣкъ знавъ, що не знає: тобъ и мавъ, що не має.

- Якъ бѣда, такъ до Жиды; а якъ
мнѣ бѣда, нехай дѣдько бере
Жиды.
- Якъ бѣльмо у воцѣ стримить. *Wie
im Staat im Auge.*
- Якъ въ грубѣ несѣ (або): Лежить,
мовъ въ грубѣ несѣ.
- Якъ въ житѣ куколь, то хлѣбовѣ
покой; а якъ дзвонецъ, то ёму
кѣнець.
- Якъ вѣтеръ у полѣ.
- Якъ горохомъ объ стѣну. См. Го-
рохъ. — Мовъ горохомъ.
- Якъ гулявъ, такъ гулявъ: нѣ чо-
бѣтъ, нѣ хазявъ.
- Якъ дамъ тобѣ, толькѣ очима дун-
нешъ.
- Якъ дбаешъ, такъ и маешъ. См.
Що придбаешъ—Якъ робишъ. —
Якъ хто.
- Якъ дерево зотнуть, каждый трѣ-
ски збѣрае. См. Де дерево.—Де
пнуть.
- Якъ добра година, то знайдеться
родина; а въ злѣи годинѣ нічого
по родинѣ.
- Якъ душы настроить, такъ вони
(душы) й грають.
- Якъ дурень зъ печи.
- Якъ дѣдько у греблѣ.
- Якъ е голова, то й носѣ здоровъ.
- Якъ е старе (старше) въ хатѣ: то
бывъ бы; а якъ нема, кувивъ бы;
та нѣгде! Г.
- Якъ есть, то шелестъ; якъ нема,
то скверестъ (скверно). Г.
- Якъ есть, то шелестъ; а якъ скупо,
терши губо. *Mit Vielem hält man
Mund, mit Wenigem kommt man aus.*
См. Тогда скупо. — Треба жить.
- Якъ жѣниться сычъ на совѣ!
- Якъ жито въ обоаѣ, то надѣя въ
Боаѣ. См. Надѣя въ Боаѣ.—То-
варъ у воаѣ.
- Якъ заведуться злыднѣ, хочъ на
три днѣ: то чортъ ихъ выживе
и до вѣку.
- Якъ заграють, такъ танцюй.
- Якъ захоче, такъ и на гору звезе.
- Якъ звакъ, такъ звавъ; абы що
давъ.
- Якъ зъ неба впавъ.
- Якъ Келебердянская верства.
- Якъ Козакъ у луаѣ.
- Якъ коржа, такъ коржа; якъ сне-
чемѣ, такъ и дамѣ.
- Якъ людина не мѣркуе, а всежъ
въ свѣтѣ потальмуе.
- Якъ маешъ зъ кнелымъ молокомъ,
то лучше зъ водою.
- Якъ маешъ кланятися заптю, то
лучше поклонись чоботу.
- Якъ макъ у полѣ.
- Якъ могъ, такъ до помочь.
- Якъ Муринъ нѣколи бѣлымъ, такъ
дурень розумнымъ не буде. *Der
Morgen ist zu schön ist schön ist,
wie der Morgen ist zu schön.* (Дура-
ковъ учить, что мертвыхъ гвѣчить).
- Якъ мы людамя, такъ люде намъ.
См. Що бабѣ.
- Якъ мы о людяхъ, такъ люде о
насъ говорить.
- Якъ мысль, такъ мысль — такъ
буде Перемышль. (Изъ старин-
наго преданія объ основаніи го-
рода Перемышля надъ рѣкою
Саномъ).
- Якъ на долонѣ волосья вырасте.
- Якъ на коровѣ сѣдло.

Якъ напився, то до крыницѣ (кырницѣ Г.) задомъ обернувся. См.

Не плюй.

Якъ наѣлся гарбуза, подивись на вербу, то зновъ стане кортити.

См. Гарбуза.

Якъ не буде Ивана, то не буде пана.

Якъ не даси съ прозьбы, то даси съ принуки; а чого прозьба не

докаже, то докажуть буки (азбуки, писмено). См. Чого прозьба.

Якъ ни живешъ, а все труны не минешъ.

Якъ не коваль, то и клѣщѣвъ (рукъ, молотка) не погань. См. Коли не поѣшь. — Швець, знай.

Якъ не прийме Богъ грѣхъ за жарти: то буде шесту багато.

Якъ не продерешъ очи, то продерешъ кишеню (мошонку. Г.)

Entweder Augen, oder Wuschel los.

Якъ не своій ходитъ.

Якъ не чуетъ, то й не вадить.

Якъ огню стережеться.

Якъ оса — лѣзе у глаза.

Якъ песъ робить, такъ песъ въ чоботяхъ ходитъ Г.

Якъ погано орати, то лучше выпрягати.

Якъ поїде душа по рукахъ, то чортові достанеться. Г.

Якъ посѣявъ, такъ зойшло.

Якъ поїдешъ въ обѣздъ, то будешъ и на обѣдъ; а якъ на простецъ, то у вечері. См. Волю коловати. — Кто колуе.

Якъ правда, то й не грѣхъ.

Якъ прийшло, такъ ся розойшло.

См. Легко прийшло. — Що легко.

Wie gekommen, so gegangen.

Якъ (Якій) прийшовъ, такъ (такій) и поїшовъ.

Якъ шє, то не проливаетъ; якъ бєе, то добре влучаетъ.

Якъ ракъ на мелі.

Якъ ракъ свисне. См. Свѣтъ наставъ.

Якъ робиншъ, такъ и ходишъ. См. Якъ дбаешъ.

Якъ рогожа, на все згожа, и послаться и укрыться.

Якъ рыбу въ сакъ зловить.

Якъ сиротѣ жениться, такъ и поць мала (коротка). См. Коли ся сиротѣ.

Якъ свѣта не бачишъ, — конемъ не вскачишъ.

Якъ свѣтъ наставъ, то ракъ не свиставъ. См. Свѣтъ наставъ.

Якъ снитъ ся, то й верзеть ся.

Якъ собѣ поживаете? — «Отъ часомъ зъ квасомъ, порою зъ водою». См. Часомъ.

Якъ собѣ постелишъ, такъ и выспишся.

Якъ спить, то не ѣсть; а якъ ѣсть, то не дрѣмае.

Якъ съ платка вывинувъ. Г.

Якъ ся звешъ? — «Михайло». — А робити хочешъ? — «Нехайно». — А борщу? — «Не хочу». — А пирога? — «Хоть бы й два». — Г.

Якъ ся знае, такъ ся повертае. Г.

Якъ ся зойде Стрый и Ломецъ (рѣки), то буде свѣту конецъ. Г.

Якъ ся маєте? — «Посередниѣ; якъ учора, такъ и нынѣ». Г.

Якъ ся набуло, такъ ся избуло. Г.

Якъ ся приобрѣло, такъ ся изѣло. Г.

- Якъ ся убравъ, такъ го урачили. Якъ хто дбае, такъ и має. См.
Г. (По платю встрѣчаютъ, а по
разуму проважаютъ). Що приймаешъ. — Якъ дба-
ешъ. — Якъ робиншъ.
Якъ ся чоловікъ гараздъ має, то Якъ хто хоче, такъ по своїй мамѣ
и сусѣдъ буває. Г. плаче.
Якъ такъ, абы за мое стало. См. Якъ чоловікъ жѣнки не бѣе, то
Говори Климе. — Нате и мѣй. въ неѣ утроба росте.
Якъ тамъ бувъ. (Отгадавъ!) Якъ чортъ въ очеретъ улѣзе, то
Якъ тоне, то сокиру обѣщае; а якъ въ котру схоче дулку грае.
Якъ вытягнувъ, то й тонорица жалко. Якъ? — «Я не дякъ, десять разъ
Якъ ты тѣшишся, вороги смутять- говорити; я скажу разъ, але га-
ся; якъ ты смутишся, вороги раздѣ.»
тѣшатся. Якъ я ся гараздъ мамъ, кожний
Якъ тя видять, такъ тя пишуть. Г. мене добре знавъ; а якъ ставъ
Якъ таятъ, та ляпъ; та изъѣла весь убогій, не приходять гости въ
карабъ. мой пороги. Г.
Якъ у воко влѣпивъ! (Попалъ!). Я о цибулѣ, а вѣтъ о часныку.
Якъ умре багатыръ, то за нимъ См. Дѣлъ о хлѣбѣ. — Ты ёму
увесѣ мѣръ; а якъ умре бѣднякъ образы. — Чоловѣкъ за батѣгъ.
(харнакъ), толькѣ нѣтъ да бат- Я таки напьюсь на тебе холодноѣ
ракъ. См. Умеръ. воды.
Якъ умре дитина, то мала щербина; а якъ батько (тата), або Ярёма, Ярёма, посидь лучше дома!
мама, то велика яма. Ярѣ (Весна) нашъ отецъ и мати;
Якъ умѣе, такъ и нѣе. хто не носѣе, не буде збѣрати. Г.
Якъ учистивъ по пыцѣ, такъ толь Я Татарина зловивъ. а вѣтъ мене
кѣ чмелѣвъ слуха. не пустивъ. (Або въ приканцѣ
Якъ Ханъ долѣзе до Крыму. такъ): Тату! я зловивъ Татари-
Якъ хвадивъ, то ажъ пальцѣ знати. на. — «То веда го сюда». — Не
Якъ хорошій, то не жалъ грошей; ведеться бо. — «То держи го». —
якъ поганий, конну ногамъ. Не держитися бо. — «То пусти
го» — Не пускається бо. Г.

Примѣчаніе. Всѣхъ пословицъ и поговорокъ (приповѣдокъ
присловокъ и примовокъ) въ этомъ собраніи 3878.

ЗАГАДКИ.

1. Сутула горбатый, на силу (дуже) багатый; сто коней не повезе, скільки вѣгъ на собѣ понесе.
2. Летѣла тетеря, не вчера, теперя; упала въ лободу, шукаю, не знайду. (або): Летѣвъ птахъ черезъ Божій дахъ; сѣвъ на могилѣ та й каже: Боже мѣй милый! Тутъ моя сила огнемъ сѣла. (або): Лѣзу, лѣзу по бѣлому залѣзу. Щебѣ лѣзъ, такъ боюсь царевыхъ собакъ; бо дуже кусаються. (або): Зъ премудрой птици печені не запечешъ, а зъ премудрого цвѣту вѣника не залетешъ.
3. Летѣвъ птахъ о шести ногахъ, сѣвъ на могилѣ та й каже: тутъ моя сила огнемъ сѣла.
4. Чорненьке, маленьке, що найбѣльшу колоду рушитъ (або): Менше вѣдъ бѣжолы, а найбѣльшу колоду, переверне. (або): Чорненьке, маленьке, хочъ яку колоду, то переверне, (що найбѣльшу колоду рушитъ). (або): Чорненьке, маленьке, хочъ якого пана зъ коня засадить.
5. Стоить божокъ на трѣхъ нѣжкахъ. Царъ каже: «потѣла моя» — Царица каже: «погибель моя».
6. Трахта-плахта по полю скаче. (або): Трахта-барахта. (або): Плахта-тарахта усе поле абѣгае. Г. (або): Дѣраве рядно усе поле вкрыло, Бога просило, щобъ зазеленѣло. Г.
7. За лѣсомъ, за перелѣсомъ (пролѣсомъ) бочка крови мокне. Въ найбѣднѣйшей хатѣ мусять ю мати.
8. Лежить баба. Иде быкъ, та бабу тыкъ.
9. По бѣлому полю чорнымъ макомъ сѣяно.
10. Ходить паничъ по долині, въ червоній жупанымѣ, та все каже: гонки! (або): Баранъ у хлѣвѣ, а роги на дворѣ.
11. Сѣмъ миль мосту; а за тымъ мостомъ цвѣтъ, радується ёму увесь свѣтъ.
12. На стѣнѣ лучокъ, на печѣ старичокъ, держить бабу за чорный ключокъ.
13. Ходить квочка коло кѣлочка; та все квокъ! квокъ! (або): У нашого парубка зъ обохъ бокѣвъ зарубка.
14. Ой на горѣ тай, нѣдѣ гаємъ зигай, нѣдѣ мигаємъ сонай, нѣдѣ сопаемъ ханай. (або): Густый лѣсъ, чисте поле, два соболи, два стекла, труба, бомба, а въ той бомбѣ лепетайло.

15. Не тин мене, не ломни мене, олъаь на мене, та напѣнайся.
16. Побѣгла лепетя: вставайте житинки, сѣдайте на вѣсяники, дога-
няйте шурду-бурду, одиняйте штрики-брики. (або): Пріійшла тем-
нота пѣдъ нани ворота, пытається лепеты, чи дома понура?
17. Що бѣжитъ безъ повода? — (або): Бѣжитъ чечѣтка въ нові во-
рѣтка; вийшовъ чечикъ, давъ ёй мечикъ, вона й стала. (або):
Бѣган чечѣточки скрѣзь нові ворѣточки; хто знае, той припи-
нить. (або): Швидка, прудка, куды йдентъ? А тобѣ, стрижене,
мнжене, на що?
18. Чотыры йдуть, дванадцять несуть; якъ (ле) платити треба, единъ
ся каже. Г.
19. Скунда скаче, рында рые.
20. Въ пѣть положу — мокне, на воду положу — сохне. (або): На
огнѣ умре, на водѣ оживе. (або): Що на огнѣ перетъся, а на
водѣ сушитъся?
21. Пять братѣвъ лазять по хатѣ, горобицѣвъ драти. (або): Чотыри чо-
тыриничка, пятий батурничокъ, тигнуть шинкарочку зъ березничка.
22. Чорну гадюку вѣзьму я въ руку; вона не вкусить.
23. Два пси задрали носы. (або): Стукотий, гуркотий! Куды вы йде-
те? Смалене, малене, на що вамъ те?
24. Нумо лягати спати, мохнате зъ мохнатымъ стуляти.
25. Ходить нанй въ зеленѣмъ шарафанѣ, мотузочкою пѣднерезана.
(або): Шаталося, моталося, пѣдъ припѣчкомъ сховалося. (або):
Пѣднерезаний Степанко по хатѣ скаче. (або): Скручене, зверче-
не, по хатѣ скаче. (або): Шае, шае, пѣдъ порогомъ спать лягае.
(або): Ходить по хатѣ, ходить по лавцѣ, часомъ и по столѣ, а
спить на смѣтьѣ. (або): По землѣ бѣгае, пѣдъ лавомъ лягае.
26. Бѣгти за нимъ, та не знаємъ за кѣмъ.
27. Середъ лѣса, лѣса, лежить имать (скрутенъ) залѣза. (або): За лѣ-
сомъ, за пролѣсомъ рябенъка крайка лежить.
28. Повенъ пенъ головенъ.
29. Безъ рукъ, безъ ногъ, та на тынъ лѣзе. (або): На вѣконъ, на
дверей, повна хата людей (або): У нашего Данила сѣмъ саженой
жила. (або): Жила птичка пустодомъ, звила гнѣздо за дворомъ.
(або): Повна хата горобицѣвъ, та рѣкуды вылетѣть.
30. Бѣленьке, сишеньке, увесь свѣтъ одѣвае. (або): Шанна тоненька,
дѣрка маленька. (або): Залѣзне поросятко, конопляный хвостикъ.
(або): Залѣзне поросятко, портяный хвостикъ, хоть яке море,
то переплыве. (або): Тоненьке, (Чорненьке) маленьке, скрѣзь
тынъ кишечки тягне.

31. На полѣ (горѣ) почовавъ; якъ упавъ, ніхто костей не абіравъ.
(або): Ходунъ, ходунай, весь міръ годовавъ; внавъ, пропавъ, ніхто й костей не поховавъ. (або): Годунъ, годунецъ, сто душъ годувавъ; якъ упавъ, то й пропавъ, ніхто костей не сховавъ.
(або): Бувъ собі панъ лагоданъ; весь свѣтъ годовавъ. Пришлось йому помѣрати, да нікому поховати. (або): Чернець-молодець, по колѣна въ золотѣ стоить.
32. Дорога розлога, на дубѣ ярмарокъ.
33. Костянь, деревьянь (Зубатый костянь) черезъ гору свиній гнавъ.
(або): Маленьке, костянешке, хочъ зъ якого лѣсу густого скотъ выжене. (або): Царъ Костянтинь гонить коні черезъ тынь. (або): Ігнатко безпятко зъ гори свиній турить.
34. Одно каже: стѣймо, друге каже: ходймо, третє каже: Богу помозимось (похванимось). (або): Одно каже: бѣжимъ, бѣжимъ. Друге каже: лежимъ, лежимъ. А третє каже: похитаймось.
35. Стоить у лозѣ, на одній лозѣ.
36. Ревнувъ (Крикнувъ) вѣлъ на сто гѣръ, на тысячу городѣвъ. (або): Видано-не видано, якого некидано; то свѣтій (Нала) кидавъ, щобъ було хороше йому проѣхати. (або): Стукотить, гуркотить, якъ сто коней бѣжить.
37. Що горить безъ пламени? См. 67.
38. Пѣвень співа поки зъ заранья, а далѣ спить, ажъ потѣе. (або): Мати гладуха, дочка красуха, синъ кучерявий.
39. Що то за звѣрь: бѣлий якъ снѣгъ, лонатами ходить, рогомъ їсть?
40. Іде — дѣлъ бабу за руки веде.
41. Двое стоить, двое лежить, нѣте ходить, шосте водить.
42. Лысый вѣлъ усеѣхъ людей звѣвъ.
43. Межи двома торами бьются бараны золотыми рогами. (або): Сѣры воли до Бога реви. (або): Збѣду на мѣсть, потягну за хвѣсть, воно зареве. (або): Лѣзу на новѣсть, потягну за хвѣсть, тягну — кричить, нуцу — мовчить. (або): У Кіевѣ дрова рубаютъ (рублють), а на увесь міръ трѣски лѣтають (лѣтять). (або): Крикнула (Крякнула) утка, на морѣ чутка, (за моремъ чутко): збѣгалися дѣтки, та не одной матки (до одной клѣтки).
44. Середъ хаты сало висить.
45. Живая живушечка на живій колодочцѣ живе мясо їсть. (або): Прійшовъ гость безъ вѣстей: я йому гуску безъ костей; гость наївся та й поійшовъ, гуска цѣла зосталася.

46. Чого ле стѣны не приставишь? (або): Лягла (Лежить) Лася (Гаса, Тася), простяглася: а якъ встане, до неба достане.
47. Безъ рукъ, безъ ногъ, безъ тѣла, безъ души, однако рву сердце и рвати мушу.
48. Черезъ море куній хвѣстъ.
49. Безъ рукъ, безъ ногъ, на хату (гору) дереться (або), а на гору выльзъ (на нѣдъ выльзъ, Г). (або): Летѣвъ горобецъ черезъ хлѣвецъ, та въ гору хуръ-хуръ! (або): Батько (Отець) лежить въ повитю, а сынь нѣйшовъ по свѣту. (або): Тѣлькѣ що (Поки) батько уродився (народився), а вже сынь по свѣтѣ находився. *Въ Галицѣ*: Нѣмъ ся отецъ уродить, вже сынь по свѣтѣ ходить.
50. Сытый кусокъ нѣдъ тыномъ скаче.
51. Сидить баба на починкахъ, аъ середины канае.
52. Е у насъ такій кѣнь, що нѣдъ себе мече гнѣй.
53. Круть-верть, въ череночку (нѣдъ черепочкомъ) смерть. (або): Чорненькій собака весь домъ стереже.
54. Лежить быкъ, осмаленый бѣкъ. (або): Лежить вовчокъ, засмалить бочокъ.
55. А безъ чого свѣтъ не буде?
56. Торохъ-торохъ, посынався горохъ. (або): Ъхавъ Волохъ, розсынавъ горохъ; стало свѣтати, нѣчого збѣрати. (або): У бѣлому полѣ попутани коні: узлики злати, нельзя розвязати (або): Вѣйшли Нѣмці въ наши сѣньці; вузлики знати, та не можно розвязати. (або): Приѣхавъ гость, та й сѣвъ на номость, роспустилъ коні по всѣй оболонѣ. (або): Приѣхали (Наѣхали) Нѣмці нѣдъ наши сѣньці, роспустили коні по всѣму полю. (або): Приѣхали гости, роспустили коні по всѣму свѣту. (або): Певна пѣчь палыницъ — посерединѣ кнынгъ.
57. Вѣленьки щенята зъ нѣдъ печи брешуть. (або): За лѣсомъ, за перелѣсомъ (пролѣсомъ) бѣле платя (шнуръ платя) висить, (або): бѣлыи хустки висять, *Галицк.*: бѣлыи хуста висять.
58. Прішло безмозке, выѣло безъ ложки. (або): Безмозкій, та выѣвъ безъ ложки. (або): Чорный волокъ вынивъ воды ставокъ. (або): Сидитъ Гаврило, замазанѣ рыло.
59. Сидѣвъ нѣвень надъ кручею, заткнувъ горло онучею.
60. Середъ лѣса, лѣса, висить красна шемика.
61. Що росте безъ корня (кореня)?
62. Шило-вило, зоговило, по нѣдъ небеса ся вило: въ лѣтѣ сѣває, на зиму насъ покидае. Г.

63. Латка на латцѣ, а голки не було.
64. Тарасова дочка, тарасомъ трасла, сѣмъ сотъ сорочокъ до воды несла.
65. Прійшовъ чернець до чернати, ланъ чернатию по мордыцѣ. (або):
Сушу, посушу — Трохимъ сяфється.
66. Попизче пояса, повыше колѣнъ; якъ те кличуть, що хлонцѣ
руку тычуть?
67. Що горить безъ пламени?
68. Мовчить, а сто дурнѣвъ навчить.
69. Е у насъ такий баранъ, що у ёго сорокъ ранъ.
70. Якъ бы не дѣдова товчачка, то зробилабъ бабина молначка.
71. Чотыры браты усе бѣжуть, а пѣколи себе не здогонють; (а нѣг-
ды, нѣгды здогоняться. Г.) (або): Бѣжать йидки на выпередки;
одинъ другого не дожене. (або): Два браты втѣкають, два дога-
няють.
72. Що въ хатѣ на похватѣ?
73. Хто на хату горбомъ стоить?
74. Хто плаче безъ голосу?
75. Лѣзу, лѣзу по залѣзу, на мясну гору залѣзу.
76. Въ лѣсѣ росло, листокъ лѣгло, теперъ носить душу й тѣло. (або):
Въ лѣсѣ росло и листья було, а теперъ носить душу й тѣло.
77. Лѣгѣвъ птахъ на семи ногахъ, сѣвъ на могилѣ та й каже: Боже
мѣй милый! Яку ты мѣнѣ волю давъ надъ панами, надъ царями;
тѣлько не давъ воли надъ цукою въ морѣ (щобъ плавати и у
морѣ). (або): Хто мене вбѣе, свою кровь пролѣе. (або): Боже мѣй
вышній! Чи я въ тебе лишній? Давъ мѣнѣ царя въ гѣродѣ, та
не давъ рыбы въ водѣ.
78. Поле дубяне, само косяне; а выйде живе.
79. Корова сива горы позбивала, прійшла до дому (домѣвъ. Г.), та
й зарычала. (або): Плыве щука зъ Кременчука; куды плыве —
трава вяле. (або): Чотыри чотырѣчки, пята бандурочка, шес. й
простый, сѣмный острый. (або): Щука бране, лѣсѣ вяне, на ты тѣ
мѣстѣ гѣродѣ стане.
80. Виса висѣть, хода ходить, Бога просить, щобъ виса впала, (а ходъ
щобъ збѣла).
81. Посередѣ (Насередѣ) села зарѣзано вола; въ кожній (кождѣй)
хатцѣ по бокатцѣ.
82. Жѣноче ремесло: кругомъ шерстью обросло, посерединѣ дѣрка.
83. Больше вѣдъ коня, меньше вѣдъ саней.
84. А въ нашихъ панночокъ по сѣмдесять сорочокъ; вѣтеръ повѣе,
тѣло видно. (або): Сидить панъ на орданѣ, языкомъ подперезана

- (або): Сидить баба на ганяхъ, на дванадцати ногахъ. (або): Сидить баба на кію, дожидае сына Северина изъ Бѣлай города.
85. Що въ хатѣ цѣлуютъ?
86. Бери — квінчить, клади — квичить, лини — мовчить.
87. Двое поросятко, а чотырѣ хвостика.
88. Шило - вило, мотовило, по підъ небо (небесами) ходило. По Нѣмецки говорило, по Турецки заводило (закладаю).
89. Игнатко, при землѣ не знатко. (або): Игнать, мохнать, при землѣ не знать.
90. Криву кривулечку черезъ тысь та въ улочку, та въ багатый двѳръ. (або): Що треба для обѣду? (або): Коло ямы, ямы, сидятъ дѣвы зъ кіями. (або): Коло ямы съ кузубами.
91. Двадцять красныхъ, тридцять сильныхъ, пятьдесятъ мудрыхъ, а сто дурныхъ.
92. Ходить холопъ по долині, въ одній чоботинѣ, а все поле гуць, гуць! (або): На головѣ ярмарокъ, на животѣ шарварокъ, міжъ ногами гвалтъ!
93. Стоить півень на току, въ червоному колнаку. (або): Маленька закинувъ бочку на вышук. (або): Підъ однимъ колнакомъ сѣмъ сотъ Колакѳвъ. (або): Стоить стрѣла середъ двора, а въ той стрѣлѣ сѣмъ сотъ и двѣ. (або): Стоить пазка, на ѣй галка: могу присягти, що въ ѣй до тысячи. (або): Стоить при дорогѣ на одной ногѣ: головка мала, а въ ѣй тьма. (або): Стоить церква безъ верха, у ѣй людей безъ числа. (або): Молодой кричить, що не сторчить, а старый стогне, що не зогне.
94. Бѣгунцѣ бѣжать, рекуницѣ ревуть: сухе дерево несутъ (везуть).
95. По землѣ бѣгае, підъ лавою лягае.
96. Трахъ-тарарахъ, горолъ на горахъ. (або): Крутиться, вергиться; берега держиться. (або): Мой братъ Кондратъ, на горахъ, на водахъ, на залѣзѣ, на талѣзѣ, на рачачій полѣ. (або): Стукотить, гуркотить, сто коней бѣжить: треба вѣдати, погадати, що имъ ѣсти дати.
97. Жовта куриця підъ тыномъ кублится. (або): Дѣвка въ коморѣ, косы на дворѣ.
98. Спый вѳтъ выний воды повенъ двѳръ (повенъ дѳлъ Г.)
99. Лыкомъ влязане, у лыкахъ ходить, підъ лыкомъ сонть.
100. Пыталася швидка свирка: чи е ханко дома?
101. Лѣсомъ иде, не трѣсне; водою иде, не плюсне, (а водою не хлюпне). (або): Водою иде, не хлюпне; очеретомъ иде не шелесне. (або): Лысый вѳтъ у ворота загляда. (або): Лысый вѳтъ

черезъ болото рѣвъ. (або): Черезъ тынъ лысый вѣтъ дивиться. (або): Лысый вѣтъ скрѣзь заборъ (ворота) дивиться. (або): Ъхавъ чумака, та ѡ ставъ; бо волѣвъ потерявъ. (або): Приѣхавъ гостя, та ѡ сѣвъ на помость, роспустивъ коня по всей ободолѣ. (або): Постелю рогожку, посыплю горошку, положу крайчикъ хлѣба. (або): Цапъ по полю басуе, зъ цаненятами гарцюе; поти буде гарцювати, поки вѣвкъ не стане спати. (або): Ъхавъ Яшка-Семерянка, за нимъ блжолы: гу-лю-лю!

102. Въ чѣмъ на свѣтѣ бѣльше хрестѣвъ?
103. Стоять вины, на вилахъ коробъ, на коробѣ махалы, на махалахъ зѣвалы, на зѣвалахъ шмаркалы, на шмаркалахъ дзеркала, а на дзеркалахъ ель.
104. Чорне сукно лѣзе въ вѣкно. (або): Чорна корова усѣхъ людей поволола. (або): Чорна корова усѣхъ людей поборола; а бѣла корова усѣхъ людей повозвола. (або): Чорна корова усѣхъ людей сборола; а бѣлый вѣтъ усѣхъ людей взовѣвъ.
105. Прийшовъ хтось, та взявъ щось; бѣтъ бы за нимъ, та не знаю за кѣмъ?
106. Красенькій пѣтушокъ по жердочцѣ скаче.
107. Нѣ вѣконъ, нѣ дверей: повна церква людей. (або): Повна хата людей, а безъ вѣконъ и дверей. (або): Пѣдъ хвостомъ, до горы хвостомъ. (або): Коло вуха заверуха, коло носа завилоса, въ штаняхъ простяглось.
108. Положивъ тверде, вынявъ зовьяло, а съ кѣнця капа.
109. Чотыри четверянки, пята птерника, шосте остре, сѣме просте. (або): Що на дѣрцѣ стоить?
110. Одно каже: колибъ день; друге каже: колибъ нѣчь; а третье каже: якъ буде, такъ и буде.
111. Одно каже: свѣтай, Боже; друге каже: не дай, Боже; третье: мѣнѣ все рѣвно (однаково), що въ день, що въ нѣчь. (або): Одно просить: свѣтай, Боже; друге просить: смеркай, Боже; третье мовить: мѣнѣ все одно, якъ въ день, такъ въ нѣчи.
112. Изъ дерева выросло, а зъ кишенѣ вылѣзло. (або): Дѣдъ бабу нагнувъ, повночку продувъ, солоденько выкусивъ.
113. Стоить дѣдъ (цапъ) надъ водою, колыває бороною, (або): Бочка на боцѣ, а зверху вовчий хвѣстъ. (або): Що надъ водою найвыше?
114. Двома вузликами все поле застѣю. (або): Два вузлика все поле освѣтять. (або): Два вузлика маю, все поле застѣваю. (або): Шерсть зъ шерстю стуляється, грѣшне тѣло ховається. (або): Голе ховае пѣдъ мохнате.

115. Що въ хатѣ е не тесане?
116. Ой що цвѣте, та безъ усякого цвѣту?
117. Повна пѣчь пазышцы, посерединѣ книшѣ. (або): Стоять хлѣвець, поленъ овець, а мѣжъ ними одинъ боркутунецъ (баранецъ).
118. Чорненьке, маленьке, увесь свѣтъ провѣдало (усе поле оббѣгало), у Царя (у пана) оббѣдало. (або): Чорненьке, маленьке, весь свѣтъ оббѣга, у пана оббѣда, а часомъ у насъ.
119. Маленьке, кругленьке: на столѣ не бувало, а весь мѣръ зготовало.
120. Голову стало, серце выняло, питъ ёму дало, говоритъ везѣло.
121. Прійшовъ парубокъ до дѣвки: дай, дѣвоко, дѣрки!
122. Межъ двома дубками завязало порося (теля) зубками.
123. Мудрый мудрець гускою ореть.
124. Бѣлее поле, гусь на ёму оре, чорне насѣище, розумный ёго сѣе (мудрый го сѣе. Г.) (або): Бѣла рилля, чорне насѣишныя: хто высе — посе, хто зна — одгада (а кѣнця иѣтъ, нема).
125. Безъ души, безъ тѣла, за сто миль залетѣло.
126. Стоять при дорозѣ, розложивъ обѣ позы. Прійшовъ хлопъ, межъ ноги ліонъ: Щастье дай Боже!
127. Безъ рукъ, безъ ногъ, сорочки проха. (або): Корова лежить, а шкура (теля) до воды бѣжить.
128. Прійшовъ хтось, та взявъ щось: бѣгъ бы за нимъ, та не знаю за кѣмъ.
129. Выйшовъ дѣдъ у сѣмдесять лѣтъ, вынесъ унучку старѣйше себе.
130. За лѣсомъ, за пролѣсомъ шевцѣ шкуру мнуть.
131. Сѣмъ миль мосту, а за тымъ мостомъ цвѣтъ, радується ему увесь свѣтъ. (або): Стоить (Лежить) мостъ на сѣмъ веретѣ, а въ концѣ стоить хрестъ. (або), на тымъ мосту цвѣтъ на увесь свѣтъ. (або): Сѣмъ миль мосту; та край мосту (красный) цвѣтъ на весь свѣтъ. (або): Сѣмъ миль мосту, на концѣ мосту ливина, на той ливинѣ цвѣтъ на весь свѣтъ.
132. Загадаю загадку, закину загадку. Нехай моя загадка та на дѣто лежить.
133. Въ день колесомъ, въ нѣчь якъ ужъ: хто угадае, буде мой мужъ.
Съ Польскаго.

W dzień kołem, w nocu jak wąż:
Kto zgadzie, będzie mój mąż.

134. Куцый собака на воду гавка.
135. Двадчи родиться, а разъ померъ.

136. Беакосте, безмоате, все море переплыве. (або): Беакостый Марко переплыве море шарко.
137. Що найкрасивѣйше по смерти? (або): Хто въ баню иде чорный, а зъ бани красный? (або): Безъ крови, безъ сердца, по столу несеться.
138. Сѣре сукно лѣзе въ окно. (або): Прійшовъ хтось, принёсъ щось: поійшовъ бы туды, не знаю куды.
139. Стоить дубъ, а въ дубѣ дванадцать гѣлякъ, а въ каждой (кожній) гѣлѣ по чотыри (штыри) гѣладѣ, въ каждомъ (кожнѣмъ) гѣладѣ по сѣми птахъ.
140. Зоря, лоряныця, красна лѣвыця ключи згубила, сонце вкразо, мѣсяць сѣкте.
141. Маленькій погребецъ повенъ яецъ. (або): Гляну въ погребецъ, аякъ тамъ два ряда яецъ. (або): Погребецъ, а въ нёмъ два ряда яецъ. (або): У нашего дядька бѣлыхъ курей грядка.
142. Лану, лану по лавицѣ, та налпанавъ мохнатыцю, вложивъ голышъ. (або): Войшовъ у хату, ухонивъ мохнату, та вложивъ голѣ, щобъ тепло було. (або): Заплету хлѣвецъ на пятеро овецъ.
143. Шуварова сестра шуваромъ яшла, сѣмъ сотъ сорочокъ на собѣ несла.
144. Иду — не берегомъ, кину — не деревомъ, беру (йму) — не курье, скубу — не пѣрье.
145. Подъ хвостомъ яйце зъ хвостомъ. (або): Бѣде, якъ мукѣ — не мукѣ; хвѣсть має якъ мышъ — не мышъ.
146. Конецъ села забито вола, до каждой (кожнов) хижки тягнутъся кишки.
147. Що росте до горы? (або): Хитю, хитю, повна скрыня океаниту. (або): Мету, мету, не вымету; несу, несу, не вынесу.
148. Бѣгли два псы, позадырали носы.
149. Баранчикъ вертять, ягничка тернить.
150. Дежнѣ подъ хвостомъ та й крутить хвостомъ. (або): Ходе ходять, виса висить; виса впаде, ходе зъѣла (взяла).
151. Сама панна нага, а въ серединѣ рубаха. (або): Самъ голый, а сорочка въ пазуѣ.
152. Маленьке, кривеньке, а усе поле збѣгае (злѣтае). (або): Кривеньке, маленьке, хочъ яке поле перескочить (все поле спурляє).
153. Стоить лѣсочка, на той лѣсочцѣ нѣ тучечка, нѣ болячечки, толькѣ наверху кѣточка.
154. Сива кобыла по полю ходила; зъ поля прійшла, по рукамъ поійшла. (або): У станѣ плодилось, въ лѣсѣ родилось, а на рукахъ скаче. (або): Въ лѣсѣ рубається, въ станѣ кохається, на рукахъ

хитається. *Галиція*: Въ лѣсѣ росло, на полю ся пасло, на граціѣ сгло, на столѣ ся трясло. Пѣлъ коні лггае, до сусѣды бѣгае. (або): Въ станѣ ся кохало, на рукахъ сѣвало. Хто буде знати, буде добре казати.

155. Сорока летить, а собака на хвостѣ сидить. (або): Отъ така куконочка! (Говоря это загадывающій показываетъ ладонь, какъ мѣру) Отъ такіи кукунецъ! (Тогда показываетъ руку до локти).
156. Що плаче, а слезъ не має? (або): У лѣсѣ зтато, на дрѣвотнѣ взято, на рукахъ плаче. (або): На рукахъ древо пѣснѣй сѣває; коні на барана хвостомъ кивае. *Съ Польскою*.

Łagodnie drzewo wesoło śpięwa,
Koń nad baranem ogonem kiwa.

157. Въ чѣмъ половы не має?
158. Летѣло безъ крылъ, упало безъ ногъ, варикъ поваръ безъ огню, їла накі безъ рота.
159. Бѣгъ несеъ черезъ панскій овесъ; доганяйте пса, щобъ не поколотивъ овса.
160. Иде чоловікъ у лѣсъ — дивиться въ село. Иде чоловікъ до села — дивиться у лѣсъ. (або): Межъ двумя (трѣма) дубами завязло теля (поросѣ) зубаяи.
161. Въ водѣ росте, а воды бонться (або): Въ водѣ росте, у водѣ кохається; у воду впаде, воды зликається.
162. Стоить дерево середъ села, а въ кожній хатцѣ по гѣлячцѣ. (або): Стоить дубъ — стародубъ, на томъ дубѣ птиця — вертишныця; ніхто ёѣ не достане, ні царъ, ні цариця. (або): Куды воно? — «До дому.» — Вѣдкѣмъ? — «Зъ дому.» — Чого? — «Само не зна. Отъ такы!» — (або): Мету, мету, не вымету; несу, несу, не вынесу. Пора прійде, само выйде. *Галиція*: За лѣсами, за горами золота дѣжа киче. (або): За лѣсомъ, за пролѣсомъ червоне платня (червона, золота дѣжа входить).
163. Що мужикъ додолу (долѣ Г.) кидаетъ, те панъ въ хустку ховае.
164. Чорне якъ крукъ, бѣле якъ снѣгъ, просте якъ стрѣла, криве якъ коса. (або): Чинжирочка невеличечка, а пиндикъ отъ такіи.
165. Два голуба по-водѣ землею ходять.
166. Сѣмъ сотъ поросятъ всѣ рядомъ лежать.
167. Семдесятъ поросятъ одну матку ссуть. (або): Семдесятъ соколятъ на одной подушцѣ спяють.
168. Скѣлько на небѣ зѣрокъ, стѣлько на землѣ дѣрокъ.

169. Дѣти батька родили.
170. Чотыри полы пѣдѣ однимъ брилькомъ. (або): Стоить дубъ, на дубѣ липина, на липинѣ конопля; на коноплѣ глина, на глиниѣ капуста, а въ капустѣ свиня. (або): Е у насъ бучокъ, а на бучку яворецъ; на яворцѣ конопка, на конопцѣ глинка, а на глиницѣ млачка, а у неѣ хвостачка.
171. Баба лежить, а въ ёѣ слезить.
172. Прійшовъ кумъ до кумы; дай, кумо, жилю похитати. (або): Прійшла кума до кумы; дай, кумо, хиты похитати. (або): Лѣзь на мене, не бѣйся мене, зженешъ охоту до крѣвавого поту.
173. Межи двома дубами клада вѣвкѣ зубами. (або): За лѣсомъ, за пролѣсомъ (перелѣсомъ) безъ черева сучка (суха дзява, собака) бреше.
174. Чотыри чотырки, двѣ ростопирки, сѣмый вертунъ. (або): Штыри тыки, два патыки, сѣмый замахайло. Г.
175. Сивы кабаны усе поле залягли.
176. Суть то росохы, на росохахъ калобецъ, на калобцѣ драбинка, на драбинцѣ горка, а на горцѣ жердь; на тымъ жердью дики пташки лѣтають, але крылець не мають.
177. Пѣдѣ стогомъ вѣвки дохнутъ. (або): На полѣ почовавъ; якъ упавъ, нѣхто костей не збѣравъ. (або): Що въ водѣ не тоне, а въ землѣ не гнѣе?
178. По спинѣ дорога, коло пуна тревога, мѣжъ погами ярмарокъ. (або): Коло вуха заверуха, а въ вусѣ (серединѣ) ярмарокъ. (або): Округъ ярмарокъ, въ серединѣ шарварокъ, да въ дѣрку шморгъ. (або): Повенъ пенъ черешень, та нѣкуда выбрать.
179. Що росте выше лѣсу?
180. На одній Марушкѣ (Катюшкѣ) семеро козушкѣвъ. (або): Вышла Марушка въ чотырѣхъ козушкахъ, та ще плаче, що змерзла. (або): Сидить Марушка въ шести козушкахъ, та ще змерзла.
181. Чотыри панночки въ одну дучку плюють. (або): Чотыри брата стрѣляють до одного ния, а не можуть выстрѣлити. Г.
182. Межъ дубинки та лѣщинки — шматокъ шкурятинки. (або): Межъ двома дубками бѣються Жидки ямулками.
183. Повстунъ, повстунъ, присядь та всунъ.
184. Иде вѣзъ безъ колесъ, а бѣгѣтъ безъ хлысту. (або): Вѣзъ безъ колесъ, дорога безъ пѣску, бѣгѣтъ безъ тряску. (або): Иду, иду — нема слѣду, (ни колесъ, ни слѣду), обернуся — смерти боюся.
185. Що то за звѣръ, що рано ходить на чотырѣхъ ногахъ, у день

- на двоухъ, а у вечерѣ на трѣхъ? (або): Пѣвень каже: кудкудакъ.
 Курка каже: таки такъ!
186. У тебе е рундукъ, а въ мене чунчукъ; ходѣмо подѣ тынѣ по-
 гаралакаемось.
187. Кишу — не палку, убью — не галку, щиплю — не пѣрѣ, ѣмъ
 не мѣясо.
188. Виса висить, хода ходить: виса впала, хода взяла.
189. Червоный корѣнь, виный смакъ; земля ёго (го Г.) родила, чо-
 му такъ?
190. За бѣлыми березами талалайко свище, (соловейко плеще). (або):
 Лежить колода середѣ болота; не зогнѣ, нѣ потоне; (гнѣ, гнѣ,
 та не перегнѣ. (або), та ще й не зогнила).
191. Въ одномѣ барилицѣ двое пивецъ. (або): Котиться барилице безъ
 чопка, безъ воронки. (або): Повна бочка вина, та чопика нема.
 (або): Стоить бочка вина безъ дѣрки, безъ дна. (або): Въ ба-
 рилочцѣ два напичочки; нема чопика, нема дѣрочки. (або): Пудъ
 воды, пудъ ѣды, пудъ соли; ѣстимешъ и присолювати будешъ.
192. Стоять конѣ на припонѣ, не пьютъ, не ѣдятъ, а все сыты (глад-
 ки) стоять.
193. Нѣ голый, нѣ въ сорочцѣ. (або): Хата — не хата, вѣконѣ бага-
 то; е куды влѣзти, та нѣкуды вылѣзти.
194. Маленьке, чорненьке, (рябеньке) по полю скаче.

КЛЮЧЬ ДО ЗАГАДОКЪ.

1. Байдакъ.	36. Грѣмъ.	70. Ковганка.
2. Бджола.	37. Гроши, (Кладъ).	71. Колесо.
3. Бджола и воскъ.	38. Груба, або Груба, огонь та дымъ.	72. Кѣлокъ у дверяхъ.
4. Блоха.	39. Гуска.	73. Кѣлокъ въ стѣнѣ.
5. Божокъ: бокалъ Царь — тѣло. Царица — душа.	40. Двери.	74. Кѣнь.
6. Борона.	41. Двери, шпуги, та човѣкъ.	75. Кѣнь осѣдланый.
7. Борщъ, або Бураки квашени.	42. День.	76. Колыска.
8. Бочка.	43. Дзвѣнь, або Дзвѣнь та на-рахвѣне.	77. Комаръ.
9. Бумага писана,	44. Дитина.	78. Коробъ, лѣця и цыплята.
10. Буракъ.	45. Дитина цѣдъку ссе.	79. Коса.
11. Великдень. См. Пѣсть.	46. Дорога.	80. Кѣтъ та сало.
12. Верхъ у печѣ.	47. Досада.	81. Крыница (Кир-ница).
13. Ветушка.	48. Дужка у ведеръ.	82. Кужель.
14. Видъ, очи, нѣсъ и пр.	49. Дымъ.	83. Кульбака.
15. Вишня.	50. Жаба.	84. Курка.
16. Вовки.	51. Жлукто.	85. Кухоль.
17. Вода.	52. Жорна.	86. Ланцюгъ.
18. Вѣзь.	53. Замѣкъ.	87. Лаптъ.
19. Ворона и свиня.	54. Заслѣнка.	88. Ластѣвка.
20. Воскъ.	55. Безъ земли.	89. Лѣхъ.
21. Воши та пальцы.	56. Зорѣ, або: Зори та мѣсяць.	90. Ложка.
22. Выюнь.	57. Зубы.	91. Лѣта човѣчѣй.
23. Ведро, або: Ведро и сволокъ.	58. Каганецъ.	92. Макогонь та макитра.
24. Вѣки.	59. Кагла.	93. Макъ.
25. Вѣникъ.	60. Калина.	94. Мертвякъ.
26. Вѣтеръ.	61. Камѣнь.	95. Метла.
27. Гадюка.	62. Каня.	96. Млинъ.
28. Галушка.	63. Капуста.	97. Морква.
29. Гарбузь.	64. Качка.	98. Морозъ.
30. Голка та нитки.	65. Кватырка увъ ѣки.	99. Москаль.
31. Горщикъ.	66. Кишени.	100. Мышь та кѣтъ.
32. Грачи.	67. Кладъ (Гроши).	101. Мѣсяць, або: Мѣсяць та зорѣ.
33. Гребѣнецъ.	68. Книжка.	102. Нитки въ клубк.
34. Гребля, рѣчка, очеретъ.	69. Ковбиця.	103. Ноги, руки, лиц.
35. Грибъ.		104. Нѣчь, або: Нѣчь та день.
		105. Огонь.
		106. Огонь на лучинѣ.

107. Огүрокъ (Гар-
бузь, кавунъ).	132. Посѣвъ.	164. Сорока.
108. Огүрокъ соло-
ный.	133. Поясъ.	165. Сошникъ.
109. Окно (Вѣкно).	134. Праныкъ, Праль-
никъ, Прачъ.	166. Стая птицъ.
110. Окно, дверй, по-
мостъ.	135. Птаха.	167. Стеля та сво-
локъ.
111. Окно, дверй,
свѣлокъ.	136. Пьявка.	168. Стерня.
112. Орѣхъ.	137. Ракъ.	169. Стѣгъ сѣна.
113. Очереть.	138. Рапокъ.	170. Стѣгъ, а на ёму
страва.
114. Очи, або: Очи и
вѣки.	139. Рѣкъ, Годъ.	171. Стрѣха.
115. Павутинья.	140. Роса.	172. Стуна.
116. Папороть.	141. Рѣгъ.	173. Терница.
117. Парахвіяне и
пѣпъ у церквй.	142. Рукавица.	174. Товарына.
118. Перець.	143. Рыба.	175. Туманъ.
119. Перей жѣночи.	144. Рыбалка.	176. Тѣло чоловѣче.
120. Перо темперова-
не.	145. Рѣна.	177. Уголь.
121. Перстенъ.	146. Рѣчка.	178. Улей.
122. Пила.	147. Сажа.	179. Хмѣль.
123. Писаръ.	148. Санки.	180. Цибуля.
124. Письменъ.	149. Сверделъ.	181. Цѣцьки коровъ-
лячи.
125. Письмо.	150. Свиня, або: Сви-
ня та яблуко.	182. Цѣпъ.
126. Плугъ.	151. Свѣчка.	183. Чобѣтъ.
127. Подушка, та на-
волочка.	152. Серпъ.	184. Човенъ.
128. Пожаръ.	153. Ситникъ.	185. Чоловѣкъ.
129. Пѣпъ съ чашою.	154. Сито.	186. Чубукъ та люль-
ка.
130. Поросята свино
ссутъ.	155. Сковорода и
чанля.	187. Щука.
131. Пѣстъ и Великъ-
день.	156. Скрыниця.	188. Яблуко и порося.
	157. Смерть.	189. Ягода.
	158. Спѣгъ.	190. Языкъ.
	159. Собака та мышъ.	191. Яйце.
	160. Сокира.	192. Ясла.
	161. Сѣль.	193. Ягѣрь.
	162. Сонце.	194. Ящѣрка.
	163. Сонцй.	

Примѣчаніе. Всѣхъ загадокъ въ этомъ собраніи 194, а съ варіантами 442. Онѣ заимствованы изъ слѣдующихъ книгъ: а) Галицкія приповѣдки и загадки, (последнихъ 60). собр. *Г. Ишкеничъ*. Вѣна, 1841 г. б) Ластовка, издалъ *Е. Гребенко*. Спб. 1841 г. Загадки собралъ *А. Боровиковскій*; всего 30. в) Малоруссія и Галицкія загадки, изд. *А. Семеновскій*. Кіевъ 1851 г.: всѣхъ варіантовъ у него 380, и г) Нѣсколько, собранныхъ мною.